

LAISVĖ

ŠIAME NUMERYJE:

- LAISVŪJŲ DOVANA KENČIANČIAI LIETUVAI
Dr. Zigmas Brinkis
- VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI ANO METO TARPTAUTINIŲ
SANTYKIŲ FONE
Dr. Zenonas Ivinskis
- BENDRUOMENĖS KLAUSIMĄ RYŠKINANT
Juozas Kojelis
- VEIKSNIAI IR KITŲ DARBAI
Dr. Petras Pamataitis
- KOVOJANTIEMS NEPAVARGTI
Pašnekesys su kunigu Jonu C. Jutkevičiumi
- MUMS REIKALINGAS APSIVALYMAS
Dr. Jonas Balys
- VIENYBĖS MIRAŽAS
Vilius Bražėnas
- RAŠYKIME PATYS LIETUVOS ISTORIJĄ
Dr. Pranas V. Raulinaitis
- AŠ IR LIETUVA, AR LIETUVA IR MES?
Dr. Jonas Vainius
- FONDAI IR FONDELIAI
Dr. Kazys Ambrozaitis
- LAISVOJO PASAULIO MISKONCEPCIJOS
APIE SOVIETŲ SĄJUNGĄ
Dr. Adolfas Damušis
- AUGANTI SOVIETŲ PROBLEMA —
NERUSIŠKAS TAUTIŠKUMAS
Dr. Vytautas Vardys
- EUROPA ANT KETURIŲ VULKANŲ IR JŲ
IŠSIVERŽIMAS LIETUVOJE
Dr. Antanas Ramūnas

Malon k dar šiandien atnaujinti

“ LAISV ”

žurnalo prenumerat 1968 metams!

• Naudok tam tikslui kartu siun iam vok !

" LAISV " ŽURNALO MECENATAI, GARB S PRENUMERATORIAI IR R M JAI

" LAISV " žurnalo mecenatai

Asmenys, par m žurnalo leidim \$50.00 ar didesne auka, laikomi mecenatai. " Laisv " žurnalo mecenatai 1968 metais yra: JAV-bi ir Kanados LFB centro valdyba (\$300.00); JAV-bi ir Kanados LFB centro valdyba ir LFB Clevelando samb ris (\$300.00); LFB Chicagos samb ris (\$200.00), dr. P. Kisielius (\$100.00).

" LAISV " žurnalo garb s prenumeratoriai

" Laisv " žurnalo garb s prenumeratos mokestis metams yra \$10.00. Šie asmenys yra garb s prenumeratoriai 1968 metais: V. Galvydis (\$20.00), V. Baleišyt (\$20.00), J. Ardys (\$15.00), A. Pocius, J. Urbonas, dr. R. Šomkait , V. Skladaitis, A. Balsys, dr. V. Majauskas, S. Rudys, Vt. Kazlauskas, S. Pundzevius, J. Ku nas, dr. P. Žemaitis, J. Reinys, V. Roci nas, dr. M. Namikas, A. Kuolas, L. Reivydas, kun. kleb. S. Mork nas, J. Bagdonavi ius.

" LAISV " žurnalo r m jai

Šie prenumeratoriai par m " Laisv " žurnalo leidim šiomis auc komis: J. Mikeli nas (\$4.00); \$3.00 — V. Milukas, K. Gimžauskas, J. Žaideikis; \$2.00 — J. Buitkus, J. Norkaitis, K. Bružas, K. Pakulis, kun. dr. T. Ži raitis, O.P.; \$1.00 — prel. F. Bartkus, J. Vai aitis, B. Graužinis, kun. V. Pikturna, K. Germanas ir B. Liskus.

LAUKIAME IŠ VIS TALKOS IR PARAMOS!

Kiekvienas galite pad ti trejopai:

- Tuoj atnaujindamas prenumerat 1968 metams ir atsiteddamas už 1967 metus, jei to dar nesate padar s;
- Skirdamas auk žurnalo leidmui paremti; ir
- Surasdamas nauj prenumeratori .

Tikrai laukiame vis j s talkos ir paramos! Tos talkos ir paramos laukiame skubiai!

" Laisv " žurnalo leid jai

Ar esi jau atsilygin s už 1967 metus?

- Jei ne, pasiusk prenumeratos mokest ir už 1967 metus!
- Prenumeratos mokestis: \$5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — \$3.00.

LEONARDAS VALIUKAS

Redaktorius / Editor
Post Office Box 77048
Los Angeles, Calif. 90007

ALEKSAS KULNYS

Administratorius /
Circulation Manager
1510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

LIETUVI FRONTO
BI IULI VYRIAUSIOJI
TARYBA / BOARD OF
DIRECTORS OF THE
FRIENDS OF THE
LITHUANIAN FRONT

DR. ADOLFAS DAMUŠIS

Pirmininkas / Chairman of
the Board of Directors
8050 Hartwell
Detroit, Michigan 48228

DR. KAZYS AMBROZAITIS

Chesterton, Indiana

KUN. VIKTORAS DABUŠIS

Paterson, New Jersey

DR. PETRAS KISIELIUS

Cicero, Illinois

DR. ANTANAS KLIMAS

Rochester, New York

DR. VYTAUTAS

MAJAUSKAS

Detroit, Michigan

PILYPAS NARUTIS

Chicago, Illinois

DR. PRANAS PADALIS

Detroit, Michigan

LEVAS PRAPUOLENIS

Chicago, Illinois

LEONARDAS VALIUKAS

Los Angeles, California

• • •

TURINYS

Šio numerio straipsni autoriai	2
Laiškai redaktoriui	3
“ Laisv ” žanginiai	6
Laiko reikalavimai: — Laisv j dovana ken ian iai Lietuvai (Dr. Zigmas Brin- kis)	8
Aktyvieji frontininkai: — Jurgis Gliada ir dr. Vytautas Majauskas	10
Vasario 16-toji ano meto tarptautini san- tyki fono (Dr. Zenonas Ivinskis)	12
Bendruomen s klausim ryškinant (Juo- zas Kojelis)	21
Veiksniai ir kit darbai (Dr. Petras Pa- mataitis)	25
Kovojuantiems nepavargti (Pašnekesys su kun. Jonu C. Jutkevi iumi)	31
Gyvybiniai tautos reikalai: — (Rašo: dr. Jonas Balys, Vilius Braž nas, dr. Pran- as V. Raulinaitis ir dr. Jonas Vainius) 38	
Fondai ir fondeliai (Dr. Kazys Ambrozai- tis)	48
Laisvojo pasaulio miskoncepcijos apie So- viet S jung . (Dr. Adolfas Damušis)	52
Auganti soviet problema — nerusiškas tautiškumas (Dr. Vytautas Vardys)	57
Europa ant keturi vulkan ir j išsiver- žimas Lietuvoje (Dr. Antanas Ram - nas)	61
Pirmoji prisik limo viltis (Ištrauka iš Ka- zio Škirpos knygos)	73
Darbai ir vykiai	82-112

“ LAISV ”, Lietuvi Fronto Bi iuli ketur-
mesinis politikos žurnalas.

“ LAISV ” (TOWARD FREEDOM), Lithu-
anian magazine of politics, published three
times a year by the Friends of the Lithuanian
Front.

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde,
slapyvardžiu ar inicialais, neb tinais reiškia
ir redakcijos nuomon .

* Citat kalba netaisoma.

ŠIO NUMERIO STRAIPSNĖ AUTORIAI

• **DR. KAZYS G. AMBROZAITIS** (g. 1918), Chesterton, Indiana (JAV), medicinos gydytojas, visuomenininkas. Medicinos mokslus studijavo ir baigė Lietuvoje ir Vokietijoje (Tuebingeno universitete), šiuo metu vadovauja rentgenologijos skyriui vienoje Indianos ligoninėje. Dr. K. Ambrozaitis šiuo metu yra JAV LB Tarybos narys ir LFB Vyr. Tarybos narys, jis taip pat aktyviai reiškiasi Lietuvių Fonde, Rezoliucijoms Remti Komitete ir kitose organizacijose.

• **DR. JONAS BALYS** (g. 1909), College Park, Maryland (JAV), etnologas, folkloristas, visuomenininkas. Studijavo Kauno, Graco ir Vienos universitetuose. 1933 Vienoje -sigijo daktaro laipsnį. Profesorio VDU, Vilniaus, Hamburgo-Pinnebergo (Vokietijoje) ir Indianos (JAV) universitetuose. Yra parašęs eilę knygų tautosakos klausimais, bendradarbiauja periodinėje spaudoje, LE tautosakos - tautotyros skyriaus redaktorius.

• **VILIUS BRAŽNAS** (g. 1913), Watertown, Connecticut (JAV), rašytojas, laikraštininkas, visuomenininkas. Gimė Rigoje (Latvijoje), baigė jūraitinį gimnaziją Kaune, VDU technikos fakultete 8 sem. išklau elektrotechnikos. 1937 baigė Karo mokyklos aspirantų kursą inž. j. ltn. laipsniu, šiuo metu yra JAV LB Tarybos narys, aktyviai reiškiasi skautuose (yra skautininkas).

• **DR. ZIGMAS G. BRINKIS** (g. 1925), Los Angeles, California (JAV), medicinos gydytojas, visuomenininkas. 1952 baigė medicinos mokslus ir gijo daktaro laipsnį Tuebingeno universitete (Vokietijoje), gilinęs medicinos studijas Strasburgo (Prancūzijoje) ir Madrido (Ispanijoje) universitetuose. 1957 atvyko į JAV ir išlaikė Illinois valstybinius medicinos egzaminus; šiuo metu dirba kaip gydytojas veteranų ligoninėje Los Angeles mieste. Priklauso

frontininkams ir ateitininkams, yra Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės narys.

• **DR. ADOLFAS DAMUŠIS** (g. 1908), Detroit, Michigan (JAV), inžinierius, visuomenininkas. 1934 baigė VDU technikos fakultetą, 1937-1938 studijavo gilino Berlyno ir Frankfurto universitetuose, 1940 VDU gavo inž. daktaro laipsnį. 1934-1944 VDU dėstytojas, profesorius ir technologijos fakulteto dekanas. 1941 birželio sukilimo organizatorius ir Laikinosios vyriausybės narys. VLIK-o organizatorius ir jo vicepirmininkas, 1940-1945 naci areštuotas ir kalintas. Vienas iš žymiųjų ateitininkų veiklių, LFB Vyr. Tarybos prezidento pirmininkas.

• **DR. ZENONAS IVINSKIS** (g. 1908), Bonn, Vakarų Vokietija, istorikas, visuomenininkas. 1929 baigė LU teologijos - filosofijos fakultetą, studijavo gilino Muencheno ir Berlyno universitetuose, daktaro laipsnį gijo 1932. Nuo 1933 profesorio VDU. Tremtyje (Vokietijoje) dirbo švietimo srityje, veikė LRK, buvo VLIK-o narys. Šiuo metu dėsto Bonn universitete. Aktyviai reiškiasi ateitininkuose, LB, frontininkuose. Šiuo metu vadovauja Europos Lietuvių Fronto Biulienai.

• **JUOZAS KOJELIS** (g. 1916), Los Angeles, California (JAV), mokytojas, laikraštininkas, visuomenininkas. 1940 Vilniaus universitete baigė klasikinę filologiją. Lietuvoje ir tremtyje (Vokietijoje) gimnazijų mokytojas, inspektorius ir direktorius. 1943-1944 naci kalintas už lietuviškos veiklės. Aktyviai reiškiasi LB, ateitininkuose ir frontininkuose. Rezoliucijoms Remti Komiteto organizatorius ir vadovybės narys.

• **DR. PETRAS G. PAMATAITIS** (g. 1900), Los Angeles, California (JAV), teisininkas, visuomenininkas. Teisės mokslus baigė Lietuvoje, teisi daktaro laipsnį gijo Heidelber-

(Nukelta 37 pusl.)

LAIŠKAI REDAKTORIUI

PATENKINTI " LAISV " ŽURNALU

• " Laisv " žurnalo nauj , numer gavau dar prieš Kal das ir j godžiai tuoj perskai iau. Džiaugiuosi žurnalo vis did jan iu gyvumu ir aktualumu.

Dr. Adolfas Damušis

Detroit, Michigan

• Žurnalas daro labai ger sp d : domus, patrauklus ir nenuobodus. S km s redaktoriui!

Bronius Nainys

Chicago, Illinois

• Seniai laukt " Laisv " žurnalo nauj numer (Nr. 41) šiandien gavau ir su dideliu domumu tuojau me iausi j skaityti. Nuoširdžiai sveikinu ir d koju, kad su šiuo numeriu v l rodote tiek daug gražios iniciatyvos ir nauj , domi užsimojim , kurie žurnalui kvepia stipresn s gyvyb s. Tetur iau dabar tik vien pagrindin link jim redaktoriui: tame pat lygyje " Laisv " žurnal ilgai išlaikyti.

Dr. Zenonas Ivinskis

Bonn, Vakar Vokietija

• " Laisv " žurnal tikrai gerai redaguojate.

Kun. Stasys Yla

Putnam, Connecticut

• Džiaugiuosi puikiai redaguojamu " Laisv " žurnalu ir linkiu j išlaikyti ir toliau tokioje pat aukštumoje.

Juozas Mikonis

Cleveland, Ohio

• Bendradarbiai stipr s, ir gird - jau iš visos eil s lietuvi ger atsiliepiam apie žurnal . " Laisv " žurnal atvedei tikrai ger keli .

Dr. Kazys Ambrozaitis

Chesterton, Indiana

• Puikiai redaguoji " Laisv " žurnal . S km s!

Kun. dr. K. Žalalis, O.F.M.

Bad Woerishofen, Vakar Vokietija

• Sveikinu su taip gražiai redaguojamu " Laisv " žurnalu. Kiekvienas žurnalo numeris savo tvirtu tautiniu bei religiniu pagrindu pabr žia aiški linij kovoje d l Lietuvos nepriklausomyb s atstatymo ir lietuvyb s išlaikymo išeičioje.

Dr. Bronius Radzivas

Richmond Hill, New York

• " Laisv " yra gajus ir kovingas žurnalas. Kartais jo pareiškimai kampuoti, ta iau ir reikia tokio gyvastingumo m s sustingusiam politiniame gyvenime.

Dr. Algirdas Budreckis

Richmond Hill, New York

• Žinai, Tavo redaguojamas " Laisv " žurnalas tiek išsamus, kad vos kelius numerius pavart s, suradau užtenkamai medžiagos Vasario 16-sios min jimo kalbai.

Kazys Daug la

Bedford, New Hampshire

• "Laisv" gerai redaguoji. Kovo ir t s k!

Levas Prapuolenis

Chicago, Illinois

DAUG MIN I LIETUVI BENDRUOMEN S DARBUOTOJAMS

• Pašnekės su Antanu B. Mažeika, Jr., kuris buvo d tas "Laisv" žurnalo 1967 met lapkri io numeryje (Nr. 41), tur t perskaityti LB visi darbuotojai. Šis JAV-se gim s ir aug s lietuvis duoda vis eil puiki min i bendruomenininkams. Beveik kiekviena iš t sugestij ar rekomendacij tur t b ti gyvendinta.

K stutis Cirtautas

Chicago, Illinois

• Sutinku su Antanu Mažeika (ži r. pašnekės su juo "Laisv" 1967 met lapkri io numeryje! Red.), kad Lietuvi Bendruomen tur t skirti daugiau d mesio kovai d l Lietuvos laisv s. Veiksniai beveik nieko nedaro, ir LB tur t ia tikrai padidinti.

P. J-tis

Brooklyn, New York

NEPULKITE GYDYTOJ !

• Kažin ar su pagrindu "Laisv" žurnale užpulti gydytojai: 1967 met lapkri io m nesio numeryje bent keliose vietose nepalankiai atsiliepta apie lietuvius medicinos gydytojus. Susidaro sp dis, kad tai tatkoma visiems lietuvi gydytojams ir j vadovams. Išim i, žinoma, pasitaiko visur, j yra ir gydytoj tarpe. Pasižvalgius aplink, kažin ar surastum m kit lietuvi grup , kuri finansiškai daugiau remt pozityviuosius lietuvi reikalus, kaip kad medicinos gydytojai.

Zigmas Brinkis, M.D.

Los Angeles, California

Redakcijos pastaba. — N viena kita lietuvi profesional grup n ra sulaukusi tokio d mesio "Laisv" žurnale, kaip kad medicinos gydytojai. Naujojo redaktoriaus rankose šis numeris yra ketvirtasis, ir kiekviena name numeryje buvo atžym tas vienas iš medicinos gydytoj (dr. A. Razma, dr. P. Kisielius, dr. K. Ambrozaitis; šiame numeryje — dr. V. Majauskas). Redakcija nor t matyti daugiau toki medicinos gydytojų, kaip kad išvardintieji. O gal t taip b ti! Negalavim ir šykštumo nestokoja lietuvi gydytojuose, ir "Laisv" žurnalas pasisak ir pasisakys apie tai.

REIKŠMINGAS POLITINIS DARBAS

• Vienintelis reikšmingas darbas JAV-se kovoje d l Lietuvos laisv s yra Rezoliucijoms Remti Komiteto pravesta rezoliucija (H. Con. Res. 416) Kongrese. Visa kita politin veikla, neišskiriant ALT-bos ar net VLIK-o, vargu ar tur s betkoki toliau siekian i rezultat . Mums, kanadieiams, tik belieka pasveikinti Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovyb ir visus to vieneto darbuotojus ir palink ti ir toliau nenuleisti rankame žygyje.

Dr. Juozas Sungaila

Toronto, Ontario (Kanada)

• Skai iau laikrašiuose, kad losangelieiai Vasario 16-sios proga surinko apie 500 doleri Rezoliucijoms Remti Komitetui. Kod l to nepadarkit vietovi lietuviai? Juk tai tikrai konkretus darbas Lietuvos laisv s žygyje. Reikia pripažinti, kad losangelieiai politiškai yra labiau susiprat , negu bet kurios kitos vietov s lietuviai. Nemaža JAV-bi lietuvi dalis aukas skiria, bet nepagalvoja kam.

Petras Butautas

Chicago, Illinois

SANTARIE IAI-ŠVIESIE IAI KOVOS D L LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYB S

• Krepšininkams vykstant okupuot . Lietuv , juos New Yorke išlyd jo grup asmen , daugumoje santarie i - šviesie i , kuri kelet išvardinote savo komentaruose apie išvyk " Laisv " 1967 met lapkri io numeryje . Ta iau tai grupei nepriklaus žurnalo sumin ti vienybie-iai; išleistuv se jie dalyvavo nekviestais sve iais . Neži rint to , jie spraud si pirmas eiles su retai užtinkamu , iki komiškumo pertemptu agresyvumu . Tiek šiuo atveju , tiek rašant apie išvyk , "Vienyb " desperatiškai steng si visuomen s akysesave su ja identifikuoti , nors išvykos organizatoriai , dalyviai ir r m -jai "Vienyb s" paramos visai nepageidavo . Nors iš j s komentar visai aišku , kad jums taip pat n ra kokio reikšmingesnio skirtumo tarp tos išvykos organizatori bei r m -j ir "Vienyb s" ar "Laisv s" , mums , kurie išvykai pritar m , tie skirtumai yra esminiai . Nesileisdamas juos ia analizuoti , noriu tik pažym ti , kad Lietuvos nepriklausomyb s tikslomes neatsisak m ir , kiek emigracijos uždavinius bei pastangas , to tiksl siekiant , iš vis galima vadinti kova , iš jos fronto nedezertyravom . Tod l mums segamos g dos žym s neprisiimam .

Algimantas P. Gureckas

Brooklyn, New York

MESKITE BIBLIOGRAFIJ IŠ TEKSTO

• Dr. Antanas Ram nas rašo ir domiai ir gyvai , bet apsunkena skaitym , prikimšdamas tekst bibliografini duomen . Jei jau duodama bibliografija , tai ji duotina straipsnio gale . Pasigail kite skaitytoj !

Tomas Eimantas

Boston, Massachusetts

VALIO ŽIOGRAKALNIUI!

• Valio Žiograkalniui! Jis puikus dezertyr kovoje d l Lietuvos laisv s registratorius . Tikiu , kad duosite jam vietas kiekviename žurnalo numeryje . Sveikinkite j mano ir mano paž stam vardu .

J. L. T-kus

Omaha, Nebraska

VIENAS IŠ PASAULIO LIETUVI SEIMO TIKSL

M s spaudoje pasirodo vis daugiau ir daugiau žini bei informacijos apie ruden vykstant New Yorko mieste Pasaulio lietuvi kongres ar seim . Ar šio kongreso reng jai planuoja ta proga išnešti Lietuvos bylos reikal amerikie i tarp ? B t nedovanotina ir tiesiog baisu , jei kartot si Jaunimo kongreso , vykusio prieš por met Chicagoje , pad tis . Ano suvažiavimo reng jai Lietuvos vardo garsinime ir Lietuvos bylos k lime kitatau i tarpe ana proga beveik nieko nepadar . Reikia manyti , kad šio vykio reng jai nekartos jaunimo padarytos klaidos . Pasaulio lietuvi kongresas bus s kmingas , jei jo reng jams pavyks išnešti Lietuvos bylos reikal amerikie i spaud , radij ir televizij .

Petras Algiminas

Chicago, Illinois

Laiškai redaktoriui gali b ti pasirašyti ir slapyvardžiu , bet tuo atveju reikia duoti redakcijai ir savo tikr vard ir pavard . Skaitytojai kvie iami pasisakyti žurnale keliamais ir kitais aktualiaisiais m s klausimais . domesnius skaitytoj pasisakymus vienu ar kitu klausimu žurnalas paskelbs . Visi laiškai redaktoriui adresuotini : " Laisv " , Post Office Box 77048 , Los Angeles , California 90007 .

NEJAUKIOS LENKTYN S

Laiko žingsniai greit ja. Dešimtmė iai dabar prirašo daugiau istorijos lap negu šimtmė iai praėityje. Uždar ir užmiršt tašk žem s paviršiuje jau veik nebeliko. Nyksta ribos tarp revoliucijos ir evoliucijos, tarp priežasties ir pasekm s, tarp pradžios ir galo. Ta iau visoje dabarties pasaulio revoliuciškoje pažangoje ir chaotiškoje atžangoje nesunku pasteb ti dvi pagrindines žmonijos jud jimo kryptis: jud jim laisv ir jud jim vergij .

Yra tikr duomen , kad pavergtoje pasaulio dalyje tirotinams nepasisek sunaikinti laisv s ilgesio, nes jis senas, kaip ir pati žmonija. Tvenkiasi laisv s j gos ir gr so sprogdinti vergijos lankus. Visa tai žmogaus ir taut laisv s uzurpatoriaus vyriausioje b stin je — Maskvoje kelia susirpinimo ir nerimo. Ta iau, iš antros pus s, yra aiški ženkl , kad laisvasis žmogus m bod tis laisve. Kaip LSD išpaikint jaunuol , taip vergija nepatyrus ir laisve persisotinus žmog vilioja pragaištingiems eksperimentams. Eksperimentai su vergija yra didžioji Kremliaus viltis ir džiaugsmas.

Prasid jo nejaukios lenkty n s. Kas jas laim s? Ar laisv s j gos sp s sutraukti vergijos lankus pirmiau nei laisvasis

žmogus užsikars vergijos pan ius. Lenkty n s vyksta skirtingose s lygose: jud jimas laisv pavergtoje pasaulio dalyje trandomas moraliniu smurtu ir fizine prievarta, gi laisv laimina žygiuojan ius vergij .

Su aktyviosios rezistencijos likvidavimu pavergtoje Lietuvoje nemir laisv s ilgesys. Okupacinio režimo emisarai užsienyje, kalb damiesi be liudinink , patvirtina, kad bent 95 procentai lietuvi Lietuvoje laisvuose rinkimuose pasisakyt už pilnai laisv ir nepriklausom Lietuv . Tik nusi kalt liai ir tautos išdavikai siekt Maskvos globos.

Ta iau saujel vyresniosios kartos lietuvi pab g li nuo rus - komunist vergijos persisotino laisve. Ja pasek b relis vidurin s kartos žmoni . Savo autoritet remdami mokslo laipsniais ir profesin mis pozicijomis, jie lietuviškai išeivijai perša mint paeksperimentuoti tuo, nuo ko prieš šimtmėio ketvirt patys pab go ar t v buvo išgabenti. Ši grup tikr j tautos aspiracij nebesupranta. Kaip sotus gyvenimas turi tendencijos atbukinti jautrum alkanam, taip laisv — pavergtajam. Teoretiškai ta grup dar pasisako prieš okupacij , bet praktikoje, priimdama okupanto si lomas bend-

radarbiavimo formules, akceptuoja status quo. Mediniams šautuv laisv apsiginklav kariai, kurie žygiuoja kov už "ribotos nepriklausomyb s" Lietuv, savo rankose laiko baltas v lia- v les. Jos reiškia kapitualiacij .

Esame liudininkai ir dalyviai neįauki lenktyni . Kovos d l Lietuvos laisv s metuose kiekvienas s moningas lietuvis tur t jausti pareig atsakyti sau klausim : " kuri pus aš judu?"

JAUNIMO JUNGIMAS KOV D L LIETUVOS LAISV S

Turime t kstan ius mokyklinio amžiaus ir jau aukšt j moksl baigusio jaunimo. Organizuotasis jaunimas yra ir judrus ir gana dar lietuviškas. Ta iau tam jaunimui tr ksta svarbiausio elemento: kovos dvasios d l savo t v pavergto krašto ir tuo pa iu noro dalyvauti Lietuvos laisvinimo darbe. Mums nepakanka tik lietuviškai kalban io ar lietuviškai dainuojan io jaunimo. Mums reikia jaunimo, kuris ir lietuviškai galvot , ir lietuviškais reikalais sielot si, ir noriai jungt si kov d l Lietuvos laisv s.

Skaitlingiausias, gyviausias ir judriausias jaunimo grup s yra ateitininkai ir skautai. Ir ateitinink ir skaut , vadovyb s tur t paruošti (kartu ir atskirai) konkret plan to jaunimo traukimui Lietuvos vadavimo darb . ia yra neišmatuojami plotai ir pla iausi horizontai veiklai.

Pamin sime tik vien ar kit darbel , kur jaunimas gal t lengvai atlikti. Mokyklas

lankantis jaunimas, t v talkinamas, gali apr pinti savo mokykl bibliotekas ir savo mokytojus tinkama literat ra apie Lietuv . Vidurini mokykl , kolegij ar universitet studentai gali be didesni pastang praveisti laiškus ar neilgus straipsnelius Lietuvos klausimais t institucij savaitrašiuose ar dienraš iuose. Yra šimtai galimybi reaguoti - vairius straipsnius vietos dienraš i laišk skyriuose. ia jaunimas tur t b ti pareigojamas parašyti bent vien laiškut kasmet. Kiekvienas jaunuolis gal t kasmet kontaktuoti vien ar kit krašto politik Lietuvos bylos reikalu. Organizuotasis jaunimas tur t b ti pareigotas parašyti kasmet po laiškut Lietuvos klausimu JAV-bi prezidentui, abiem savo steito senatoriams, savo kongresmanui ir vienam ar kitam savo steito legislatoriui.

Neverkšlenkime jaunimui apie sunki Lietuvos pad t , o junkime j kov d l jos laisv s.

Laisv j dovana ken ian iai Lietuvai

DR. ZIGMAS BRINKIS

Jau gerokai esame ženg Laisv s kovos metus. Didesni plan m s veiksniai kol kas nepaskelb laisv s kovai ir, atrodo, nepramato paskelbti. Tiesa, kiek daugiau d mesio skiriama svetim j informavimui apie Lietuv ir lietuvi pastangas nusikratyti rus komunistinio režimo. Bet ir ia didesni užsimojim nesimato. Laisvojo pasaulio lietuvi bendruomen s (JAV-se ir kitur), min damos Vasario 16-t j , vienoje ar kitoje vietov je kiek pla iau prasiverž su Lietuvos byla amerikie i ar kit laisvojo pasaulio krašt spaud , radij ir televizij . Bet tai buvo tik išimty s. Keleriopai daugiau ir sumaniau buvo galima pajudinti Lietuvos bylos reikal šios sukakties proga, bet, deja, tai nebuvo padaryta.

Esame realistai ir puikiai suprantame, kad Lietuvos magišku b du neišvaduosime. Tai ilgas, sunkus ir intensyvus darbas. Visame tame žygyje tegalime žengti tik žingsn po žingsnio. Šiais Laisv s kovos metais turime žengti bent vien ger žingsn pirmyn Lietuvos vadavimo darbe. Tai b t laisvojo pasaulio lietuvi dovana ken ian iai Lietuvai, kurios komunist vergijoje esantieji lietuviai tikrai laukia.

Prieš septynerius metus buvo prad tas milžiniškos apimties žygis Lietuvos laisvinimo darbe — tai Lietuvos bylos perk limas Jungtines Tautas ir tinkamas jos ten apgynimas. Dideliam žygiui reikia ir paj gi darbinink . Šiam darbui buvo m ginta užverbuoti Jungtini Amerikos Valstybi vyriausy b . Ji savanoriškai to darbo nesi m . Buvo nusistatyta lenkti JAV-bi vyriausy b per Kongres , ir pravedant Lietuvos laisvinimo reikalu rezoliucij (H. Con. Res. 416) pirmas laim jimas buvo atsiektas. Š laim jim VLIK-o pirmininkas dr. K. Vali nas ne taip seniai pavadino “fantastiniu laim jimu” kovoje d l Lietuvos laisv s. Ta iau šis žygis toli gražu, n ra baigtas. Turime žengti antr žingsn ir priversti JAV-bi prezident imtis iniciatyvos min tos rezoliucijos gyvendinimui. Lietuvos byla turi pasiekti Jungtines Tautas ir pasaulio s žin , ir tai gali padaryti tik Jung-

DR. ZIGMAS BRINKIS, Los Angeles, California (JAV), medicinos gydytojas, visuomenininkas, pozityvi j dar b ir žygi r m jas darbu ir pinigais.

tin s Amerikos Valstyb s. JAV-bi Kongresas vienbalsiai parei- gojo krašto prezident to žygio imtis, ir m s pareiga yra da- bar laim ti krašto administracij savo pus n.

Pirmas laim jimas buvo atsiektas ilgu, kietu ir intensyviu darbu. Visam šiam žygiui nuo pat jo pradžios vadovauja Rezo- liucijoms Remti Komitetas. Gaila, kad iki šiol m s veiksniai nei darbu, nei pinigų n ra prisid j prie šio žygio. Tiesa, paskutiniu metu jie stengiasi bent geru žodžiu pad ti. Kiek konkretn s paramos Rezoliucijoms Remti Komitetas yra sulauk s ir sulau- kia iš Lietuvi Bendruomen s.

Rezoliucijoms Remti Komitetas yra paruoš s piln ir de- tal plan antrajam laim jimui. Tie planai jau prad ti vykdyti. Šiam svarbiam ir konkre iam darbui kovoje d l Lietuvos lais- v s reikia visokeriopos talkos. Šimtai JAV-bi legislatori , po- litik , visuomeninink ir kit žymi ir taking amerikie i yra jau sijung Rezoliucijoms Remti Komitet . J taka ir po- litinis svoris yra ir bus naudojami iki aukš iausio laipsnio kraš- to administracijos laim jimui šiame Lietuvos bylos reikale. Jei amerikie iai jungiasi š žyg ., tai patys lietuviai netur t l - kuriuoti. Organizacijos ir pavieniai lietuviai turi nieko nelauk- dami d tis prie šio žygio ir darbu ir ap iuopiamesne pinigine parama. Bus atsiektas ir antrasis laim jimas šiame laisv s žy- gyje, ir tai bus puiki laisv j lietuvi dovana ken ian iai Lietuvai.

Tremtyje iškilo visa eil žvaigždži vairose srityse. Viena iš tremties žymybi yra iškilulis m s romanistas Jurgis Gliauda.

Jurgis Gliauda (g. 1906.VII. 4 Tobolske, Rusijoje) po Pirmojo pasaulinio karo gržo su t vais Lietuv , kur baig Aušros gimnazij ir VDU teisi fakultet . Dirbo Pašto valdyboje ir advokatavo Kaune. 1944 pasitrauk Vakarus ir 1947 atvyko JAV.

Literat riniame pasaulyje Gliaudos vardas iškilo dviem iš eil s “Draugo” premijuotais romanais: *Namai ant sm lio* (1951) ir *Ora pro nobis* (1952). V liau “Draugas” premijavo dar por jo roman : *Šikšnosparni sostas* (1960) ir *Delfino ženkle* (1964). Kiti išleisti J. Gliaudos romanai: *Raidži pas liai* (1955), *Ikaro sonata* (1962) ir *Agonija* (1963). Pora jo roman yra išleista angliškai: *The House upon the Sand* (1962) ir *The Sonata of Icarus* (1968). Pirmasis romanas yra sulauk s labai puiki amerikie i spaudos atsiliepi m . J. Gliaud yra paraš s pozelijos ir dramos k rini .

Detroite ir Los Angeles mieste (nuo 1954) aktyviai reiškiasi ateitininkuose, LB, dramos samb riuose, frontininkuose ir Rezoliucijoms Remti Komiteto veikloje (vadovyb s narys).

JURGIS GLIAUDA, Los Angeles, California (JAV), visuomenininkas ir vienas iš žymi j lietuvi rašytoj laisvajame pasaulyje.

...

DR. VYTAUTAS MAJAUSKAS, Detroit, Michigan (JAV), visuomenininkas ir pozityvi j darb ir žygi r - m jas darbu ir pinigais.

...

Daugelis lietuvi, gij geresnes specialybes ar profesijas, pasitraukia iš lietuviškos veiklos, surasdami tam šimtus priežas i : profesija "su danti" vis laik, šeimos reikalai ir t.t, ir t.t. Panašiai gal t atsikalbin ti ir dr. Vytautas Majauskas, nes jis turi pla i priva i gydytojo praktik, žinomas kaip geras medicinos gydytojas — pripažintas psichiatrijos specialistas; augin a skaitling šeim . Bet to jis n nepagalvoja daryti. Priešingai, jis pats dalyvauja nuoširdžiai lietuviškoje veikloje ir nuolat ragina kitus lietuvius nepasitraukti iš lietuvi gyvenimo.

Dr. Vytautas Majauskas (g. 11918.X.13 Kupiškyje, Panev - žio aps.) medicinos studijas prad jo VDU ir jas t s Tuebingeno universitete (Vokietijoje), kur 1948 gijo medicinos daktaro laipsn . 1949 atvyko JAV, nuo 1953 ver iasi priva ia gydytojo praktika Detroitė.

Aktyviai reišk si ir reiškiasi ateitininkuose, LB, Lietuvi Fonde, Rezoliucijoms Remti Komiteto veikloje ir frontininkuose. Dr. V. Majauskas buvo Moksleivi ateitinink s-gos c. v. pirmininkas (1941) ir Student ateitinink s-gos c. v. pirmininkas (1946). Šiuo metu jis yra JAV-bi LB Tarybos narys ir JAV-bi ir Kanados LFB Vyr. Tarybos narys.

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI ANO METO TARPTAUTINI SANTYKI FONE

(FAKTAI IR SAMPROTAVIMAI ANT ANTROJO
PUŠIM IO SLENKS IO)

DR. ZENONAS IVINSKIS

Daktaras Jonas Basanavičius, kuris pats 1927 metais per pa-
i Vasario 16-tį Gedimino
sostinį užmerk savo akis,
apie an reikšmingą Lietuvos
nepriklausomybės paskelbim
Vilniuje, žymiausi mūsų tau-
tinio ir valstybinio gyvenimo
vyk, apie 1918 metų vasario
m nesio 16 dienos Lietuvos Tarybos
žyg užraš kukliai savo
karo meto dienoraštyje: “Tai
buvo šeštadienis, 12 val. 30
min. dieną, kada man Taryboje
pirmininkaujant ir skaitant pa-
skelbimo formul, tai ir atlikta
tapo, visiems Tarybos nariams
karštai delnais plojant”.

Iš 20-ties Tarybos nari (tiek
j iš viso tebuvo išrinkta),
kurie visi takt pasiraš, per
50 metų išmir 18. Beliko tik
du gyvi signatarai. Neži rint
daugybę naci kal jim pa-
laužtos sveikatos, Lietuvoje te-
begyvena ministeris Petras Kli-
mas. Žiauri Sibiro tremt at-
laik ir kitas signataras, ant-
rasis Lietuvos prezidentas Alek-
sandras Stulginskis. 1956 me-
tais jam buvo leista gr žti Lie-

tuvon. (Remiantis galutinai ne-
patikrintomis mūsų tremtyje
žiniomis, jau 1947 metais A.
Stulginskis buvo laikomas mi-
rusiu. Tada buvo ir mūsų spau-
doje apie j pla i nekrolog !).

Iš penki dešimtme i per-
spektyvos žvelgiant an fak-
t, ryškiau gali bti žvelgia-
mos aplinkybės, kuriomis lietu-
viai ryžosi pastatyti an kertin
akmen savo nepriklausomy-
bei. Ypa per paskutin penk-
met yra pasirod bent pustuzi-
nis veikal, kurie ne tik tiesio-
giniai palie ia anuos lietuvi
tautai sunkius laikus, bet ir pa-
teikia iš vairi archyv vis
naujos, iki šiol nepanaudotos
medžiagos. Reikia tik steb tis,
kiek daug vairi popieri bei
akt yra buv sutelkta apie
“Lietuvos klausim”.

Dar ir dabar tebelaukia ty-
rin tojo iki šiol “nenudulkin-
tos” gausios bylos su užrašu
“Litauen”, kurios guli ar Vaka-
r Vokietijos politiniame užsie-
ni reikal ministerijos (Aus-
waertiges Amt) archyve Bon-

noje, ar federaliniame archyve Koblence, ar centriniame archyve Stuttgarte (karaliaus Uracho kandidat ra), ar kitur, neišskiriant Vienos ir Berno.

Anglo-saks mokslinje spaudoje, deja, išskyrus archyvine medžiaga dokumentuotus dr. Alfredo E. Senno tyrinėjimus ir be laiko mirusio dr. A. Tarulio darbus, beveik nesimato pastang belstis neišsemiam archyv duris. Tai, pavyzdžiui, k Stanley W. Page savo dailioje knygot je 1959 metais paskelb (The Formation of the Baltic States), t ra tik akylus panaudojimas jau žinomos medžiagos ir veikal . Esame t a i a u d kingi ir už tai.

Aiškinantis Vasario 16-sios genez Pirmojo pasaulinio karo paskutini j met r muose, pirmiausia krinta akis anas laimingas istorinis “intermezzo”, kuris buvo prasid j s 1918 metais Pabaltijo taut istorijoje. Šitoks “intermezzo” tepasitai-ko gal tik keli šimt met laikotarpyje... Abu didieji kaimynai tokiu b du pralaim jo Pirm j pasaulin kar , kad ten, Pabaltijyje, atsirado tam tikras politinis “vacuum”. Reik jo tik vietin ms tautoms subrusti, sumaniai ir vikriai veikti, bud -ti, kad b t galima paskelbti savo nepriklausomyb .

Vis labiau intensyvejant pab kl trenksmui vakar ir ryt frontuose, tarp eil s caro imperijos pavergt j taut buvo pabudusios ir trys Pabaltijo tautos, kuriose tautinio atgi-

mimo srov jau prieš por generacij buvo sižiebusi. Ne tik iš carizmo, bet ir iš demokratin s (Kerenskio) Rusijos Pabaltijo tautos negal jo tik tis pilnos laisv s. Kaip gausi dokumentin 1919-20 met medžiaga sakmiai parodo, iš vadinam j “balt j ” rus Pabaltijo tautos teb t išsikovo-justis tik autonomines teises, nes Rusija, išskyrus lenk žemes, tur jo pasisikti vienalyt ir nedaloma. Ir Rusijos ginklo draugai — alijantai negalvojo kitaip. Be kitko, gana kiet nusistatym tuo reikalu tur jo ir JAV-bi užsieni reikal ministeris Robert Lansing. Palaikyti Pabaltijo taut valstybingum jam b t reišsk neteis tai atpl št i didelius gabalus iš karo s junginink s Rusijos vakarini žemi . Apie tai gyvai liudija “Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1919. The Paris Peace Conference” (tomai XII-XIII, 1947) ir A. Tarulio naujai paskelbtoji archyvin medžiaga. Ne tik iš Kerenskio 1917 metais, bet ir iš Kol ako (1919) Pabaltijo tautos nieko gero negal jo tik tis. Ir alijantai, ir prieš bolševikus kariaujantieji “baltieji” generolai, pradant N. N. Judeni u, L. G. Kormilovu (1919) ir baigiant A. Denikin u ir P. N. Vrangeliu (1920), visi tik jo, jog Lenino šalininkai (komunistai) Rusijoje neišsilaukys. Šitoki vil i r muose reikia aiškintis, kod l admirolas Kol akas ir jo grup Pabaltijo taut valstybingu-

mui buvo priešiška nusistat, "kieti kaip deimantas" . . kaip angl diplomat (v lesnis ministeris) Samuel Hoare išsireišk .

Reik jo, kad vykt "stebuklas". Abi besikaujan ios dinastijos, Romanovai (Nikolajus II) ir Hohenzollernai (Vilhelmas II), kuri ainiai prieš 122 metus buvo galutinai užbaig išdraskyti Lenkij ir šešis amžius patverusi Lietuvos valstyb , buvo dabar nutrenktos nuo savo pa i sost . Karo dievaidio apleistos valstyb s skend jo revoliucijos bangose. Bet koks vienos t valstybi militarinis pasisekimas, karui baigiantis, kaip akivaizdžiai rodo Antrojo pasaulinio karo atvejis (1945), b t tap s pagrindine kli timi lietuvi , latvi ir est nepriklausomyb s viltims realizuoti.

Nuo 1917-j met , vyki eil pavergtosioms Rusijos tautoms dar si palankesn . Kai rus karo apkasuose jau rod si pirmieji dezorganizacijos ženklai, vokie iai iš vis j g troško kaip nors likviduoti t išsidriekus ir ilg ryt front . Gausias savo divizijas iš ten jie nor jo skubiai permesti vakarus, kol amerikie iai sp s su savo naujais rezervais reikšmingiau paremti gerokai apmuštas pranc z ir angl divizijas.

Šiandien iki smulkmen yra ištyrin ta, kaip Leninas dar Berne pakartotinai 1917 met pradžioje vokie i pasiuntiniui duotus pažadus išpild su kau-

pu. Net iki 1918 met vasaros!) vokie i aukso marki gausiais milijonais vis remiamas, jis ne tik užbaig kar , bet su Vokietija padar Lietuvos Brastose ir taik . Toji taika, žinoma, buvo labiau kietas diktatas bolševikams, negu tikras susitaikymas, nes vokie iai pasijaut gal ryt Europoje realizuoti savo eneksinius planus, apie kuriuos per trejus karo metus iki tol tiek daug konkre i pasi lym buvo prirašyta. Daugelis t projekt liet ir Lietuv . Kai kurie j rodo ne maža simpatijos lietuvi tautai, bet ir tokiems autoriams lietuviui tebuvo " kinink tauta" (Bauernvolk) be istorijos ir be tradicij (!), stovinti kelyje pakli ti visai lenk kult ros takon. domios tos r šies autentiškos medžiagos yra par pinusi Marija Urbšien , išrankiodama citat ne tik iš kny g , bet ir iš daugyb s laikraštini straipsni , nes apie Lietuv Vokietijos spaudoje vargu kada tiek daug buvo rašoma — nebent didžiojo konflikto metu d l Klaip dos — kiek 1918 metais. Viskas sukosi tada apie Lietuvos ploto priešiejim prie Reicho.

Bet kai iš kariaujan i j pu s s, ne tik iš JAV-bi prezidento (Wilsono 14 punkt), bet ir iš bolševik stovyklos sklido taut apsisprendimo š kiai, k. t., "taika be aneksij ir kontribucij " (Leninas), reik jo ir vokie iams Lietuvoje ieškoti pa ios tautos ir su ja kokiu nors b du "der tis". Reik jo

leisti ia sudaryti tautos atstovyb . Generolas Ludendorfas laik savo nuopelnu, jog jis prad j s grynai "lietuvišk politik ", nes nekreip d mesio Lietuvos, ypa Vilniaus lenk bals .

Kai tik m veikti Lietuvos Taryba, okupacin vokie i valdžia tuojau jai prad jo statyti kietus reikalavimus. Taryba tur jo imtis lietuvi tautos vardu apsispr sti už "amžin ir tvirt s jungos ryš " su Vokietija, kuris vis 20 Tarybos nari parašais 1917 met gruodžio m nesio 11 dien tur jo b ti išreikštas pažadu sudaryti su Reichu keturias (bendrumo) konvencijas: muit , pinig , karo ir susisiekimo.

Po šitoki labai daug sipareigojan i sand ri , sunkios buvo Kal d švent s Tarybos nariams ir visai lietuvi tuometinei šviesuomenei Vilniuje. Vokie i militarist tendencijos, kurios dabar gali b ti paliudytos gausiais to laiko šaltiniais, buvo labai aiškios. Jeigu po Lietuvos Brastos taikos rytuose b t pasisekusi paskutinioji didžioji vokie i ofenzyva vakaruose (ji prasid jo kovo 21 d.), jau tada buvo aišku, koki nelemt pad t b t patek s vadinamas "Lietuvos klausimas".

Labiausiai Lietuvos Taryba išgyveno, kad josios atstovams nebuvo leista dalyvauti Lietuvos Brastos taikos konferencijoje su bolševikais. Ryšium su keturiomis išreikalautomis konvencijomis lietuviai jaut si tie-

siog apgauti. Nepasitenkinimas vokie i politika Lietuvos atžvilgiu išvirto Lietuvos Taryboje tigr kriz , kuri labai gyvai perduoda Tarybos 1918 met sausio m nesio pos dži protokolai.

Nuomoni skirtumas d l tolimesni santyki su vokieiais paioje Taryboje tiek paaštr jo, jog Stepono Kairio vadovaujama socialdemokrat grup iš jos pos dži sausio m nesio 26 dien visai pasitrauk (ži r. Kairio: *Tau, Lietuva*, 1964, atsiminimai). Tris savaites užtrukusi sesija labiau išryškino vokie i k slus, nesunkiai - žvelgiamus taip sunkios okupacijos metais: jie Lietuvos gyventojui reišk vis did jant kin jung . Pagaliau ir Tarybos dauguma aiškiau prareg jo ir pasiryžo pritarti iš Tarybos pasitraukusi j linijai. Vasario 16-tosios pos dyje dr. J. Basanaviiaus paskaitytasis vis Tarybos nari vardu pareiškimas, kuriame nebebuvo n šeš lio joki sipareigojim bet kuriam kaimynui, drauge reišk ir Tarybos sugr žim *vienyb n*. Apie tai, remiantis Tarybos protokolais, kurie iš viso pirm ir paskutin kart lietuvi spaudoje plaiau tebuvo panaudoti prieš 30 met , yra jau rašyta (Židinys 1938, Nr. 5-6, 610-634; 1939, Nr. 1, 35-42; Nr. 2, 196-211).

Žinoma, kaip ir galima buvo laukti, gana nedraugiška buvo vokie i reakcija. Tai parod gausi spaudos konferencija Ber-

lyne vasario mėnesio 20 dieną. Kai laiminios vokiečių divizijos prieš dvi dienas buvo pasijudinusios rytuose užimti dar didesnius plotus, Reicho vicekancleris Fr. Payer atsakinėjo žurnalistų klausimus. Šie smalsiausiai teiravosi apie Lietuvos Tarybos Vasario 16-tosios nutarimą, kur vicekancleris apibūdino kaip „lietuvių neišauklėjimą“ („der litauischen Ungezogenheit“) padarė. Kai kam iš vokiečių tada lėpė buvo žodžiai „žali gauja“ („freche Bande“).

Ano mėto militaristams Lietuvos Taryba tiek terpėjo, kiek iš jos buvo galima Lietuvos Brastos deryboms gauti „popieriuk“, jog lietuvių tauta, pagal savo „Selbstbestimmungsrecht“ (tautų apsisprendimo teisę) jau yra galutinai apsisprendusi. . . . Šiaip jau Tarybos „nacionalinis vaipymasis“ (Ludendorfo atsiminimų žodžiais), kai lietuvių tautoje tiek daug analfabetų tebes (taip sakė Reichstage 1918 metais tokis šviesus viliu užsieni reikalų ministras Stresemann!), stėjo skersai kelio vokiečių militaristų planams. O jų dauguma galvojo kaip generolas - majoras Max Hoffmann. Jis savo „Užrašuose“ (Aufzeichnungen) iš Pirmojo pasaulinio karo pastebėjo, jog lietuvių tauta tiek tegalinti pati valdytis, kiek ji mažoji dukrelė pati save auklėti. O tai Elzytei tebuvo vos šešeri metukai. . .

Kai 1918 metų kovo mėnesio 3 dieną vokiečiai pagaliau taip

smingiai pasirašė Lietuvos Brastos taiką ir iš Rusijos ribų išjungė keliolika buvusių gubernijų, Lietuvos Tarybai reikėjo ryžtis kompromisui. Buvo išaiškinta, jog Vasario 16-tosios nutarimas neprieštarauja 1917 metų gruodžio 11 dienos konvencijai formulei. Tik tuo būdu iš kaizerio Vilhelmo II tebuvo gautas Lietuvos valstybės pripažinimas (kovo 23 d.). Bet nuo to pačiai Lietuvai ir jos Tarybai nepasidarė lengviau. K. H. Janssen mus išsamiai, remdamasis patikimais šaltiniais, informuoja, kokios gyvos varžybos pasidarė Reiche tarp vairių smulkių valstybių dinastijų ir jų gausių kandidatų, kas Lietuvoje turi užimti sostą. . . . Tą paskutinį progmažiems Vokietijos karaliukams - kunigaikštims iškilti gana taikliai — ne be ironijos — yra charakterizavęs savo paties memuaruose buvęs Reicho kancleris, kunigaikštis B. Buelow.

Daugiausiai galimybių Lietuvoje karaliauti turėjo prasiškoję Hohencollern dinastija, nes kaizeris galėjo Vilniun atsiųsti vien iš savo šešisnų. Katalikiškai Lietuvai tokia „unija“ su militarizmo pasąjė iškilusia Prūsijos karalyste kildaug baimės ne vien tik dėl jau kartą turtos jogailiškų „unijos“ patirties. . . . Rimtu konkurentu kaizerio planams buvo Saksonijos (Wettin) dinastija. Ji dabar sakmiai priminė, jog jau 18-me amžiuje Saksonija Lietuvai esanti davusi du didžiuo-

sius kunigaikšius (August II ir August III).

Kai vokiei spauda tiesiog prapliupo visokiais konkreiais Lietuvos sosto klausimo svarstymais, Lietuvos Tarybai padėjo iš sunkios padties išėiti suarsti jau anksčiau su Šveicarijos lietuviai veikėjais kontaktus vokiei katalikų Centro žymus vyras M. Erzberger. Jo pasiūlytą nežymą Wuertemberg'o grafą, katalikų hercogą Vilhelmą von Urachą Taryba (socialdemokratų atstovams nedalyvaujant) išrinko Lietuvos karaliumi. Šitaip ji gynėsi nuo kyrios prūsų unijos...

Su visomis Tarybos statytomis slygomis sutikęs, Urachas pradėjo rimtai ruošti karaliauti Lietuvoje ir uoliai pradėjo mokytis lietuviškai (žiūr. Lietuvių Enciklopedija, 32, 292-295). Bet visagalį vokiei karinį valdžią nedavė tam išrinkimui jokios eigos, o raštas Tarybos, kuri tada pasivadino "Valstybės Taryba" (Staatsrat), grąžindavo atgal.

Be kitko, su pašaipa rašydamas apie militaristų žygius Lietuvoje, dabar rytų zonoje tebegyvenęs rašytojas Arnoldas Zweig'as jau prieš Antrąjį pasaulinį karą savo triloginio romano vien tomu (1937) yra paskyręs išrinkimui Lietuvos karaliaus Urachą, kuriam Lietuvos Taryba buvo paskyrusi Mindaugo II vardą. Tas Zweig'o romanas ("Einsetzung des Königs"), 1955 metais K. Urbanavičiaus išverstas lietuviškai,

ir vadinasi Mindaugas II. Šituo pavyzdžiu, kaip ir romanu "Ginimas dėl puskarininkio Grišos", vokiei rašytojas pliekė prūsų militarizmą.

Okupaciniai organai Lietuvoje visus tolimesnius Tarybos žygius mągnoruoti ir jai iki pat karo galo (tiksliau, iki 1918. X.21) jokios valdžios Lietuvoje neužleido. Žinoma, toks kietas vokiei laikymasis turėjo ir savo gerą pusę. Jis palengvino Lietuvai kelių demokratinių režimų... Kai tik Lietuvos Taryba iš Reicho kanclerio gavo teisę sudaryti savo valdžią (ministrų kabinetą), nes pats sosto užimti Urachas buvo "detronuotas"... Juk vargas būtų buvęs su karaliumi, jei jis 1918 metų liepos mėnesį būtų gavęs teisę užimti Lietuvos sostą, kai už keturi mėnesiai jau griuvo sostai paiaime Reiche. Tada Europoje plačiai sklido juokais kalbos, jog žemėje beliksi tik devyni karaliai: du šachmatuose, keturi kortose ir trys sausio 5-tosios karaliai (Kasparas, Merkelis ir Baltazaras)...

Bet ir labai kritiškai vertinant anuos laikus iš penki dešimtmečių perspektyvos, negalima nepripažinti, kad vokiečiai, lietuvių konferencijai Vilniuje (1917.IX.18-23) leisdami išsirinkti Lietuvos Tarybą, tuo pačiu padėjo kelti taip mažai težinomą "Lietuvos klausimą" tarptautiniame plotme. Kas beliko lietuviams daryti, kai alijant stovykloje jie tada iš vi-

so n burnos negal jo atverti. Ten lenkai buvo gij tiek daug dr sos, jog vietoje griuvusios didžiosios s junginink s Rusijos Pranc zija pirmoji Lenkijai nor jo tiek pripažinti, kiek Pilsudskio legionieriai rytuose - stengs užimti. To meto šaltiniai rodo, jog Lenkija tur jo tapti ir j riniu atžvilgiu stipri valstyb , su Baltijos uostais Dancigu ir Klaip da (!).

Kad ir perd m sav interes vedami, vokie iai Lietuvoje "surado" lietuvius. Nors visagalis generolas Ludendorfas ir gr sino prad ti Lietuvoje "lenkišk politik ", bet to vokieiai nedar d l kit savo išskaiavim . Mat, Lietuvos Taryba, nors ir buvo parodžiusi vokiei atžvilgiu nelaukto kietumo, taiau ji buvo laikoma Vakaruose "provokišku" organu. Jo egzistencija pasirod labai naudinga, kai, Compiegne paliaubomis panaikinus Lietuvos Brastos taikos nuostatus, bolševikai pasijuto laisvi... ir m slinkti Pabaltij .

Reikšmingas buvo faktas, kad Vokietija, jau esant finans ministeriu Erzberger'iu (1919), suteik labai reikaling 115 milijon marki paskol , be nieko prad jus kov su besiveržianiais bolševikais.

Jau 1919 met vasario pirmomis dienomis dar partizaniškose pirm j lietuvi dalini kovose pirmasis savanoris Povilas Lukšys savo krauju užantspaudavo Vasario 16-tosios akto gyvendinim , ir toki

antspaud gyvenimas reikalavo vis daugiau ir daugiau. Vis daugiau ir daugiau atsirado savanori . Pirmosios planingos karin s operacijos prie Panevžio, s kmingai atvadavus miest , kv p dar daugiau dr sos Lietuvos kariuomenei. Rugpi io pabaigoje jau buvo laisvi ir Zarasai. Ano meto kari , tikr ir užsidegusi patriot muziejin s vert s ginklai, j apr di j šautuv liai pasirod tada taikl s priešams. Tokiu pat b - du buvo ir bermontininkai iki 1919.XII.15 išvaryti iš Lietuvos; ir lenkai buvo priversti skaitytis su Lietuvos teise atskirai gyventi, nebebrendant bendr up , kurioje "unijinis" vanduo jau seniai buvo nutek j s . . .

Vasario 16-tosios akto istorija rodo, kaip Vilniuje sunkiausiomis s lygomis draug n buvo sutelkti vairi srovi žymieji vyrai. Rimtomis tautai valandomis jie mok jo rasti bendr kalb ir sutartinai veikti. Jie savo rankomis iškl nepriklausomyb s v liav , kuri ilgai atlaik stiprias audras.

Nors jau baigiasi treias dešimtmetis, kai Lietuvos suverenumas žiauriu ir neteisingu b du tapo sukliudytas, taiau ir šiandienin se sutemose Vasario 16-tosios žygis, tada reišks *vieningos* Lietuvos Tarybos nusistatym , pasilieka mums šviesiu tautiniu kelrodžiu.

Tik vienas Dievas žino, kiek laiko dar tur s praeiti, kol lietuvi tautos l kes iai ir di-

džiosios viltys pildysis. Kada - vyks koks naujos r šies "intermezzo", kai Pabaltijo valstyb s ir j laisvos tautos bus reikalingos laisvai susiintegruvusios Europos statyboje?

Dabartin mis tremties dienomis, kai Lietuvos laisv s žiburlis kartais gana žvarbi ir priešišk v j yra blaškomas, kiekvienam geros valios t vynainiui, ypa gyvenant svetim j j roje, reikia, kad Viešpaties Apvaizda vis teikt kantryb s ir tvirto tik jimo savo tautos ateit ir kad m suose nesilpn t nusistatymas jos labai aukotis.

1863 metais Lietuva kl "maišt " prieš maskolius; jos patriotiškasis jaunimas, išb g s girias, rikiavosi kovai, kuri buvo tada pralaim ta, ir parblokšta m s t vyn daug auk tur jo pakelti. Net raštas lietuviškomis (lotyniškomis) raid mis buvo uždraustas. jo metai iš met , vienas po kito dešimtmeiai, taiau tautin s laisv s idealas nesirealizavo. Bet tuo pat metu vyko didelis stebuklas: tautinio susipratimo banga stipr jo ir augo. Tik menko tik jimo žmoge li toji "uodo" kova prieš didel "siaub n ", kalbant vieno ano meto eil raš io žodžiais, beved "juod nusiminim ".

Daugelis vyresni j , kurie anoje herojiškoje knygneši gadyne be atvangos buvo kovoj už spausdint žod , nebesulauk didžiojo laim jimo. Bet jie ir anoje "nakyte be aušros" išaugino nauj , užgr din-

t , idealiai nusista iusi generacij , kuriai perdav tolimesn s tautin s kovos v liav . Ir šiandien mums yra labai svarbui m s tautin testament išlaikyti ne tik gyv , bet ir perduoti jaunesnei, pa ios Lietuvos jau nebema iusiai kartai, kad jis monint darbus an Vasario 16-tosios signatar ir bud t Lietuvos laisv s sargyboje.

Anie "neiškla tos" Lietuvos Tarybos pasireiškimai, kurie drumst ar skersai kelio stojo lietuvi tautos interes sveti miems planams ir klatingoms užma ioms, išved lietuvi taut naujo valstybingumo plotm . Taip ilgai nusit susioje tremtyje šiandien v l reikia lietuvi ir kit pavergt j taut veiksniams, kaip kitados aniems Lietuvos Tarybos 20-iai vyr , dr siais, net "nemandagiais" žygiais ir pareiškimais (ne vien švelniai!) priminti savo taut teis tus reikalavimus laisv ir sukliudyto suverenumo atstatym . Vis labiau atbunkanias s žines teisei ir teisingumui reikia nuolat šitaip budinti.

Svarbios bibliografijos Vasario 16 akto ir aplamai nepriklausomos Lietuvos istorijai yra nurodyta Lietuvi Enciklopedijoje (33, p. 218). ia tepateikiu 13 žymesni bibliografi ni pozicij , kuri kai kurios yra visai naujos:

Basler, Werner, Deutschlands Annexationspolitik in Polen und im Baltikum 1914-1918. Berlin 1962. Ryt Vokietijos autorius plaiai ir gana kritiškai apžvelgia ir Lietuvos Tarybos kov su okupaciniais organais.

Baumgart, W., Deutsche Ostpolitik 1918. Von Brest-Litowsk bis zum Ende des Ersten Weltkrieges. Wien-Muenchen 1966. Pirm, kart taip dokumentuoti išanalizuotos gen. Ludentendorfo politinės klaidos.

Collander, Boerje, Die Beziehungen zwischen Deutschland und Litauen während der Okkupation 1915-18, Turku (Abo) 1935. Autorius rėptingai sunaudojo liet. spaudą, bet — nuostabu — visai nepažvelgė į Lietuvos Tarybos protokolus, kurie dabar mums nebeįrašyti.

Eppstein, Klaus, Mathias Erzberger and the Dilemma of German Democracy, Princeton, N. J. (JAV) 1959. Vokiškame vertime skyrius apie Lietuvą yra papildytas nauja archyvine medžiaga; pernai prie Bonnos automobilio katastrofoje žuvęs autorius bet dar paskelbęs — domios medžiagos apie Lietuvą ir M. Erzbergerio ryšius.

Fischer, Fritz, Griff nach Weltmacht. Die Kriegszielpolitik des kaiserlichen Deutschlands 1914-18. Duesseldorf 1964 (4-tas leidimas). Nors federalinės Vokietijos istorikai daug kritikavo dr. Fische-rių tezes, išdėstytas plačiai jo 900 pusė. veikalas, tačiau apie Lietuvą, jos Tarybą ir santykius su vokiečiais ten rašoma objektyviai.

Hoeltje, Christian, Die Weimarer Republik und das Ostcarno-Problem 1919-1934. Revision oder Garantie der deutschen Ostgrenze von 1919. Wuerzburg 1958. Gausi bibliografija ir apie santykius su Lietuva.

Janssen, Karl-Heinz, Macht und Verblendung. Kriegszielpolitik der deutschen Bundestaaten 1914-18. Goettingen 1963. Be kitko, gausiai dokumentuoti ištyrinėti vairi Reicho valdančiųjų dinastijų pretenzijos statyti savo princus Lietuvos sostan.

Linde, Gerd, Die deutsche Politik in Litauen im Ersten Weltkrieg. Wiesbaden 1965. Remiantis gausia archyvine medžiaga ir spaudintais darbais — labai plati bibliografija — blaiviai išdėstyta vokiečių politika Vasario 16 akto metais.

Page, Stanley W., The Formation of the Baltic States. A Study of the Effects of the Great Power Politics upon the Emergence of Lithuania, Latvia and Estonia. Cambridge, Massachusetts (Harvard University Press) 1959.

Senn, Alfred Erich, The Emergence of Modern Lithuania. Morningside Heights, New York (Columbia University Press) 1959. Gausiai panaudotas pirmą kartą dr. J. Šaulio archyvas.

Tarulis, Albert M., American - Baltic Relations 1918 - 1922. The Struggle over Recognition. Wash-ington, D. C. (The Catholic University of America Press) 1965. Pla-ці recenzijai r. J. Lišva, **Aidai**, 1966, Nr. 10, p. 474-478.

Urbšienė, Marija, Vokiečių karo meto spauda ir Lietuva, Kaunas 1939 (Spaudos Fondas). Šitas 127 psl. la-bai svarbus atspaudas iš "Karo Ar-chyvo" ne tik nra iki šiol n vie- name darbe kongresiniais kalbo- mis panaudotas, bet ir lietuvi isto- riografijoje yra prajis be jokio at- garsio. Kai Urbšienės vyras, pasku- tins Lietuvos užsienio reikal mi- nisteris, 1922-27 dirbo Lietuvos pa- siuntinybų Berlyne, ji daug laiko studijavo vis vokiečių karo meto spaud Berlyno valstybinėje biblio- tekoje.

Wheeler-Bennet, John, Brest-Li- tovsk, the Forgotten Peace, March 1918. London - New York 1956. I- mas leidimas 1938. Tai iki šiol ge- riausias tyrinėjimas apie Lietuvos Brastos taiką, nors autorius daug svarbi archyvini dokument ir pa- liko nepanaudoti.

BENDRUOMENES KLAUSIM RYŠKINANT

JUOZAS KOJELIS

Spauda — ne tik informacijos priemonė, bet ir didžiulis forumas. Ji visais klausimais gali būti pagrindinai išnagrinėti, visais aspektais išlukšteni ir didžiajai skaitytojų auditorijai pateikti išvadą padarymui. Šia prasme “Laisv” puslapiuose viena grįžtama prie Bendruomenės klausimo ir drįstama pratęsti dialogą su vienu žymiausiu Lietuvių Bendruomenės Jungtinės Amerikos Valstybės ugdytoju, dabartiniu Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos vykdomoju vicepirmininku Stasiu Barzduku, kuris tuo dialogą užmezgė “Laisv” 1967 metų lapkričio mėn. numerio straipsniu — “Bendruomenė ir laikas”.

St. Barzduko straipsnį iššaukė mano dar ankstyvesniame “Laisv” numeryje (1967 m. kovo mėn. Nr. 39/76) paskelbti svarstymai rašinyje “Didžioji Lietuvių Bendruomenės atsakomybė”.

Dialogas gali būti vaisingas tik tada, kai pasikalbėjimo partneriai nori vienas antrą suprasti ir vienas antrą iš tikro supranta. Poleminiuose dialoguose partneriai paprastai

vienas kito negirdi. Kiekvienam daug mielesnis savo paties balsas. Norėdama “Bendruomenė ir laikas” straipsnio autoriui teisingai suprasti, iš karto bandau formuluoti jo teigimus:

a) “JAV Lietuvių Bendruomenė, pradama savo keliu, gal jo rinktis du būdus — revoliucinį ar evoliucinį”; ji pasirinko antrą, nes “evoliucinis kelias buvo vienintelis galimas”.

b) Bendruomenė, eidama tuo keliu, yra daug pasiekusi.

c) “Bendruomenė negali sudaryti kokios extra išimties lietuvių istorijoje, nes “kaip kad taikliai pastebėjo prof. St. Šalkauskis, lietuvių tauta ‘niekad jos nebuvo tuo, kuo ji gal būtų’”.

Ieškotina sintezė

Reikt labai stipriai suabejoti teigimu, kad Lietuvių Bendruomenė šiame krašte teturėjusi tik du kelius ir kad vienas iš jų ji pasirinkusi. Tarp šių kraštutinių ribų buvo galybė keli ir keleti, kuriais Bendruomenė judėjo ir atsie-

k laim jim , išskai iuot
“Bendruomen ir laikas”
straipsnyje. Iš tikro, ne vie-
nas, bet abu kraštutiniai ke-
liai atmestini, ir laim , kad
Bendruomen ilg laik jais ne-
sinaudojo. Tik pastaruoju me-
tu kiek pavojingai pasukta prie
kraštutin s evoliucijos ribos.

D l “revoliucinio kelio” abu
dialogo partneriai pilnai sutaria.
St. Barzdukas griežtai j
atmeta, o antrasis partneris,
kad ir si lydamas Lietuvi
Bendruomenei gr žti prie To-
ronto pasitarim sprendimo
(kuris didele dalimi buvo pa-
darytas dabartinio PLB valdy-
bos vykdomojo vicepirmininko
taigojimais), aiškiai sp ja, kad
“bet koks revoliucinis kelias
nepriimtinas” ir kad JAV LB
politin komisija, “vengdama
bet koki konflikt su ALT-ba,
netur t pretenduoti JAV
lietuvi reprezentavim šio
krašto vyriausyb s institucijose”,
o “reikštis tik tose srityse,
kuriomis kitos institucijos
specialiai nesidomi” (“Lais-
v ”, Nr. 39/76, p.p. 21-22).
Taigi, jei “Bendruomen ir lai-
kas” straipsniu oponuojama ta-
riamo revoliucinio kelio piršimui
(o toks sp dis susidaro),
tai vien tod l, kad vienas pa-
sikalb jimo dalyvis negird jo
ar nenor jo gird ti antrojo.

Už revoliucin keli niekuo
negeresnis ir evoliucinis, jei
art sime prie kraštutinumo ri-
bos. B tinai ieškotina sintez s.
Juk JAV Lietuvi Bendruome-
n s “evoliucijoje” rasime vis

eil “revoliucini ” moment ,
kurie Bendruomenei ne paken-
k , bet j sustiprino. Jau pats
Loko prasiveržimas pro eil se-
nosios strukt ros pastatyt už-
tvar buvo gan revoliuciškas
žygis su daugeliu dramatišk
tamp . Audiencijos pas prez.
J. F. Kennedy organizavimas
tur jo stiprius revoliuciškus
tonus, kuriuos sp dingai pa-
ryškina tuometin s, regis, St.
Barzduko vadovautos JAV LB
centro valdybos išleista pro
memoria. Šis vykis suk l dul-
ki , bet joms nus dus, visuo-
men s respektas Bendruomenei
aplamai padid jo. O kiek “re-
voliucišk ” rezoliucij yra pri-
m Tarybos suvažiavimai? Pa-
galiau ir dabartin centro val-
dyba, pagal formul “reikštis
tose srityse, kuriomis kitos ins-
titucijos nesidomi”, kovos d l
Lietuvos laisv s metuose, kad
kiek ir pav luotai, grieb si
informacin s medžiagos angl
kalba ruošimo. Jei “evoliuci-
jos” vardan neb t buv bai-
mintasi iš anksto prie Lietuvi
Bendruomen s sudaryti Lietu-
vos vadavimo komisijos, rezul-
tatai šioje srityje b t buv
žymiai efektingesni.

Nešti kovos entuziazm

“Bendruomen ir laikas”
straipsnyje d stoma, kad Lie-
tuvi Bendruomen visame pa-
saulyje esanti daug atsiekusi.
Šioje vietoje abu pokalbio da-
lyviai irgi pilnai sutaria. “Di-
džioji Lietuvi Bendruomen s
atsakomyb ” straipsnyje nie-

kur n ra Bendruomen s atsiekimai paneigti. Ten tik kalbama apie tas integralin s lietuviyb s sritis, kuriose Lietuvi Bendruomen tur t kai ko siekti, nes tam j pareigoja Lietuvi Charta, ir gal t atsiekti. Konkre iai buvo paliestai tarpiniai ar netarpiniai su Lietuvos laisvinimu susij darbai, kuri niekas pilniau nedirba, k. t., planingas literat ros svetimomis kalbomis leidimas, kontakt mezgimas su takin gais šio krašto žmon mis ir institucijomis, jimas didži j spaud , radij , televizij (pav., losangelie iai šiais metais spaud gan stipriai jo, o televizij ved VLIK-o pirmi nink), ieškojimas keli laisvinimo veykl traukti gausenes m s pa i mases, geresnis susiderinimas su latviais ir estais ir t.t. Kai tais klausimais niekas planingiau nesirpina, argi ir Bendruomenei reikt j vengti?

“Bendruomen ir laikas” straipsnio autorius išskai iuoja vis eil Bendruomen s atlikt ar dirbam darb . Iš tikro pasikalb jimas pirmoje vietoje tur t suktis apie tuos darbus, kuriuos reikia atlikti. O j yra be galo daug.

Sulauk me Lietuvos nepriklausomyb s atstatymo 50 met jubiliejaus. Lietuvos laisv s kovos met centre vis veiksnini vieningu sutarimu pastatytas manifestas, kvie i s “ypatingai suveiksminti vis laisv j lietuvi j gas Vasario Še-

šioliktosios Akto galiai atstatyti”. Manifesto raid ir dvasi paversti tikrove patenkinaimai planingai organizuot pastang nebuvo parodyta. VLIK-as su diplomatine tarnyba valstybi vyriausybi kontaktavim organizavo, nors rezultatai dar nežinomi. Bet kas organizavo Lietuvos klausimo išnešim JAV-bi spaud , televizij , radij , kas ruoš medžiag ir koordinavo kontaktus su JAV Kongreso nariais, valstij legislat romis, miest ir apskri i savivaldyb mis? Didel dal Kongreso nari gerai paruošta medžiaga apr pino Rezoliucijoms Remti Komitetas. Kad ir pav luotai, kaip min ita, “j g suveiksminti” šokosi JAV LB centro valdyba. Jei evoliucin ramyb atosl giškai neb t suviliojusi kai kuri Bendruomen s autoritet ir jei evoliucija kai kieno galvojime kovos už Lietuvos laisv pastang neb t nust musi ant r veiklos plotm , daugelyje Amerikos lietuvi kolonij b t buv galima pasiekti bent toki rezultat , kaip Los Angel se ir Philadelphijoje.

Iš vis laisvinimo veiksnini klubo nari tobuliausi organizacij yra suk rusi Lietuvi Bendruomen , ir tik ji b t paj gi šiuo metu kelti ir nešti Lietuvos laisv s kovos met entuziazm . Yra ir reali baz , kuriaria tas entuziazmas gal t remtis — tai JAV Kongrese pravestoji rezoliucija (H. Con. Res. 416). Jei visi veiksniai b -

t susibaud Lietuvos laisv s kovos metuose suglaudinti j - gas Lietuvos bylos išk limui Jungtin se Tautose, jubiliejiniai metai tikrai b t paženklini kovos d l laisv s ženklais. Da - bar gi priva ios iniciatyvos d - ka vienur pasist m ta daugiau, kitur mažiau, ta iau daugiau - siai pasitenkinama “min jimas gražiai pasisek”, “choras gra - žiai dainavo”, “kun. X pasak - sp ding pamoksl” ir burmis - tr bei gubernatori kancelia - rijose pasirašytomis ir plates - nei amerikie i visuomenei ne - žinomomis Vasario 16 proklama - cijomis.

Turi b ti, kuo gali

Lietuvi tauta turi b ti tuo, kuo ji gali b ti. ia pasikalb - jimo dalyvi nuomon s prin - cipiškai išsiskiria. Jei prof. Stasys Šalkauskis ir pasak , kad m s tauta “niekados ne - buvo tuo, kuo ji gal jo b ti”, tai jis tuo tikrov s ne teisinio, bet reišk savo susir pinim . Grei iau tikrov teis , kaip pa - sakyt dr. Juozas Girnius. “Bendruomen ir laikas” straipsnio autorius Šalkauskio r pest reiškian ia fraze siekia pridengti neteisingos tikrov s pateisinim . Tas pats J. Girnius toki situacij “Idealas ir lai - kas” veikale aptaria šiais žo - džiais: “*Visur reikia pažinti tikrov , tik ne visur galima j pripažinti* (pabraukta auto - riaus). *Sutikti su tokia tikro - ve, kuri n ra pripažinimo ver - ta, yra nebe realizmas, o pa -*

prastas defetizmas (pabraukta J. K.). Tai galioja ir tautin s gyvyb s r pes iui. Reikia blai - viai žvelgti, kaip faktiškai su mumis yra, ta iau ne papras - tam konstatavimui, o tikram s žin s suneraminimui (96 p.).

Po Šalkauskio Ateitinink federacijai at j s vadovauti dr. Kazys Pakštas, tarsi atsiliepdamas savo pirmtako r pest , siek lietuvi taut padaryti “tuo, kuo ji gal t b ti”. Tur b t abu pasikalb jimo dalyviai prisimena vyk prieš 33 metus, kai lauž liepsnoms ir Mas io ežero bangoms plakantis ir t kstantinei miniai griausmin - gai atsiliepiant, dr. K. Pakštas paskelb š k “pasukti Lietu - vos laikrod šimt met pirmyn”. Ir jei an dien režimas neb t idealistin s lietuvi jau - nuomen s iniciatyvos slopin s, dar per likus nepriklausomo gyvenmo penkmet tas laikro - dis b t buv s gerokai pava - rytas.

Iš viso, atrodo, neprasminga svarstyti klausimo, kok apla - mai taktin s veiklos keli Ben - druomen tur t pasirinkti. Ar ne tiksliau b t kiekvienoje gy - vojoje problemoje ir konkre io - je situacijoje už taktik atski - rai apsispr sti. Juk vienu at - veju reik s planingai ramaus darbo, kitu — intensyvios di - namikos, vienur užteks tik ji - mo, vilties ir kantryb s, kitur teks ryžtis dr siems (gal ir ri - zikingiems) pajud jimams. Ir ta iau kiekvienas apsisprendi - mas, neži rint, koks jis beb -

VEIKSNIAI IK KIT DARBAI

DR. PETRAS PAMATAITIS

Logiška ir konsekventiškai galvojant, visus Lietuvos vadavimo darbo planus turėtų paruošti ir gyvendinti mūsų veiksniai. Bet taip nėra. Visa, kas tik didesnio buvo padaryta Lietuvos laisvinimo darbe paskutini j keleri met laikotarpyje, buvo suplanuota ir vykdyta ne veiksniai, o šalia j esan i vienetai ar pavieniai asmen i.

1967 met pabaigoje mūsų veiksniai 1968 metus paskelbė *Laisv s kovos metais*. Buvo tik tasi, kad patys veiksniai išeis su didesniais planais ir užsimojimais kovoje d l Lietuvos laisv s, o taip pat talkins ir

lietuviai bendruomen ms ir veikams periferijose jungtis žyg už Lietuvos laisv ir nepriklausomyb . Veiksniai deklaravo *Laisv s kovos metus*, ir tuo viskas pasibaig .

Pasigesta ir direktyv ir talkos

Lietuviai visad daugiau ir pilniau pajuda Lietuvos laisvinimo darbe Vasario 16-sios progai. 1968 metai yra jubiljiniai metai: šiais metais minime Lietuvos nepriklausomyb s atstatymo 50 met sukakt ir taip pat Lietuvos valstyb s k rimo 717 met sukakt . (Tiesiog nedovanotina, kad mūsų veiksniai

t, vieniems bus “pavojingai revoliucinis”, kitiems — “perl tai evoliucinis”.

Tiesa, kad bendruomeniniame darbe neturime prievartini priemoni ir negalime j naudoti. Tai jau j ir nereikia. Pagrindinis priemonis savanoriškoje Bendruomen s santalkoje yra gera valia ir tautinis samoningumas. Ir geros valios, ir tautinio samoningumo Lietuviai Bendruomen je apstu. Ši žodži autorius labai tvirtai sitikins, kad Bendruome-

nis vadai turėtų žinoti aktyvi j Bendruomen s nari nusistatym visais tais klausimais, kuriais jie patys neturi pastovios ar vieningos nuomon s. Ir ia v l dr stama si lyti, kad Lietuvi Bendruomen s tarybos rinkimus lydėtų referendum visais kontraversiniais klausimais. Tegu tautiniai samoningas geros valios lietuviai visuomen s sektorius pareiškia savo nuomon . Gal tada daug kas ir be ilg dialog paaikšt .

antrosios sukakties neakcentavo. ia, laisvajame pasaulyje, ši sukaktis t r t b ti linksniuojama kasdien). Buvo manyta, kad veiksniai pajud s, ir lietuviai Vasario 16-sios proga “pajudins žem ” Lietuvos bylos reikalui. Tik keli vietovi lietuviai (Los Angeles, Calif., Philadelphia, Penn. ir gal dar vienoje ar kitoje vietovėje) plačiau išneš ta proga Lietuvos bylos reikal amerikiečių tarp . Visur kitur vyko rutininiai Vasario 16-sios minijimai: parapijų ar klub salyse, kalbant apie Lietuvai padaryt ar darom skriaud tik saviesiems, graudinant tik savį širdis. O juk turjome visur (JAV-se ir kituose laisvojo pasaulio kraštuose) kalbti tai svetimiesiems, siskverbtį į spaud , radij ir televizij . Lietuvos bylos klausimas kaip perkelno trenksmas turjo pereiti ir nuaiditi per vis laisvį pasaul . To nepadar me, ir d l to kalt turi prisiimti tik m s veiksniai.

Sekant pagrindinius lietuvi laikrašius, buvo labai lengva matyti, kaip didesn s m s bendruomen s JAV-se ir kitur paminjo Vasario 16-tį ir kas naujesnio buvo nešta tuos paminimus. Didesni iš jim su Lietuvos bylos reikalui (su mažomis išimtimis) kitatauri tarp nesimat . Sunku buvo tai padaryti, neturint joki direktyv ir paramos iš m s veiksnii .

Teko tuo reikalui išsikalbti su Pietin s Kalifornijos Lietu-

vi Tarybos vadovybe, kuri buvo pasiryžusi pilniau išnešti Vasario 16-sios proga Lietuvos klausim amerikiečių spaud , radij ir televizij , ir tai vykd . To vieneto vadovyb kreipsi pagrindinius m s veiksnius (ALT-b , VLIK- ir LLK-t), prašydama patarim bei medžiagos. Amerikos Lietuvi Tarybos centro vadovyb iš viso neatsak laiškus. Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto vadovyb atsiliep , bet paramos nei patarimais nei literat ra nesulaukta. Su kiek apiuopiamesine parama atjo Lietuvos Laisv s Komiteto vadovyb , atsi sdama gana didok skaičių egzempliori angliškk knyg apie Lietuv . Tos knygos buvo panaudotos, kreipiantis amerikiečių laikrašius ir radijo bei televizijos program vadovus. Pietin s Kalifornijos Lietuvi Tarybos vadovyb vis medžiag bei literat r turjo paruošti ir atspausti pati. Talkinant Lietuvos generaliniam konsului dr. Juliui J. Bielskiui, buvo paruoštas puikus memorandumas (An Appeal For Justice — The Question of Lithuania). To memorandumo šimtai egzempliori buvo panaudoti, kontaktuojant amerikiečių laikrašius, radijo ir televizijos program vadovybes ir steito ir krašto legislatorius. Min to vieneto vadovyb pati paruoš pranešimus amerikiečių laikrašiams, radijo ir televizijos programoms, paruoš proklamacij ir rezoliucij tekstus, kurios v -

liau buvo paskelbtos ar priimtos legislat r (steito ir apskri i) ir miest bei miesteli burmistr bei taryb , paruoš laišk tekstus steito ir krašto legislatoriams, paruoš ir vis kit reikiam literat r . Lai-mingu sutapimu to vieneto vadovyb tur jo tam darbui paj -gi ir sugeban i darbuotoj . Vargu ar vis kit lietuvi bendruomeni vadovyb s gal -jo tai tinkamai atlikti. Juk tai centr darbas. Ir ALT-ba ir VLIK-as iki kyrumo praš ir prašo pinig , bet talkos iš j negalima sulaukti n už cent .

Dideli pastang puik s vaisiai

Jei tik sumaniai ir intensyviai dirbama, nepagailint laiko ir pinig, visad galima tik tis ap iuopiamesni rezultat . Tuo gali pasididžiuoti ir pasigirti Pietin s Kalifornijos Lietuvi Taryba. Jos laim jimai Vasario 16-sios proga Lietuvos reikalui buvo dideli. Panaši laim jim atsiek dar gal tik vienos ar kitos vietov s lietuviai. O, juk buvo galima tai padaryti beveik kiekvienoje vietov je, kur tik yra šiek tiek lietuvi .

Kokie gi buvo Pietin s Kalifornijos Lietuvi Tarybos laim jimai?

1. Išgauti puik s žanginiai trijuose amerikie i laikraš-čiuose: *Los Angeles Times* (tai milijoninio tiražo dienraštis, skaitomas didžiausiu Vakar Amerikoje); *The Evening Out-look* (Santa Monica miesto ir

apylink s dienraštis); ir *The Tidings* (Los Angeles arkivyskupijos oficiozas). To vieneto pirmininko Jono ingos reikš-mingi ir turiningi laiškai buvo paskelbti ne tik eil je Kalifornijos dienraš i , bet taip pat pasirod ir kitur, k. t. Chicagoje, New Yorke ir t.t.

2. Išgautos reikšmingos rezoliucijos iš Los Angeles apskri-
io vadovyb s ir Los Angeles miesto tarybos. Tai ne eilin s ir rutinin s rezoliucijos, ir var-gu kuri kita vietov panaši ar panašias rezoliucijas yra išga-vusi.

Los Angeles miesto tarybos priimtoje rezoliucijoje iškeliama sena ir garbinga Lietuvos praeitis (Whereas, the country's early struggles during feudal times culminated with the formation of United Kingdom in 1251 under King Mindaugas), paminimos partizan kovos su paverg jais (Whereas, in the succeeding battles for freedom, 1944-1952, 30,000 Lithuanian freedom fighters lost their lives and hundreds of thousands of others were imprisoned or sent to Siberia which subdued the aidless resistance movement), raginamas JAV-bi presiden-tas iškelti Lietuvos byl Jung-tin se Tautose (Be it further resolved, that the City Council does join with the 89th Congress in support of their unanimous resolution urging the President to take action in the United Nations for restoration of independence for Lithuania

and two other occupied Baltic States . . .).

Los Angeles apskrities (Los Angeles county turi virš 7 mil. gyventojų) vadovyb (Board of Supervisors) pri m dar turiningesn rezoliucij negu kad miesto taryba. Štai tos rezoliucijos svarbesn s ištraukos:

“ . . .Whereas, the House of Representatives and the United States Senate (of the 89th Congress) unanimously passed House Concurrent Resolution 416 urging the President of the United States to direct the attention of the world opinion at the United Nations and at other appropriate international forums by such means as he deems appropriate, to the denial of the rights of self-determination for the peoples of Lithuania, Latvia, and Estonia, and to bring the force of world opinion to bear on behalf of the restoration of these rights to the Baltic peoples:

Now, therefore, be it resolved, that the Board of Supervisors of the County of Los Angeles respectfully urges the President of the United States to bring the question of liberation of the Baltic States before the United Nations and ask that body to request the Soviet Union withdraw all of its troops and release its control of Lithuania, Latvia, and Estonia, and return to their homes

all Baltic exiles and deportees from prison camps in the Soviet Union; and

Be it further resolved, that a copy of this resolution be forwarded to the President of the United States, Secretary of State Dean Rusk, and United States ambassador to the United Nations Arthur Goldberg . . .”

Los Angeles apskrities vadovyb ne tik pri m ši puiki rezoliucij , bet dav taip pat jai eig . Ar buvo bent viena kita vietov , kur amerikie i priimtoms rezoliucijoms b t buvusi duota tolimesn eiga? Labai abejoju.

3. Laikraš i paskelbti žanjiniai, priimtoms rezoliucijos ir Pietin s Kalifornijos Lietuvi Tarybos paruoštas memorandum buvo traukti *Congressional Record*.

4. Buvo kontaktuoti abu Kalifornijos senatoriai ir visi kongresmanai (38). Jiems buvo pasi sta atitinkamos literaturos ir jie buvo prašomi dalyvauti Vasario 16-sios min jime JAV-bi Kongrese. Eil j tar turiningus žodžius ar padar reikšmingus pareiškimus Kongrese Vasario 16-sios proga.

5. Buvo padaryti didesni prasisiveržimai su Lietuvos bylos reikalui radijo ir televizijos programos. VLIK-o pirmininkui dr. K. Vali nui buvo sudarytos galimyb s pasisakyti televizijos programose Lietuvos laisv s kovos klausimais.

6. Lietuviai buvo išvesti iš parapijos sal s pirmaeil viešbut pagrindiniam Vasario 16-sios min jimui ir ta proga ruoštiems išskilmingiems pietums.

7. Buvo palikta laisv aukotojams nukreipti savo aukas savo pasirinktiems veiksniams. Vieni savo aukas nukreip VLIK-ui, kiti — ALT-bai, tre ti — Rezoliucijoms Remti Komitetui, kiti — kitiems vienetams (Lietuvi Fondui ir kitoms grup ms). Didel dalis aukotoj aukas paskirst trims vienetams: VLIK-ui, ALT-bai ir Rezoliucijoms Remti Komitetui. Kod l taip negal jo padaryti kitos vietov s? Reng -jai tur jo nepamiršti ypa Rezoliucijoms Remti Komiteto. Tik šis vienetas tedirba konkret laisvinimo darb , kiti — tik planuoja ir kalba, o darb nesimato.

Kartojasi sena istorija

Kai JAV-bi Kongresas (Atstov R mai — 1965, o Senatas — 1966) pri m garsi j savo rezoliucij (H. Con. Res. 416), tai tam tikri m s veiksniai arba steng si savintis nuopelnus sau, arba priimtos rezoliucijos reikšm suniekinti, arba priskirti nuopelnus tam tikroms grup ms, kurios ne tik nepad jo Rezoliucijoms Remti Komitetui, bet visomis išgal -mis trukd . Keist linij buvo už musi ELTA su savo “straipsniais” vairiuose lietuvi laikrašiuose. Nežinant ir nepaž s-

tant pilnai viso rezoliucijos pravedimo žygio ir reikalo, iš ELTOS “straipsni ” buvo galima susidaryti sp d, kad ta rezoliucija buvusi pravesta “kit j g ”, o ne Rezoliucijoms Remti Komiteto pastangomis; taip pat buvo m ginta sumažinti iki minimumo priimtos rezoliucijos reikšm bei svarba. Dar toliau tuo metu nu jo tam tikri ALT-bos žmon s: jie arba steng si visus nuopelnus priskirti sau arba savo pataik nams.

1965 ir 1966 met istorija v l kartojasi 1968 metais. *Elta* savo pranešime, kuris buvo d -tas 1968 met kovo m nesio 6 dienos “*Draugo*” numeryje (pirmame puslapyje), teigia, kad *Los Angeles Times* dav s savo žangin (Imperialism, Russian Style) Lietuvos bylos reikalu *Eltos* pastangomis ir naudodamasis tos institucijos informacija. Tai neatitinka tiesos. Kod l VLIK-o išlaikoma institucija skelbia neteisingas žinias? Koks tokios informacijos tikslas? Ar tuo norima pridengti VLIK-o neveiki ar tos veiklos neefektingum ?

Elta min tame pranešime taip pat pažymi, kad ir kiti straipsniai kituose krašto amerikie i laikrašiuose yra praveisti tos institucijos pastangomis. Reiškia, kad atskiri vietovi lietuviai nieko ta linkme nedar , ir *Elta* koku tai magišku b du prasiskverb su Lietuvos byla amerikie i spaud . Taip nebuvo *Los Ange-*

les mieste. T patvirtinti, be abejo, gali ir kit vietovi lietuviai darbuotojai. Jei tik kas buvo laim ta Lietuvos bylos reikalui amerikie i spaudoje ir radijo bei televizijos progrose, tai visa buvo atsiekta tos vietov s lietuvi pastangomis. VLIK-as, atiduodamas tuos nuopelnus atskir vietovi lietuviams, žymiai daugiau laim t sau, negu kad dabar, visk savindamasis.

JAV-bi Kongresas kasmet pamini Vasario 16-t j . Ta proga eil senatori ir kongresman taria žodžius ar padaro pareiškimus. ALT-bos centro valdyba kasmet primena lietuviams, kad to pamin jimo ruošimas es s tos institucijos veiklos sferoje. ALT-ba ia kaip padaro: par pina maldoms sukalb ti dvasiškius Atstov R - muose ir Senate, paragina eil legislatori tarti žodžius ta proga. Tai ir viskas. Atskir vietovi lietuviai (daugiausia savo iniciatyva) kreipiasi savo senatorius ir kongresmanus tuo pa iu reikalu. Rezoliucijoms Remti Komitetas kontaktuoja savo narius Kongrese (eil senatori ir kongresman oficialiai priklauso Rezoliucijoms Remti Komitetui). Tas min jimas Kongrese, kaip matome, yra suorganizuojamas eil s j -

g . Juokingai ir naiviai skamba min tas *Eltos* pranešimas, kad apie 100 JAV-bi Kongreso nari tar žodžius ar padar pareiškimus Vasario 16-sios proga (1968 metais) Kongrese *Eltos* informacijos d ka. Eil senatori ir kongresman savo žodžiuose ar pareiškimuose k l rezoliucijos (H. Con. Res. 416) gyvendinimo klausim , Vasario 16-sios proga jie trauk t rezoliucij *Congressional Record*. Ar ir tai yra *Eltos* nuopelnas? Jei tokia metamorfoz b t vykusi *Eltos* redaktori galvosenoje, tai tikiu, kad Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovyb ir to žygio r m jai atleist tai institucijai visas praeities “nuod mes”.

Veiksniai turi pajud ti

Ir ALT-ba ir VLIK-as yra ir reikalingi ir b tini, bet jie turi pajud ti. Ir vienos ir kitos institucijos veiklai plotai yra neriboti. Ir vienos ir kitos institucijos darbuotojai tur t apkapoti savo konferencij skai i , s sti prie stal ir paruošti kiek galima pilnesnius veiklos planus ir imtis iniciatyvos juos gyvendinti. Tuo atveju nereik s tiems veiksniams kaisytis kit vienet laim jim plunksnomis.

KOVOJANTIEMS NEPAVARGTI

PAŠNEKESYS SU KUN. JONU C. JUTKEVI IUMI, LIETUVI BENDRUOMENES JAV-BI TARYBOS PREZIDIUMO VICEPIRMININKU IR LIETUVOS VY I ORGANIZACIJOS VEIK JU

Kun. Jonas C. Jutkevi ius (g. 1914.IX.9 Westfield, Massachusetts, JAV), LB Tarybos Prezidiumo vicepirmininkas ir Lietuvos Vy i organizacijos vienas iš didži j šul , yra išvar s tikrai plat bar Lietuvos vardo garsinime kitatau i tarpe ir Lietuvos vadavimo darbe. Kun. J. C. Jutkevi ius gim , augo ir mokyklas lank JAV-se. Teologijos moksl iš jo Mcntrealio (Kanadoje) kunig seminarijoje. Kunigu - šventintas 1940 metais. Dirbo ir dirba JAV-bi lietuvi katalik tarpe, šiuo metu vadovauja šv. Kazimiero lietuvi parapijai Worcester, Mass., mieste, JAV. Jau eil met be darbo parapijose kun. J. C. Jutkevi ius dirba Worcester'io vyskupijos tribunole ir aktyviai reiškiasi tos vyskupijos jaunimo organizacijose.

— *Jau daugiau kaip 20 met varote plat bar Lietuvos vardo garsinime kitatau i tarpe ir Lietuvos vadavimo darbe. Ar nepradedate pavargti visame šiame žygyje?*

— Mes, dirbantieji, negalime ir neturime pavargti. Gal sime atsikv pti, kai Lietuva nusikratys komunistin s vergijos ir atgaus piln laisv ir nepriklausomyb . Lietuvos vardo garsinime ir Lietuvos vadavimo darbe turime ne tik nepavargti, bet dar su didesniu užsidegimu ir energija visa tai vykdyti, pritraukdami prie šio žygio vis daugiau ir daugiau darbinink ir talkinink .

— *Kaip kilo Lietuvos Vyiuose mintis suformuoti Lietuvos Reikal komisij ir kokia yra tos komisijos paskirtis?*

— Gana ilgoka istorija, bet m ginsiu j trumpai atpasakoti. Antrojo pasaulinio karo metu dažnai amerikie i spaudoje buvo keliamas klausimas, kas tur t b ti darytina su Pabaltijo valstyb mis ateityje. Kart mano d mes atkreip prof. Greene (angl kalbos ir istorijos profesorius Harvard universitete, Cambridge, Mass., JAV) pareiškimas, kur jis padar kalb damas vienos amerikie i organizacijos susirinkime. Prof. Greene toje kalbo-

je teig , kad po karo Pabaltijo kraštai tur t priklausyti Soviet S jungai. Toje kalboje prof. Greene akcentavo, kad Lietuva nuo 1795 met iki Pirmojo pasaulinio karo buvusi Rusijos dalis. Tas profesorius nieko nemin jo apie didži ir garbing Lietuvos istorij prieš 1795 metus! Perskai ius t pareiškim man užvir kraujas. Tuo j parašiau prof. Greene laišk , išd stydamas svarbesnius Lietuvos istorijos faktus. Savo laiške taip pat pamin jau, kad jis gal ir es s geras angl kalbos profesorius, bet istorijoje gana stiprokai šlubuoj s. Tuo metu Worcester'yje (Mass.,

JAV) veik speciali komisija JAV-bi karo bonams platinti ir parduoti. Tos komisijos viename nari susirinkime paraginau juos visus parašyti protesto laiškus profesoriumi Greene, Dauguma komisijos nari gana silpnokai mok jo angliškai rašyti. Buvo nutarta parašyti bendr laišk ir visiems pasirašyti. Taip ir buvo padaryta

Tuo metu kilo man mintis, kad mes, lietuviai, turime išeiti su Lietuvos bylos reikalu amerikie i spaud . Lietuvos Vy i organizacijos Naujosios Anglijos 1945 met apygardos suvažiavime iškliau mint , kad

LIETUVOS VY I MEDALIO TEIKIMAS BUV. SENATORIUI KNOWLAND — Kun. kleb. J. C. Jutkevi ius (antras iš dešin s) teikia Lietuvos Vy i medal buv. senatoriui William F. Knowland (antras iš kair s). Nuotraukoje (iš kair s dešin n): Rezoliucijoms Remti Komiteto pirm. L. Valiukas, "The Oakland Tribune" dienraš io leid jas ir redaktorius Wm. F. Knowland, kun. kleb. J. C. Jutkevi ius ir Lietuvos gen. konsulas dr. J. J. Bielskis.

b t steigta Lietuvos Reikal (Lithuanian Affairs) komisija Lietuvos vardo garsinimui ir Lietuvos bylos k limui ir gynimui amerikie i tarpe. Mano pasi lymas suvažiavimo vienbalsiai buvo priimtas. Apygardos suvažiavimas kviet mane t komisij suformuoti ir jai vadovauti. Komisija prad jo leisti special biuleten apygardos nariams, kur buvo nurodoma, kas ir kaip darytina Lietuvos vardo garsinime ir Lietuvos laisvinimo darbe. Šis darbas Vy iuose suk l nepaprast susidom jim . K liau t mint Lietuvos Vy i visuotiniame suvažiavime 1946 metais, kuris vyko Worcester, Mass., mieste. Seimo delegatai, suvažiav iš vis krašto kamp , mano min iai entuziastingai pritar , ir suvažiavimas vienbalsiai nutar steigti Lietuvos Reikal komisij prie Lietuvos Vy i centro valdybos. Tad, šiais metais min toji komisija mini savo gyvavimo ir darbo 22 met sukakt . Tai komisijai teko ir tenka vis laik iki pat šiandien vadovauti.

KUN. KLEB. JONAS C. JUTKEVIUS, Worcester, Massachusetts (JAV), JAV'bi LB Tarybos prezidento vicepirmininkas ir Lietuvos Vy i organizacijos Lietuvos Reikal komisijos pirmininkas.

— *Kaip Lietuvos Reikal komisijos veikla reiškiasi?*

— Lietuvos Vy i kuopos turi tos komisijos skyrius. Skyri vadovyb s seka JAV-bi spaud , radij ir televizij . Teigiami ir neigiami pareiškimai (straipsniai, komentarai, žinios ir pan.) pasiekia mane iš vis krašto kamp . Visa tai patenka m s leidžiam specia-

li biuleten organizacijos nariams. Tame biuleteny nurodoma kam rašytini pad kos laiškai, kam protesto laiškai, kaip atitaisytinus amerikie i spaudoje, radijo ir televizijos programose padarytos klaidos Lietuvos klausimu. Nuo 1946 met iki šiandien esame išleid min to biuletenio 238 numerius. Lietuvos Vy i organizacijos nariai per t laik yra paraš apie 400,000 laišk Lietuvos reikalui.

— *Kaip trumpai vertintum t vis š darb ?*

— N vienas veiksnys, n viena kita lietuvi organizacija Lietuvos vardo garsinimo ir Lietuvos bylos reikalu n ra padariusi tiek, kiek Lietuvos Vyiaiai. Lietuvos Vy i balsas yra pasiek s t kstan ius pa i takingiausi krašto laikraštinišk , politik , komentatori , knyg leidykl ir kit svarbi institucij . Lietuvos reikalui esame gav daug vietos amerikie i spaudoje ir daug laiko j radijo ir televizijos programose. Vertinant pinigais, b t tai kainav milijonus doleri . Darbas pareikalavo iš m s daug laiko ir pastang , bet finansiškai tekainavo mums labai nedaug.

— *Ar Lietuvos Reikal komisija tesiriboja vien tik min ta veikla?*

— *Komisijos min tas darbas* yra didel s apimties. Skiriame taip pat daug d mesio ieškojimui ir palaikymui žymi ir taking Lietuvai ir lietuvi reikalui draug kitatau i tarpe. Amerikos lietuviai yra, reikia pasakyti, skaitlingi ir jau pakankamai takingi, bet siekiant didesni tiksl , mums m s pa i j g nepakanka. Mums reikia stipraus ir gero užnugario žymi ir taking amerikie i tarpe. Šiame reikalde esame padar jau ger pradži . Kasmet atžymime žymesn ar takingesn amerikie-

DU DIDIEJI — Kun. kleb. J. C. Jutkevi ius ir žymusis amerikie i ir lietuvi krepšininkas Pranas Lubinas susitinka Lietuvos Vy i organizacijos metiniame seime, vykusiame 1965 metais Los Angeles mieste.

t , kuris parodo daugiau d mesio Lietuvos bylos reikalui, teikdami jam organizacijos metinio suvažiavimo proga *Lietuvos Vy i Medal* . Šis medalis buvo steigtas Lietuvos Vy i visuotiniame suvažiavime 1953 metais, vykusiame Boston, Mass., mieste. T medal ir atitinkam diplom yra gav šie žym s, takingi ir Lietuvos reikalui daug nusipeln amerikieiai: kongresmanas *Charles J. Kersten* (1955 metais), senatorius *Paul H. Douglas* (1956), kongresmanas *Daniel J. Flood* (1958) , Michigan steito gubernatorius *G. Mennen Williams* (1959) , senatorius *Thomas J. Dodd* (1960), kongresmanas *Ray J. Madden* (1962), kardinolas *Richard J. Cushing* (1963), Chicagos burmistras *Richard J. Daley* (1964), The

Oakland Tribune dienrašis leidžia ir redaktorius *William F. Knowland* (1965), kongresmanas *John S. Monagan* (1966) ir katalik laikraštininkas *George M. Barmann* (1967).

— *Ar manote, kad būt tikslinga ir kitoms didesnioms lietuvi organizacijoms steigti panašius medalius?*

— *Be abejo, būt tikslinga. Ypa būt tikslinga Lietuvi Bendruomenei steigti panašius medalius. Gal būt pavadintas Lithuanian Freedom Medai ar*

pan. LB centro valdyba galėtų kasmet atžymėti tuo medaliu Lietuvos reikalui nusipelnius amerikietis, didesniems apylinkose galėtų suteikti šiuos medalius tose vietovėse Lietuvos reikalui nusipelnusiems amerikiečiams. Tai būt vienas iš būdų netik surasti Lietuvos reikalui draugų žymi ir taking amerikiečių tarpe, bet juos taip pat savo tarpe išlaikyti.

— *Aktyviai reiškiat su Lietuvi Bendruomene veikloje. Kam Lietuvi Bendruomene turėtų skirti daugiau dėmesio?*

KOVOTOJ UŽ REZOLIUCIJOS PRAVEDIM ATŽYM JIMAS — Kun. kleb. *J. C. Jutkevičius* (dešinėje) ir amerikiečių laikraštininkas *George Todt* (viduryje) atžymimi specialiais atžymėjimo ženklais (plaques), kuriuos jiems įteikė Rezoliucijos Remti Komiteto vadovybė už nuopelnus rezoliucijų žygyje. Nuotraukoje (iš kairės dešinėn): Rezoliucijos Remti Komiteto pirm. L. Valiukas, to vieneto direktorių tarybos narys aktorius *Rita Lee - Kilmonytė*, G. Todt, to vieneto valdybos vicepirm. A. Kalm ir kun. kleb. *J. C. Jutkevičius*.

— Iki šiol Lietuvi Bendruomenė veikia ir reiškiasi tik beveik naujieji ateiviai. JAV-se priskaitome iki maždaug vieno milijono lietuvi kilmės amerikiečių. Kur jie? Ar Lietuvi Bendruomenė yra parodžiusi jiems dėmesio, ar yra bandžiusi juos pasiekti ir traukti veikl? Šiam reikalui LB turėtų skirti nepaprastai daug dėmesio. Lietuvi Bendruomenės centriniai organai, apygardos ir apylinkiniai vadovybės rengia tautiniuosius šokių, dainų šventes, ruošia koncertus ir t. t. kstančius kultūrai parengimus. Tai labai graži ir puiki veikla, bet tuo tarpu Lietuvos laisvės reikalui skiria tik tiek dėmesio ir laiko, kiek jai belieka (jei iš viso kiek lieka) nuo visos minėtos veiklos. Taip neturėtų būti. LB centro vadovybė, apygardos ir apylinkinės turėtų turėti aktyvias Lietuvos reikalų komisijas (panašias kaip Lietuvos Vyriausybės ir skirti daug dėmesio Lietuvos vardo kėlimui ir kovai dėl Lietuvos laisvės.

— *Akcentuojate JAV-se gimusi ir augusi lietuvi traukimą Lietuvi Bendruomenės veikl. Ar negalėtumėte duoti sugestijų, nurodymų, patarimų bei rekomendacijų kaip tai vykdyti?*

— “Laisvė” žurnalas yra puikiai tuo klausimu pasisakęs savo žanginyje, kuris buvo dėstas 1967 metų liepos mėnesio numeryje. (Žiūr. nr. 40/77, 5-6 pusė.) Visi LB vadovybės nariai

turėtų žanginti perskaityti (jei to dar nėra padarę) ir imtis to didelio JAV-bi milijono lietuvi atlietuvinimo darbo. Vietiniai lietuviai beveik nieko nežino apie LB bei jos siekius ir tikslus. Reikia tuo klausimu literatūros anglų kalboje. Vietiniams lietuviams reikia specialaus angliško biuletenio LB klausimais. Nemaža vietini lietuvi dalis yra susispietusi Lietuvos Vyriausybės organizacijoje. Ir šios organizacijos nariai nedaug težiavo apie LB. Lietuvi Bendruomenės centriniai organai galėtų pilniau pasiekti vyriausybės žurnalą “Vytis”. Tai milžiniškos apimties žygis, ir LB pajudėjus ta linkme pilna sparta, to darbo vaisi tikrai sulauktumėte.

— *Kaip laikytumėte didesniais laimėjimais Lietuvos laisvinimo darbe paskutini keleri metai laikotarpyje?*

— Pagrindiniai Lietuvos laisvinimo veiksniai (VLIK-as, ALT-ba ir kit.) mažai terodgyvybės ir veiklos. Jei tie veiksniai kiek ir judėjo, tai jų veikla buvo labai sustingusi, neefektyvi. Didesni pajudėjimai išėjo iš pavienių asmenų ar kitų grupių tarpo. Per vis Ameriką nuskambėjo demonstracijos prieš Baltijos Rūmus 1965 metų pavasarį. Tuo metu rudėn buvo suorganizuotas taip vadinamas žygis Jungtinės Tautos (Lapkričio 13-sios manifestacija) New Yorko mieste. Tai pora tikrai didelių pajudė-

STRAIPSNĖS AUTORIAI

(Atkelta iš 2 pusių.)

jimu. Tokie pajud jimai nepalieka didesni p dšak. Milžiniško pob džio pajud jimas buvo prad tas 1961 met pradžioje, pradant rezolucij Lietuvos laisvinimo reikalu žyg JAV-bi Kongrese. Nuo pat to žygio pradžios š reikal pilnai r miau ir raginau Lietuvos Vyri organizacijos narius t darb jungtis. Lietuvos Vyri organizacijos našas visame šiame žygyje yra didelis. Man pa iam, prašant Rezolucijoms Remti Komiteto vadovybei, pavyko išgauti eil rezolucij iš kongresman ir senatori. Nepaprastai buvo miela ir džiugu, kai mano išgautoji rezolucija iš kongresmano John S. Monagan buvo pravesta ir Atstov R muose ir Senate. Tos rezolucijos pravedimas laikytinas didžiausiu laim jimu Lietuvos laisvinimo darbe nuo Lietuvos pavergimo 1940 metais. Rezolucijoms Remti Komitetas — jo vadovyb ir visi nariai — yra užsipeln vis geros valios lietuvi didžios pad kos ir pagarbos. J darbas dar n ra baigtas. JAV-bi prezidentas turi imtis iniciatyvos t rezolucij (H. Con. Res. 416) gyvendinti; turi b ti iškelta Pabaltijo krašt byla Jungtin se Tautose ir ten tinkamai apginta. Vis m s pareiga ateiti pagalb tam vienetui — ir darbu, ir pinigine parama. Tai tikrai konkretus darbas Lietuvos laisvinimo žygyje.

go universitete 1949. Lietuvos Respublikos kriminalines policijos tarnautojas nuo 1925, o nuo 1933 krašto kriminalines policijos viršininkas. JAV-se dalyvauja teisinink, LB, ALT-bos, ALTS-gos ir Lietuvi Rezistencin s Santarv s veikloje. Rezolucijoms Remti Komiteto organizatorius ir vadovyb s narys.

• **DR. ANTANAS PAPLAUSKAS-RAMNAS** (g. 1910), Ottawa, Kanada, mokslininkas, pedagogas, 1935 baig VDU humanitarini moksl fakultet, studijas gilino Vienos universitete ir ten 1944 gijo pedagogikos daktaro laipsnj. šiuo metu dr. A. Ramnas yra Ottawos universiteto lyginam j pedagogini moksl centro direktorius ir psichologini ir pedagogini moksl fakulteto ordinarinis profesorius.

• **DR. PRANAS V. RAULINAITIS** (g. 1895), Los Angeles, California (JAV), teisininkas, visuomenininkas. Teis studijavo Maskvos ir Friburgo (Šveicarijoje) universitetuose. Teisi daktaro laipsn gijo Fribourgo universitete 1923. Kauno ir Vilniaus universitet profesorius. 1923-1928 buvo trij Lietuvos seim narys (1924-28 seimo vicepirmininkas). Aktyviai reišk si ir reikiaskiasi ateitinink, teisinink ir LB veikloje, bendradarbiauja lietuvi patriotin je spaudoje.

• **DR. VYTAUTAS STASYS VARDYS** (g. 1924), Milwaukee, Wisconsin (JAV), politini moksl profesorius, laikraštinninkas, visuomenininkas. Studijavo Tuebingeno ir Wisconsin (JAV) universitetuose. Politini moksl daktaro laipsn gijo Wisconsin universitete 1958 ir nuo to laiko ten profesoriauja. Eil s straipsni ir knyg autorius, "Laisv " žurnalo buv. redaktorius. Aktyviai reikiaskiasi ateitininkuose, frontininkuose ir LB. šiuo metu yra Ateitinink Federacijos pirmininkas.

vedamas naujas skyrius m s žurnale, šiame skyriuje pasisakys žinomesni m s laikraštininkai, politikai, visuomenininkai, kult rininkai ir kiti darbuotojai “ Laisv ” žurnale keliamais ir kitais gyvybiniais tautos klausimais. Š kart ia svarbiais ir aktualiais klausimais rašo: dr. Jonas Balys, Vilius Braž nas, dr. Pranas V. Raulinaitis ir dr. Jonas Vainius (slapyvardis).

REDAKCIJA

MUMS REIKALINGAS APSIVALYMAS

“ Laisv ” žurnalo 1967 metų lapkričio mėnesio 41/78 numerio (p. 4) V. Trumpa laiške redakcijai rašo apie Lituanistikos Instituto “kriz”, vis kalt suversdamas man, kaip buvusiam L. I. prezidentui, kuris “panoro traukti Institut politik”. Iš esmės kaip tik buvo nor ta apsisaugoti ir atsiriboti nuo toki politikieri, kurie savo kalbomis viešose paskaitose ir diskusijose, savo raštais ir ž lia elgsena kenkia ne kokiai nors lietuviškai politinei partijai, bet patiems gyvybiniam lietuvi tautos siekimams.

Tatai visiems žinoma. Apie juos nuolatos su pasipiktinimu arba pasijuokimu rašo visa m s išėivijos spauda, pradedant “Darbininku” (žr. 1965.XI.24 nr. 78, p. 2) ir baigiant “Vienybe”, kuri irgi neiškent nepasišaiptiusi (žr. 1967.V.12 nr. 10, veda-

m j). “Darbininkas” klaus : “Kod l jie pasakoja kitaip?” ir kas iš tikr j yra išsigim s. O “Vienybe” Vyt. Širvydas paraš : “ kai kuri lietuvi mading prasimanym , b k Lietuvos Vytis es s ‘negyvas arklys palub je’, galima taikliai atsikirsti, paklausiant: ‘Kieno namuose?’ ” Sumin ti visus smerkian ius straipsnius ir pasipiktinusi skaitytoj laiškus, atspausdintus “Drauge”, “Dirvoje” ir “Naujienose”, užimt per daug vietos. Reik jo kas nors daryti. Užtat L. I. prezidentumas vienbalsiai nutar pasi lyti visuotiniu nari balsavimu priimti tok nutarim : “Institutu nariais negali b ti asmenys ar organizacijos, nepritari Nepriklausomos Lietuvos id jai”. Nutarimas buvo priimtas, nors V. Trumpa rankiojo iš nari parašus po pareiškimu pre-

zidiumui, kad toks balsavimas neb t daromas. Surinko septyni parašus.

Dabar V. Trumpa stengiasi sudaryti sp d, kad už t pasi lym pasisak tik mažuma nari . Jis rašo: "Iš beveik 50 nari tik 18 pasisak už jo pasi lym ". Tuo tarpu L. I. 1967. III.6 aplinkrašty, kuris ir V. Trumpai yra žinomas, yra aiškiai parašyta, kad iš 48 balsavimo teis turin i L. I. nari balsavo 30, "taip" pasisak 18, "ne" — 5 ir susilaik — 7. Taip jau yra, kad visuose L. I. balsavimuose, daromuose raštu, bent tre dalis nari neatsiun ia balsavimo korteli . Pvz., paskutiniuose nauj nari rinkimuose 1967 met spalio m n. iš 50 nari balsavo 34. Ta iau tas pasi lymas buvo visiškai teis tai priimtas ir yra galiojus, kol nebus teis tai pakeistas, nes balsavo daugiau negu pus nari (30 iš 48) ir "taip" pasisakiusieji viršija "ne" pasisakiusius santykiu 18:5.

Kadangi balsavimas buvo viešas, tai galima paskelbti, kad "ne" pabalsavo šie asmenys: J. Aistis, T. Remeikis, P. Skardžius, R. Šilbajoris ir V. Trumpa. V liau J. Aistis man pareišk , kad jis "ne" balsav s ne tod l, kad nepritart nepriklausomos Lietuvos id jai, bet kad iš principo es s "opozicionierius".

Pagal veikiant L. I. statut , tikr j Instituto nari dauguma gali padaryti bet kok nutarim . Kas dedasi es s demokratas, tas arba turi pasiduoti daugumos valiai, arba pasi-

traukti. Mes dar nepripaž stame tokio d snio, kad aš vykdau tik tokius statymus arba nutarimus, kurie man patinka. Kas balsavo prieš t pasi lym arba jam nepritaria, tas negali daugiau b ti laikomas L. I. nariu. Rodos, kad tai jau labai aišku.

V. Trumpa guodžiasi, kad b - si s naujas L. I. statut, kuris visk "išgydysi s". Tiesa, yra naujam statuto projektui ruošti komisija. Ji tur jo penkis pos džius, nieko galutinai nesutar ir daugiau nepaj gia susirinkti. Vienas dalykas yra pasigarsinti susirinkime su savo išmone ir kitas — rimtai dirbti.

Opozicin mažuma tur jo progos pasireikšti visuotiniame L. I. susirinkime 1967 met geguž s m n. 7 d. Philadelphiaje. Tai nebe pirmas toks m s istorijoje atsitikimas. Visi prisimename iš istorijos šeiminius "liberum veto". Prisiminkime dar Petrapilio lietuvi seim 1917 metais, kai po ilg diskusij buvo priimta rezoliucija, kurioje sakoma, kad "Lietuva privalo tapti nepriklausoma valstyb ". Už t rezolucij pasisak 140 atstov ir už jai prieštaraujan i socialist rezolucij — 132. Tada gen. V. Nagevi ius kairi j kalbas pavadino "baili šnekomis", ir iš to atsirado garsusis posakis "šalin zuikiai!" (žr. Liet. Encilop., XXII, 372). Kas gal jo pamanyti, kad po 50 met kas nors v l užtrauks "zuikio dain "; ir tatau atsitiko Philadelphiaje, kur beveik prieš du šimtu me-

t buvo paskelbtas brit poži -
riui irgi labai neteis tas aktas
— JAV nepriklausomyb . Ko-
kia g da! Toki dalyk negali-
ma nusl pti. Pavyzdžiui, atsilie-
p “Lietuvi Dienos” birželio
m nesio vedamuoju “Nedvipras-
miškai: Ne!” Pacitavus L. I. bal-
savimo davinius, ten rašoma:
“Prie ko einama? Kas tiems
penkiems išplov smegenis ir
kur nueis savo nuomon s nebe-
tur septyni?” Taikliai pasakyta.

T savotišk triukšmel suk-
kl labai negausi m s lietu-
viškoji vadinama kraštutin arba
naujoji kair . Jie m gsta sa-
ve vadinti “liberalais”, ta iau
tai yra netikslu, nes jie laisv
pasisakyti ir veikti pripaž sta tik
kairiesiems, skaitant ir komu-
nistas, o dešinieji arba konser-
vatoriai, anot toki “liberal ”,
kaip “bir ininkai”, prival ty-
l ti ir visados nusileisti, nes ki-
taip jau vyksi s j g skaldy-
mas”: (Nežinau, ar kas lietu-
vi priklauso amerikie i anti-
komunistinei John Birch drau-
gijai, tuo tarpu visos lietuviš-
kos srov s, išskyrus tik komu-
nistas ir j bendrakeivius,
pasisako už Lietuvos nepriklau-
somyb). Kas yra tie lietuviš-
kieji “paklydusieji liberalai”,
aiškiai nušviet A. Ku ys “Nau-
jienose” (žr. 1967 m. rugp. 26,
rugs. 2 ir 9, II-j dal). Žino-
ma, visados atsiranda vienas ki-
tas bendrakeivis, kuris, ar d l
užgautos savimeil s, ar d l pa-
prasto nesusižadymo pasidaro
opozicionierius viskam, ta iau
tai tik triukšminga mažuma.
Yra užrašytos juostoje visos tos

diskusijos, vykusios Philadel-
phijoje 1967.V.7, ir tai bus labai
domus istorinis dokumentas.
Gal kai kam, atsipeik jus, bus
labai nemalonu d l savo elgse-
nos, ta iau istorija yra negai-
lestinga.

Mums reikalingas apsisvaly-
mas. Triukšminga mažuma sa-
vo riksmu ir grasinimais nepri-
vers daugumos nusileisti esmi-
niu klausimu ir pritarti j nuo-
laid ir prisitaikymo linijai.
Triukšmingi r ksniai m s ne-
išg sdina. Kas nueina prieš
stovykl , t mes nurašome kaip
dizertyr . Kieno smegenys pa-
vargo d l amžiaus ar nuo al-
koholio, t nurašome nuosto-
lius. Apsival Amerikos Lietu-
vi Taryba ir Lietuvi Bendruo-
men s Kult ros Taryba. Apsiva-
lys Lituaniškos Institutas ir
“Litanus” žurnalo redakcija.
Tuo mes tvirtai tikime.

Šis pareiškimas yra kartu at-
sakymas ir “Aidams”, kuri
1968 met nr. 1, p. 31 ir 38,
užkliudomas Lituaniškos Ins-
titutas, priekaištaujama žurna-
lams “Laisv ” ir “Lietuvi
Dienoms” už palaikym tiesios
lietuviškos linijos. A. B. net
užsimena apie “ragan medžiok-
l ”. Na, jau, žinote, tai vis
kom.unist ir j talkinink m -
giamas arkliukas. O tie vadi-
nami “medžiotojai”, kuri taip
bijo raudonieji ir paraud , kaip
liaudies patarl sako, “iš plunks-
n tikrai paž sta paukšt ”. Kie-
no plunksnomis puošiasi m s
“liberalai”, labai jau aišku.

Dr. Jonas Balys

VIENYB S MIRAŽAS

Lietuvi Bendruomen s Connecticuto apygardos politin komisija jau 1967 met liepos m nesio 30 dien sudar sukatuvini . met veiklos plan , kurio 7 paragrafas skamb jo taip:

“Pradedant 1968 met min jim , ištikus metus skleist i dviej ar keturi puslapi atsišaukim visuomen , kuriame b t ir istorin s dokumentacin s medžiagos, gali-mos panaudoti spaudai. Komitetas (komisija? — Red.), remdamasis praėities patyrimu, nesitiki tokio atsišaukimo paruošto laiku ir pakankamai dideliame skai iuje iš pagrindini veiksni , tod l nutar imtis šio darbo pats ir pateikti apygardos valdybai patvirtinti”.

Tai tikrumoje buvo kartus kaltinimas veiksniams, pesimistin pranašyst 1968 metams ir konkretus planas vieti-nei organizuotai veiklai. LB apygarda atsišaukim išleido, pranašyst pasitvirtino (veiks-niai nieko panašaus neišleido), gi kaltinimas dar vis tebegalioja.

Centrini veiksni talkos paskiiriems veik jams, organizacijoms ir bendruomen ms pasigendama. Tos talkos pasigenda ypa tie, kurie jau ia reikal išėiti su Lietuvos byla plai j visuomen , o ne vien tik su ja pasivaikš ioti State Departamento prieangiuose. Iš ji-

mu viešumon ir tam reikaling priemoni reikalui buvo dažnai rašyta, kalb ta, nutarta, ta iau m s veiksniai nei viešai nepaneig to reikalo, nei nepadar reikaling žygi apr pinti visuomen kovos priemon mis.

Dažnu atveju buvo pagrindo manyti, jog nekurie m s veiks-ni žmon s buvo nusistat ir net veik prieš “liaudies” iniciatyv išėiti pla i j viešum . Tai gal t paliudyti Rezo-liucijoms Remti Komiteto vadovyb , Washingtono žygio už Vietnam reng jai, Lapkri io 13-sios manifestacijos organizatoriai ir Politin s - antikomunistin s informacijos biuro proponentai. M s nekuriu veiks-ni nedovanotinas vengimas plai ios antisovietin s propagandos ypa keistoje šviesoje iš-ryšk jo 1941 met sukilimo nutyl jimu, praktiškai nusl pimu nuo m s visuomen s amerikie i iniciatyvos “gedulo dienai” už komunizmo aukas organizuoti ir pagaliau tiesioginis atsisakymas dalyvauti Pasaulinio Komunizmo Teisme. Kod l?

Iš daugelio galim atsakym si losi šie pagrindiniai:

1. Veiksniams vadovauj žmon s visai nesupranta pad ties;

2. Ekonomiškai ar karjeriniai jie priklauso nuo JAV-bi State Departamento, kurio politika ypa pastaraisiais metais pasi-

žymi pastangomis neerzinti sovietini diktatori ir slapti jk slus bei komunizmo pavoj nuo Amerikos pilieci ;

3. Ms vadai stokoja pilietin s dr sos užimti pozicijas ir imtis veiksm , priešing didžiosios spaudos išpopuliarintai, ružav j “ekspert ” užgriai, politini partij bos nurodytai ir Kremliaus palaimintai koegzistencijos ir bendradarbiavimo linijai, arba pagaliau

4. Jie yra politiniai genijai, sitikin savo vedamos linijos teisingumu, jos naudingumu Lietuvos ir visos žmonijos laisvei, ta iau nenori, neranda reikalo, ar nesugeba tuo tikinti pla iosios lietuvi visuomen s.

Savaime aišku, kad atsakym gali b ti tiek, kiek veiksniai ir juose vad . Ta iau lietuviškoji visuomen privalo blaiviai paž r ti pad t ir surasti b d labiau taigoti m s centrini veiksniai politin linij ir kontroliuoti j veikl . Visuomen turi pastatyti sau kelet esmini klausim :

1. Ar mes nesivaikome miraz , met metais besiekdami ir belaukdami “vienyb s” ir d l to vis atid liodami efekting veikl ?

2. Ar vienyb iš viso manoma išsivijoje, ypa esamomis s lygomis, kada tokios galingos j gos suinteresuotos mus prie jos neprileisti?

3. Ar mes, patriotin lietuviškoji visuomen , ilgai sugeb tume patys kontroliuoti ir tai-

goti tikrai susivienijusius veiksnius?

4. Ar geriau siekti gal neat-siekiamos “vienyb s”, ar dirbti vienam tikslui, kad ir keliose organizacijose, nors ir negalint vienyb s atsiekti?

Daugeliui iš m s atrodo, jog per ilgai mes mok jome per daug aukšt veiklos atid liojimo kain , vaikydamiesi vienyb s miražo. Laikas apsiprasti su realybe ir dirbti tok darb , kuris manomas be visiškos veiksniai vienyb s.

Visuomen privalo t remti tik tuos, kurie dirba konkret darb . Tai atskirt “pelus nuo gr d ”. Vienyb bus grei iau pasiekta susitikus Lietuvos laisvinimo kelyje, negu konferencij sal se. Tame kelyje atlikti darbai, o ne finansiniai vajai, išryškins pasitik jim atskiroms organizacijoms ir pagarb j vadovams. Finansin s paramos ir laisv s kovos auk nukreipimas tuos veiksniai, kurie dirba konkret laisvinimo darb , tuos veiksniai, kurie stengiasi jungti t darb m s visas j gas, veiksniai, kurie nepriklauso nuo nieko kito, o tik nuo patriotin s lietuvi visuomen s, b t gal pats geriausias ir efektingiausias b das prieiti prie veiksniai vienyb s ir visuomen s nor bojimo. Tuo b t bent atsiekias efektingesnis m s l š ir energijos panaudojimas.

Vilius Braž nas

RAŠYKIME PATYS LIETUVOS ISTORIJ

domiai redaguojamas žurnalas "LAISV" 1967 metų lapkričio mėn. 41 (78) numerio atspausdino dr. Z. Ivinskio straipsnį "Aktualieji Lietuvos istorijos klausimai" (psl. 22-28).

Daug Lietuvos praeitį svarbi faktai ir vyki šiame straipsnyje aiškinimas vargu priimtinas. Dar vis grįžtama prie Lietuvos valstybės pradžios, karaliaus Mindaugo ir Lietuvos krikšto; apie atstatytos nepriklausomos Lietuvos laikotarpį aš čia neminu.

Tiesa, Lietuvos valstybės pradžios istorikai tiksliai nenustatė, nors gal jau laikas bent apytikriai nusistatyti šio istorinio vykio interpretacijos klausimu. Neabejotinai lietuvi tauta egzistavo ir reiškėsi tūkstantius metų prieš Kristų, ir ilgai jai turėjo savo valstybę anksčiau laikų aplinkybėmis tinkama tvarka suorganizuotą. Daug diskusijų nereikia, kad aiškintų jog Lietuva valstybės turėjo būti suorganizuota daug anksčiau, nei jai Inocentas IV 1251 metais suteikė karalystės vardą ir garbę ir pirmąją tarptautinę nepriklausomą valstybę bendruomenės tarp. Karalystės titulo Lietuvai suteikimo data nekilia abejonė, tai yra 1251 metų liepos mėn. 17 d., kuri buvo pasirašytas tas klausimų spren-

dži s popiežiaus raštas. Lietuva, gavusi šį titulą, jai turėjo ligi 1920 metų gegužės mėn. 15 dienos Steigiamo Seimo atitinkamos rezoliucijos, kuria Lietuvos valstybė buvo pavadinta respublika. Šiuo reikalu rodos neturėtų kilti jokių ginčų, nes kol valstybei vardo titulas nepakeistas, tol ji turėjo savo vardą — karalystę ar respubliką — pasilaikyti.

Dar kai kas karaliaus Mindaugo krikštą laiko tam tikru epizodu (tai primena ir dr. Z. Ivinskis). Tikrumoje tai buvo didelis valstybinis svarbos vykis, kada pasikrikštijo karalius Mindaugas, jo žmona Morta ir daugybė lietuvių pagonių — didikų ir valstieji. Tai yra didelis pagrindas net labai reikalingiems istorikams laikyti Lietuvoje krikščionybės vedimo data, nors tikrumoje toji pradžia yra daug anksčiau buvusi.

Kada mūsų kaimynai lenkai kunigaikštis Mieškas I vedė dukterį Boleslovo I, tai taja proga jis pasikrikštino. Vedybos vyko 966 metais ir "tie metai laikomi krikščionybės Lenkijoje vedimo data", kaip sako L. E., XVIII tomas (psl. 384-385). Šia kuklia krikščionybės vedimo pradžia eidami, lenkai iškilmingai atšventė 1966 metais Lenkijoje ir laisvajame pasaulyje krikščionybės vedimo taks-

AŠ ir Lietuva, ar LIETUVA ir mes?

Laisvinimo darbe vis ir vis primenamas vienyb s reikavimas; vienyb s tarp veiksniai, veiksniai vienyb s su visuomene. Vienyb ia suprantama kaip pramatyt laisv s reikalui žygi derinimas. Veiksni , vaidmuo suprantamas kaip šaltinis iniciatyvos žygiams vykdyti, kit vykdomiems žygiams paremti. Pirmuoju atveju veik-

nius paremia visuomen , ant-ruoju atveju visuomen je kilusi iniciatyv paremia veiksniai. Toks yra normalus vienyb s kelias m s s lygose. Ar juo einame?

1. Pereitais metais vienyb s reikalas buvo labai pajaustas. Pirmiausia vienyb s tarp veiksniai . Tam buvo sukviestos New Yorke ir Washingtone konferen-

tanties met sukakt . Niekas, nei lenkai, nei kurie kiti istorikai, savo kunigaikš io vestuvi ir krikš o kitaip nevertino.

Kada gi jau ved s karalius Mindaugas su žmona Morta ir daugybe lietuvi pagoni priima krikš ionyb , tai m s krikščionims asmenims net ir šis krikš ionyb s pradžia gan v - lyvas vykis n ra pakankamas, nors m s enciklopedija sako: "Tuo buvo padaryta pradžia bažnytinei Lietuvos provincijai" (L. E., XVIII tomas, 497-98). Tikrumoje krikš ionyb s vedimo Lietuvoje pradžia reikia laikyti 997 met balandžio m n. 23 dien , kada, skelbdamas Lietuvoje krikš ionyb , žuvo kankinio mirtimi Vaitiekus, Prachos vyskupas, v liau pripažintas šventuoju - kankiniu (L. E., XXXII tomas, psl. 494-496; ir Lietuvos istorija, A. Šapoka, psl. 40).

Krikš ionyb s skelbimas Lietuvoje buvo v liau t siamas

Bruno iš Querfurto, jau tada pašventinto pr s arkivyskupu. Jis irgi kankiniu mir , žinomas šv. Bonifaco vardu. Jis žuvo Jotvingi , krašte (Lietuvos istorija, A. Šapoka, psl. 40; L. E., III tomas, psl. 291 ir L. E., XXIV tomas, psl. 136). Iš ši reikšming vyki pasidarytina išvada, kad istoriniais faktais yra nustatyta, jog Lietuvoje jau buvo skelbiama krikš ionyb IX amžiaus pabaigoje. Krikš ionyb s vedim Lietuvoje rišti su Jogailos vestuvimis su Jadvyga, kurios vyko 1386 met vasario m n. 18 dien (L. E., IX tomas, psl. 247) yra istoriškai nepagr sta, visai nesiderina su objektyviu poži riu Lietuvos istorij ir tikrai netarnauja Lietuvos praeities didybei. Lietuvos istorij mes, lietuviai, rašome, o ne m s karaliaus Jogailos žmonos Jadvygos tautos istorikai.

Dr. Pranas V. Raulinaitis

cijos. Priimtos tautinio susidrausminimo rezoliucijos. Aikština iškil faktai betgi rod, kad to susidrausminimo ir vienyb s nebuvo pakankamai tarp veiksnini — ALT-bos ir VLIK-o. Vienyb tarp j silpnino prestižo klausimas: ALT-ba sitikinusi, kad ji yra vyriausias veiksnys ir Amerikos plote tenesipainio-ja jai po kojom VLIK-as. Antaras vienybei kliuvinys — piniginis: jei ALT-ba ir sutiko eiti “jungtin finansin komitet ” finansam bendrai organizuoti, tai rezervavosi sau išimtin teis — Vasario 16 surinktos aukos turi tekti ALT-bos išdui.

Ta iau vienyb s kelyje ALT-ba pereitais metais padar vien teigiam žingsn : gruodžio 6 delegacijoje pas viceprezident pakviet ir JAV Lietuvi Bendruomen s tarybos pirmi- nink . Nebesikartojo ana g dinga scena, kada Lietuvi Bendruomen su ALT-ba susini-ov d l delegacijos pas prezident J. F. Kennedy.

Politini siekim programoje ALT-ba dav žingsn atgal: memorandum viceprezidentui tepr š pašto ženkle, tepraš pakartoti vyriausy b nusistatym prieš Lietuvos aneksij , bet neužsimin apie JAV-bi Kongreso rezoliucijos d l Baltijos valstybi vykdym . Ana rezoliucija yra pakopa naujam politiniam žingsniui. ALT-ba nuo jo susilaik ; susilaik nuo to, kas keleri met darbu buvo laim ta. Negi atsisak tik d l

to, kad tai buvo laim ta ne ALT-bos iniciatyva ir netgi prieš jos kai kuri nari sakmi vali ? Negi — jei ne AŠ, tai nereikia?

2. VLIK-as Washingtono seime padar vien teigiam žingsn vienyb s linkme: atsisak nuo veiksnii uždaro rato ir j jung turin ius reali j g — spaud , JAV Lietuvi Bendruomen ir Kanados Lietuvi Bendruomen . Teko betgi pasigesti, kad VLIK-as neatliko antro jam deramo vaidmens vienyb s kelyje: nesi m skatinti ir remti iniciatyv , ateinan i iš šalies; galima net sakyti, kad j ignoravo ar net kliud . VLIK-o prestižas b t tik laim j s, jei t svetim iniciatyv b t iškl s, pripažin s, par m s. VLIK-o Eltos informacijos, jei b t parašiusios, jog “Laisv s Žiburio” radijo kreipim si atsiliep tas ir tas, b t daugiau laim jusios laisv s darbu, negu tos iniciatyvos šaltinio nutyl jimas ir tepažym jimas, kad “lietuvišk organizacij ” kreipim si.. . B t daugiau laim ta vienybei, jei vienyb s manifestaciniuose susitikimuose b t su pasitenkini- mu priminta, jog paties “Laisv s žiburio” iniciatyva buvo priimta New Yorko steito legi- slat res rezoliucija už Baltijos valstybes; jeigu geru žodžiu b t palyd ta Rezoliucijoms Remti Komiteto veikla; jeigu b t priminta moter organizacij . iniciatyva d l Piliušenko pareiškim Jungtin se Tautose (o kad j žingsniai buvo

pozityv s, rodo ir tai, kad VLIK-o pirmininkas taip pat raštus raš , tik žymiai paskiau!). Žmon s m gsta, kad j darbai b - t pasteb ti. Tai juos labiau sujungia su veiksniais. Taktika daktuot labiau iškelti kitus nei save.

Vienyb s su visuomene kelyje buvo gera, kad VLIK-as pajuto spaudoje pasireiškusių vairi veik j nusiskundimus d l informacijos stokos nelietuviams. VLIK-as tuojau atsiliep , sudarydamas prie Eltos informacij taryb (VLIK-o, Bendruomen s, ALT-bos atstovai) informacijai svetimiesiems sustiprinti. Betgi tarybos neveikia paliko nemalon sp d , kad pati taryba tebuvo sudaryta informacijos spragai nuo visuomen s aki pridengti. O VLIK-o valdyba pareigojusi savo narius atsiriboti nuo šalia centro (jei tokis b t organizuojamas). Tokis nutarimas gali b ti suprstas kaip: pats neorganizuoja, o galim iniciatyv iš šalies paremti savo nariam neleidžia. Tai jau reiškia: jei ne mano, tai Lietuvos laisvei nenaudinga.

3. Tiesa, VLIK-as vien dal informacijos sustiprino — apie save. Angliškoje “s lankoje” pristatomi VLIK-o organai, kuri vienas vykdo “legislatyvinės” funkcijas, kitas — “egzekutivines”, tre ias — “highest deliberating body”, o tas “legislatyvinis” organas (taryba) pristatoma kaip “performing the functions of the Lithuanian Government”... Jei tai inform-

macija, tai ji nesiskiria nuo muilo burbul . Dar keis iau, kada VLIK-o seimas savo “nutarim ” pirmuoju sakiniu skelbia, kad VLIK-as tai “visuotinai pripažinta šio Lietuvos negandoto meto politin lietuvi atstovyb ”. Kai kažkas nor j s seime patikslinti anuos žodžius priedu “laisvajame pasauly”, tai si lymas buvo atmestas. Ar tokiu savo valdžios iškimu nor ta daryti akibrokšt ALT-bai, kuri sau nor t priskirti vyriausi valdži Amerikos ploc? Ar tuo nor ta parodyti, kad VLIK-o seimui yra niekis VLIK-o sutartis su krašto rezistencijos atstovais Baden-Badene? Gal sakytum, kad toks susitarimas buvo seniai, o be to žmon s, su kuriais tartasi, yra žuv ? Taip galvojant silpninama VLIK-o moral tvirtyb , kada jis protestuoja prieš Sovietus, sulaužiusius sutartis su Lietuva. Tai žingsnis atgal politin je išmintyje. O svarbiausia — ar nuo išdidži žodži apie save kyla VLIK-o darbingumas? Ar kyla autoritetas? Žmon s tuos dalykus mato ir pasidaro priešing išvad : puikyb s yra daugiau nei darb .

Naujus metus pradendant link tum atsisakyti nuo pereit met praktikos vienyb s siekiant: “Aš ir Lietuva” ir pereiti prie naujos, tikresn vienyb ir susidrausminim vedan ios praktikos, kuri tinka Laisv s Kovos metam: “LIETUVA ir mes” ...

Dr. Jonas Vainius

**VALSTYB S SEKRETORIAUS DEAN RUSK
LINK JIMAI LIETUVIAMS**

*THE SECRETARY OF STATE
WASHINGTON*

February 8, 1968

Dear Mr. Charge d'Affaires:

On the occasion of the fiftieth anniversary of Lithuania's independence, I am very pleased to extend to you best wishes on behalf of the Government and people of the United States.

Throughout its long and proud history, the Lithuanian nation has endured with fortitude many periods of trial and alien rule. Unhappily, in our own time, Lithuania's re-establishment as an independent state was followed only twenty-two years later by its forcible incorporation into the Soviet Union. The Lithuanian people have responded to this situation through the years with unyielding courage and unfaltering hope for freedom and national independence. The firm purpose with which the Lithuanians both at home and abroad have struggled to preserve their national heritage is the best assurance of their survival as a nation.

Americans look with understanding and sympathy upon the just aspiration of the Lithuanian people to determine freely their own destiny. The United States Government, by its continued non-recognition of the forcible incorporation of Lithuania, affirms its belief in Lithuania's right of self-determination.

Sincerely yours,

*(Signed) Dean Rusk
Dean Rusk*

*Mr. Joseph Kajeckas,
Charge d'Affaires ad interim
of the Legation of Lithuania,
2622 Sixteenth Street, N. W.,
Washington, D. C.*

FONDAI IR FONDELIAI

(IR “ LAISV ” FONDO VIETA SVARBESNI
FOND GRETOSE)

DR. KAZYS AMBROZAITIS

Laisvojo pasaulio lietuviams pilniau prigijus svetimose žemėse, didžiausias dosnumas, remiantis lietuviškos ir lietuviškos kultūros reikalus bei kovą dėl Lietuvos laisvės. Deja, pavarius vairi fondaukotojų rašus, paaiškėja, kad ne vis lietuviškas dosnumas yra proporcingas jų praturtėjimui. Vien aukotojų aukos yra didesnės už jų pinigines, kitos — priešingai. Turime tikstantius savųjų, kurie yra tikrai praturtėję, tačiau tik retai sutinkami aukotojų rašuose.

Vieš ir pusiau privatus fondas yra keliolika. Visai privatus fondas skaičius nėra žinomas. Savo fondus turi ir beveik visos politinės grupės.

Per paskutinį dvidešimtmetį laisvojo pasaulio lietuviams buvo jautrus kovai už Lietuvos laisvės atgavimą. VLIK-as turėjo progos suorganizuoti didesnį fondą Lietuvos laisvės kovai, tačiau dėl politinių grupių nesutarimų, to nepadarė.

Yra pakankamo pagrindo egzistuojančius fondus grupuoti “politinius” ir “kultūrinius”.

Tautos Fondas

Lietuvos Išlaisvinimo Tautos Fondas (Lithuanian National Fund) populiariai yra vadinamas *Tautos Fondu*. Šis fondas telkia lėšas VLIK-o vedamam Lietuvos laisvinimo darbui ir kovos uždaviniams vykdyti. Tautos Fondas yra VLIK-o žinioje; skelbiamos veiktinos nuo 1943 metų.

Lietuvių Bendruomenei pradedant žengti pirmuosius žingsnius laisvajame pasaulyje, Tautos Fondas bandė bazuotis, apdamas jos pramoginius parengimus mokesčiais. VLIK-as net sirašė savo statuto 54-ąjį paragrafą LB atstovo dalyvavimui TF valdyboje. Dėl nesklaidumo VLIK-e ir kitų priežasčių, TF LB-nė nerado norimo atgarsio. Tik vėliau, grupės grįžus ir VLIK-ko konsolidavus, LB vienetai pradėjo vėl aukoti. Pavyzdžiui, 1967 metais virš 30 LB vienetų atsiuntė aukas Tautos Fondui. Lietuvių Bendruomenė turi visais savo reikalais ir prieš geriausiems norams VLIK-o pilniau remti nepajėgia.

VLIK-as kasmet prašo Amerikos Lietuvi Tarybos padengti bent pus jo išlaid. Kiek teko patirti, ALT-ba 1967 metais nedav VLIK-ui n cento. Pats VLIK-as prajusiai metais stengsi sutelkti kiek daugiau lš. Atrodo, kad bent šiais metais (1968) Vasario 16-sios proga nemaža dalis lietuvi, vietoj aukos ALT-bai, nukreip j tiesiog VLIK-ui. Reikia manyti, kad Tautos Fondas kasmet surinks vis daugiau auk ALT-bos s skaiton.

Lietuvi Fondas

Lietuvi Fondas (Lithuanian Foundation, Inc.) yra užsimoj s sutelkti bent vien milijon doleri ir iš procent paremti lietuviyb s ir lietuvi kult ros išlaikym bei puosel jim . Panaši id j b ta ir anksiau, bet niekas nesim iniciatyvos j gyvendinimui. Š reikal pajudino pilna sparta dr. Antanas Razma 1961 metais. Jis ir laikytinas Lietuvi Fondo pradininku, nes jis pirmas iš jo visuomen su nuoširdžiu entuziazmu ir skyr nesuskaitom valand skai i ir nemaž sum doleri iš savo kišen s, kol ši id j piršo lietuviams.

Tie, kurie dr. A. Razm par m me paioje pradžioje, tik jome, kad dideli užsimojimai žavi ir išjudina laiko nešam iševij vis toliau nuo Lietuvos. daugyb grupi subirusiai ir pavargusiai lietuvi iševijai buvo sudaryta proga

susijungti Lietuvi Fonde, nes jam gali priklausyti visi, neatsižvelgiant religinio sitikimo ar politin s pakraipos.

Nereikt pamiršti, kad vienas iš pirm j ir entuziastiškiausi dr. A. Razmos užsimojimo r m j buvo Aloyzas Baronas, kuris per spaud pad jo LF išpopuliarinti visoje lietuvi visuomen je.

Lietuvi Fondo organizatoriai, ieškodami atramos ir masinio užnugario, atsir m Lietuvi Bendruomen , kaip bendriausi ir didžiausi organizacij . Nors Lietuvi Fondas praktiškai veikia nepriklausomai, ta iau teoretiškai statutu LF yra gana stipriai susiriš s su LB. Pavyzdžiui, pelno paskirstyme LB turi 50 procent balso.

Lietuvi Fondas yra korporuotas Illinois steite ir gavo atleidim nuo federalini mokesi . LF n ra pelno organizacija, bet tvarkosi akcin s bendrov s pagrindu. Pagrindinis kapitalas yra nelie iamas ir investuojamas, o tik gautas pelnas skiriamas lietuvi kult riniams reikalams paremti. LF turi stipri , demokratiškai išrinkt vadovyb (taryb). LF kapitalas paskutiniu metu kasmet priauga arti 100,000 doleri ir 1968 met gale pasiekus s milijono doleri sum . Visuomen Lietuvi Fondu prad jo pasitik ti, ir daugelis asmen prisimena j savo testamentuose. Iki šiol LF, skirstydamas peln , jo lyg gerojo Ka-

le senelio pareigas: kas prašė, daugumai ir davė. Yra vilties, kad ateityje pelnas bus skirstomas pagal iš anksto paruoštą planą. Nuo 1962 iki 1967 metų LF paskyrė 39,700 dolerių vairiems lietuvių išlaikymo, kultūriniam reikalams ir pašalpoms.

Didžiausias aukotojas Lietuvių Fondui yra dr. J. Kazickas ir jo šeima. Jo stojimas nariu ir nuolatiniai patarimai investavimo srityje Lietuvių Fondui priduoja daug svorio.

“Laisv” Fondas

“Laisv” Fondas Lietuviškai Kultūrai Ugdyti (American Foundation for Lithuanian Research, Inc.) yra populiariai vadinamas “Laisv” fondu. Šio fondo pradžia gana domi. 1959-1960 metais New Yorke brenndo mintis suorganizuoti didelį Lietuvių Fronto Biūrių “Geležinio fondo”, siekiant šimto tūkstančių dolerių. Panašus fondas buvo pradėtas organizuoti keletą metų anksčiau, entuziaistiškai remiamas dr. V. Šmulksio, bet, pasiekus porą tūkstančių, sustota. Tie pinigai buvo saugiai investuoti, ir ta suma yra jau keliariopai padidėjusi. Tuo pačiu metu Chicagoje prie “Laisv” žurnalo susispietusi biūriai buvo keliama mintis - steigti “Lietuvišką studijų fondą”, kuris remt mokslinį darbą ir mokslinį darbą leidimą, krepiančias ir nepriklausomas Lietuvos laikotarpis. Buvo manyta, kad toks fondas

turėtų būti nepolitinis ir nesusijęs su viena politine grupe.

1960 metų studijų savaitę je Kennebunk Porte (Maine, JAV) buvo atsisakyta “Geležinio fondo” ir nutarta organizuoti Lietuvišką studijų fondą. 1960 metų rugpjūčio mėn. 5 dieną JAV-bi LFB centro valdybos pirmininko dr. P. Kisieliaus būte (Cicero, III., JAV) nutarta galutinai steigti “Laisv” Fondą Lietuvių Kultūrai Ugdyti. Fondo pirmininku buvo išrinktas dr. V. Vardys, planavimo komisijos pirmininku dr. J. Girnius, finansų komisijos pirmininku dr. K. Ambrozaitis, išdalininku dr. A. Razma. Vėliau dr. A. Razma ne tik nesutiko mažinti “Geležinio fondo” idėjas, bet siūlymą plėsti iki milijono dolerių. Jis paliko “Laisv” fondą ir iš jo organizuoti milijoninio fondo.

“Laisv” fondas tebeveikia ir jam šiuo metu vadovauja dr. K. Ambrozaitis; planavimo komisiją sudaro: dr. J. Girnius, dr. V. Vardys ir dr. K. Geginskas. Fondui aukos renkamos tik pagal reikalą. Šis fondas yra finansavamas ar išleistas eilę knygų bei veikalų: V. Maeriono *Poezija*, J. Girniaus *Tauta ir tautinė ištikimybė*, J. Daumanto *Partizanai*, J. Girniaus *Žmogus be Dievo*, S. Duvio *Vienvienis*, V. Vardžio *Lithuania under the Soviets*, M. Vilties *Neparašyti laišakai* ir K. Bradno redaguojama *Laisvojo pasaulio lietuvių literatūra* (netrukus iš-

eis iš spaudos). Min ti leidiniai (kartu sud jus) apima 3025 puslapius ir kainavo fondui 27,750 doleri .

“ Laisv ” fondas registruotas Illinois steite 1964 metais kaipo ne pelno korporacija. Šiais metais (1968) paprašyta atleisti nuo federalini mokesi . Fondui vadovauja 12 direktori taryba, kurie išrenka valdyb . Korporacija parduoda akcijas. Vienos akcijos kaina 100 doleri . Vienos akcijos savininkas turi vien bals ir tampa fondo nariu. Fondas registruotas *American Foundation for Lithuanian Research, Inc., vardu.*

Kazio Brad no redaguojama *Laisvojo pasaulio lietuvi literat ra* bus fondo dovana lietuvi visuomenei 50 met Lietuvos nepriklausomyb s atgavimo sukakiai atžymti. Veiklas baigiamas spausdinti ir turs 700 puslapi . Šioje knygoje atskiromis studijomis aptariama daugiau kaip 20 met laikotarpio spalvinga ir k rybinga m s tautos istorijoje pirmakartin lietuvi rašytoj egzodo literat ra. Apie tremties poezij rašo *Antanas Vaiulaitis*; romano vert sveria ir keliamas šio žanro problemas nagrin ja *Kstutis Keblys*; noveli autorius ir j knygas aptaria *Rimvydas Šilbajoris*; dram seik ja *Stasys Santvaras*; gi viso laikotarpio grožin s literat ros kritikos vaizd duoda *Vladas Kulbokas*. *Juozas Girmius* pateikia studijines išvadas apie laisvojo pa-

saulio lietuvi literat rinio gyvenimo veikl bei k rybinius rašytoj laim jimus. Knyg užsklendžia pilna viso laikotarpio bibliografija, kruopšiai suredaguota *eslovo Grincevi iaus*.

Kiti fondai

Algimanto Mackaus vardo knyg leidimo fondas buvo suorganizuotas Santaros - Šviesos organizacijos knygoms leisti. To fondo pradininkas ir organizatorius buvo Algimantas Mackus. Jam mirus, tas fondas ir buvo pavadintas jo vardu. Fondas suorganizuotas knyg klubo pob džiui. Pirmoji knyga buvo išleista 1958 metais. Iki šiol išleista 12 knyg , iš kuri 8 knygos turi tik 100 ar mažiau puslapi .

Lituanus (Lituanus Foundation, *Ine.*) *fondas* leidžia Lituanus žurnal . Šis vienetas - registruotas Illinois steite 1964 metais. Per paskutinius trejus metus fondas gavo 31,500 doleri auk ir tiek pat išleido. Fond tvarko 10 direktori taryba, kuri išrenka Lietuvi Student S junga. Šiuo metu šis fondas gyvenena kriz .

Gal b t labiausiai pasisekusi rinkliava buvo Šiluvos šv. Marijos koply ios rengimui Washingtone. Vysk. V. Brizgys ir jo komitetas per gana trump laik surinko apie 400,000 doleri .

D l gana didoko fond bei fondeli skai iaus nereikt gal perdaug sielotis. Prof. J. Bra-

Laisvojo pasaulio miskoncepcijos apie Soviet S jung

DR. ADOLFAS DAMUŠIS

Žmogus pajgia pakelti daug neteisyb s ir užgavim , bet kai kartybi taur b na perpildyta, jis prabyla ryžtingai ir be baim s. Dabar lyg ir esame tokio perpildytos taur s laikotarpio praeaušryje.

Kai prieš maždaug dešimtmet ar por lietuvis nusisk s davo d l savo pavergtos šalies, tai jis b davo kaltinamas, kad pergiliai pergyven s savo t vyn s tragedij , kad jo l pomis kalb tik jausmai ir kad komunizmo atžvilgiu jis stokoj s objektyvumo. Dabar matome, kad lietuvio pirmykš iai, tegu ir jausminiai tvirtinimai atsp jo tikruosius rusiškojo komunizmo tikslus ir tapo nesugriaunami faktai; tuo tarpu “objektyvi - j ” faktai virto duj uždangomis tikriesiems sovietijos tikslams pridengti.

Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad dabarties tikrov m s lais-

zaitis yra ne kart primin s, kad maži darbai yra daugiau už didelius žodžius. Jei tik kiekvienas fondas ar fondelis atliks bent vien darb , bus jau daug padaryta.

v s kovai n ra palanki. Giliau gi pažvelgus, ji yra viltinga ir su šviesiomis prošvaist mis.

Tikrov s nepalankumas yra dvilypis: okupanto fizin prievarta bei klasta prieš pavergtuosius lietuvius ir laisvojo pasaulio miskoncepcijos, talkinanios okupantui.

Viltis ir šviesos prošvaist s gl di miskoncepcij griovime ir naujosios komunizmo užaugintos kartos kritiškume komunizmo dogmoms.

Pasipriešinimas komunizmo melui už geležin s uždangos vis did ja. Rašytoj teismai atveria akis daugeliui laisvajame pasaulyje naivi j komunizmo talkinink . Ir kairiesiems liberalams tas perdidelis triukšmas d l keli rašytoj partinio nedrausmingumo yra nejaukus, nes vis d lto jiems nepakeliui prievarta. Priver iam j darb stovyklose metodai nepasikeit

—rašytojai yra ver iami atgailauti, “kaltes” kaip ir anksiau išpažinti, kad j išsilaikymas palengv t .

Spalvingoji medalio pus

Panašioje pad tyje yra ir jaunas ukrainietis Jurii Shu-

kiewitch. Jo t vas, vyriausias ukrainie i kovotoj už laisv vadas generolas Taras Chiu-prybka, 1950 metais žuvo kau-tyn se su rus saugumie iais. Kad žmon s netur t progos pa-rodyti rezistento s nui išskirti-nos pagarbos, 14 met vaikin as buvo dešim iai met kalintas koncentracijos stovykloje Mor-dovia prie Maskvos. Trumpai paleistas, bet ir v l gr žintas dar dešim iai met . Dabar jis yra ver iamas pasmerkti savo t vo rezistencin veikl , garbin-ti esam tvark . Jei tai pada-ryt , pažad ta jam laisv . Sa-vo laiške komunist vadovybei tas jaunas ukrainietis pareišk protest , primindamas, kad jis neteis tai es s jau antr kart kalinamas. Laiške jis pabr žia, jog nebij s, jei j ir nužudyt , kaip dažnai su paleistaisiais pa-daroma. Anot jo, tada jis tap-si s kankiniu, ir jo garsas b -si s dar didesnis kaip jo t vo.

1960 metais žurnalas *Litera-t ra ir Menas* užsipoul dvi Kaltin n kolchozo merginas, seseris Lazdenytes, už organi-zavim bažnytinio choro. Išva-dino jas tingin mis. Netrukus po to Vilniaus universiteto stu-dentas Adolfas Jatulis, kil s iš Kaltin n , viešai spaudoje gy-n seseris Lazdenytes, kaip pa-vyzdingas merginas ir žinomas kaip geriausias darbininkes apy-link je ir net pagyrimais at-žym tas garb s lentoje. Pro-test studentas Jatulis baig žo-džiais: “. . . M s pareiga ko-voti už žmogaus teises. Tod l man atrodo, kad neteisinga

skelbti ir platinti melagingus kaltinimus”.

Tai pora atvej spalvingosios medalio pus s iš anapus geleži-n s uždangos. Tuo tarpu pilko-ji medalio pus yra šiapus laisvajame pasaulyje. Pataikavi-mas Soviet Rusijai kaip hip-noz yra ap m s vis eil ame-rikini sluoksni : profesori , politik , kapitalist , žurnalist ir kit . Sovietin kolonializm jie nori laikyti geresniu, negu kad yra buv s kapitalistinis ko-lonializmas, nors nei kapitalis-tinis, nei sovietinis kolonializ-mas garb s j vykdytojams ne-dar ir nedaro.

Laisvojo pasaulio pataik n , tez s

Laisvojo pasaulio sovietiniai simpatikai bando tikinti, kad sovietin sistema, b dama ideo-loginio turinio, duoda teis šviestis savo kalba, siekia so-cialin s lygyb s ir ple ia oku-poato krašto industrializacij .

Šias laisvojo pasaulio mis-koncepcijas verta parodyti tik-roje šviesoje, pateikiant objek-tyvi duomen .

Švietimasis savo kalba

Kokioje pad tyje yra švieti-masis sav ja kalba, gerai ma-tyti iš sovietinio rus kalbinin-ko Trubeckoy paži r , atspaus-dint jo knygoje “*Slav ele-mentas rus kult roje*”. Ten jis aprašo, kaip vairios rus pa-vergtos tautel s “pasisavino”

rus alfabet, kuris, jo nuomone, gal s b ti labai lengvai pri-
taikytas kit taut kalboms.
Štai, jo žodžiai: “. . . uvasai,
vatjakai ir zurjancai t alfabe-
t pasisavino su keli raidži
skirtumu. Islamo tikybos tau-
tos Soviet S jungoje vartoja
nepraktišk arab alfabet, ku-
ris netinka kabardin ir e n
kalboms. Rus alfabeto jie ne-
priima d l religini motyv ir
rusifikacijos baim s. D l tos
priežasties 1922 metais lotyn
alfabetas buvo pasirinktas Azer-
baidžane ir kitose islamo tau-
tose”. Toliau autorius guodžia-
si, kad rusifikacijos baim pra-
nyksianti, ir rus alfabetas lai-
m si s. Po Antrojo pasaulinio
karo t knyg perspausdinant,
redakcija išnašoje prid jo b -
ding pastab : “Ši reforma
yra jau vykdyta. 1935 metais
kabardinai pakeit lotyn alfa-
bet rus cyrilin alfabet, o
1937-39 metais rus alfabetas
vestas visose tautose, einan-
iose rus respublik . 1939
metais ši reforma prad ta Azer-
baidžiane ir išpl sta vis So-
viet S jung . Dabar dar ne-
cyrilin rus alfabet naudoja
Arm nija ir Georgija, kurios
saugo senobin rašyb, ir Lie-
tuvos, Latvijos, Estijos ir Suo-
mi Karelijos respublikos, ku-
rios tradiciniai t sia lotyn al-
fabeto vartojim ”.

vedimas rusiško alfabeto yra
vienas pagrindini žingsni ru-
sifikacijos plane. Bet jau aiš-
kiaai žengiamas ir antrasis žings-
nis — viešai vis intensyviau
yra pašiepiamas lokalinis nacio-

nalizmas, daugiau ir daugiau
kalbama apie vien bendr li-
terat rin rus kalb . Rusifi-
kacijos, kurios caras nesulauk ,
komunistai rusai siekia daug
klastingesni prievartos b du.

Esame pasteb j , kad enci-
klopedijose, žodynuose ir kny-
gose dar vis t siama tendenci-
ja sprauti lietuvi kalb
vien slav - lietuvi ar sla-
v - balt šak indoeuropie i
kalb grup je. Tokiomis pastan-
gomis ypatingai pasižymi tie
slav kalbininkai, kurie lietu-
vi ar latvi kalb nepaž sta
ir nesistengia pažinti. Jie ieško
balt kalb su slav kalbomis
bendrumo pigiais nemoksliniais
argumentais. Visa eil lietuvi
ir kit taut mokslinink jau
yra rod , kad balt kalbos su-
daro visai atskir šak indoeu-
ropie i kalb grup je. Tai yra
nauj laik rezistencija, kur
moksliniais duomenimis yra ati-
tiesiami imperialist rusofil
falsifikatai.

Socialin “lygyb ”

Socialin lygyb sovietin je
sistemoje yra tiktai užsieniui
skiriamoje propagandoje. Mil-
žiniški atlyginim skirtumai
realiame gyvenime rodo nepa-
teisinam socialin nelygyb .

Okupuotoje Lietuvoje profe-
sionalai gauna 40 - 50 procen-
t mažiau atlyginimo kaip So-
viet Rusijoje. Lietuvos kolcho-
zininko atlyginimas yra mažes-
nis, negu kad žemiausio juo-
dadarbio Soviet S jungoje.

1961 metais okupuotoje Lietuvoje buvo 383,000 kolchozinink . Padaugin š skai i iš keturi (vidutinis kolchozininko šeimos nari skai ius), gautama 1,532,000 žmoni . Taigi pus lietuvi tautos dar 1961 metais buvo ubagiško atlyginimo skal je .

Valdan ioji klas su skaitlingu saugumo aparatu, propagandini profesij remiama, yra itin privilegijuota naujoji buržuazija. Grup technokrat yra sitvirtinusi kyje ir pramon je, nors ir yra ne taip aukštai apmokama, bet paj gi susikombinuoti g rybi vai-riais biurokratiniais b dais bei ryšiais. Po to seka nužemint j ir paniekint j grup : proletaras inteligentas, proletaras kolchozininkas ir proletaras darbininkas.

Pamin tini dar keli užgaulios socialin s nelygyb s pavyzdžiai taikomi okupuotiesiems. Pasaulin je arenoje mokslui atstovauja rus pripildyta Maskvos mokslo akademija. Maskvin akademija nustato respublikin ms akademijoms tyrimo sritis ir parenka temas. Respublikin s akademijos yra lokalinio pob džio: mažos apimties ir svarbos. Tiktai maskvin s akademijos sprendimu respublikini akademij mokslininkai gali vykti pasaulinius mokslo suvažiavimus ar lankytis užsienyje. Lietuviai sportininkai negali lenktyniauti savos valstyb s vardu su laisv j krašt sportininkais ir kel-

ti savos tautos garb . “Socialinio teisingumo ir lygyb s” vardu jiems duota teis tarnauti Rusijos garbei.

Respublikin industrializacija

Respublikiniai veikai deda daug pastang , kad j lokalin industrija b t ple iama, bet iš maskvinio centro j pastangos yra trukdomos. Pagrindinis sovietijos respublik industrializacijos stabdis yra rusifikacijos pirmumas prieš ekonomin gerb v .

Laisvajame pasaulyje džiaugiamasi, kad žiaur j Stalin pakeit “gerasis” Kruš iovas. Tai apgaulingas teigimas ir galvojimas. Keitimosi esm buvo gilesn . Pagal Stalino kult rin politik buvo siekiama sovietinio turinio tautin je formoje, bent teoretiškai buvo sudaromas sp dis savotiško taut federalizmo. Jo laikais buvo tvirtinama, kad tautin forma nepranyks, kad bus respektuojama tautin kalba, tautos teritorija, ekonominis gyvenimas ir kult ra. Kruš iovo ir jo p di ni kult rin je politikoje nacionalinei formai respektas aiškiai mažinamas: ji vadinama lokalinium nacionalizmu, kuris pašiepiamas ir paneigiamas. Nemint tuo vardu, hitlerin “Herrenvolk” (išrinkt j tauta) id ja nedviprasmiškai propaguojama. Daug-nacionalin sovietin valstyb turi tapti viennacionaline, kur, be abejo, rus dominavimas yra pagrindin s lyga. Taigi, nuo Stalino

Taut federalizmo einama kietai ir neatlaidžiai prie rusiškojo imperializmo.

Ši kryptis neigiamai reflektuoja okupuotą kraštą industrializacijai. Lokalinis tautinis kietumas keičiamas regioniniu. Pabaltijo kietumas, kur eina ir Lietuva, jungtas Kaliningrado regionui. Tokiu būdu tautinis respublikos netenka iniciatyvos kietumo srityje. Ji visa per regionus centralizuojama Maskvoje. Tokio plano taškoje jau iama ryški tendencija vystyti Pabaltijyje tikrai toki pramonę, kuri tiesioginiai ar žaliavomis priklauso nuo Rusijos arba kuri sudaro progą infiltruoti didelius kiekius rusų specialistų ir darbininkų.

Petrašiūnų užtvankos ant Nemuno statyba buvo didelis laimėjimas okupuotos Lietuvos kiui. Daugiau toki planų nesisėks praveisti, nes rusams komunistams pirmoje eilėje rpi ne žmoni gerbimas, bet rusifikacija.

Birštono kilpos hidroelektrinės statyti Maskva neleidžia, nes energija būtų gaunama sauva vandens jėga. Rusai verčia statyti šiluminę jėgainę, kurios būtų varomos dujomis iš „plaliosios tvynės“.

Priverstinai yra peršama Lietuvai svetima naftos rektifikacijos monija prie Jurbarko, nes būtų progą okupantui gabenti Lietuvai didelį kiekį rusų. Vietiniai veikia jai tam priešinasi, bet vargu ar laimės.

Mūsų Lietuvos statyba, kuri taip intensyviai buvo vystoma prieš Antrąjį pasaulinį karą, vis dar nepajuda iki dabar iš vietos. Dabar tikrai aukšti partijos pareigūnai gauna atskirus butukus. Eiliniai piliečiai laukia ir nesulaukia, arba dar vis po kelias šeimas talpinasi viename bute ir dar vis kelios šeiminių yra mokomos „socialinio bendravimo“ vienoje virtuvėje.

Planinga okupuotą kraštą rusifikacija yra vykdoma skambaus tautų bendravimo principo priedangoje. Šiuo metu tikrai penkios nerusiškos respublikos turi mažum mažiau kaip 30 procentų j tarpe Estija — 23.4 proc., Ukraina—23.3 proc., Lietuva — 20.7 proc., Baltgudija — 18.9 proc., Armėnija — 12 proc. Pabaltijo kraštuose rusų padidėjo nuo 1935 metų iki 1959 metų: Estijoje nuo 8.5 proc. iki 20.7 proc., Latvijoje nuo 12 proc. iki 26.6 proc. ir Lietuvoje nuo 2.7 proc. iki 8 proc. (Dr. Tomas Remeikis, „The Evolving of Nationalities in the Soviet Union“, *Canadian Slavic Studies*, vol. 1, No. 3, Fall 1967).

Dvasinis paminklas karžygiams

Po visos eilės vizitų Sovietų Sąjungoje JAV-bi intelektualai priėjo išvados, kad komunistas kaip ekonominė sistema nepasiteisino. Kai kurie jai vis dar svajoja, kad gal pasiteisins kaip ideologinė sistema.

AUGANTI SOVIET PROBLEMA — NERUSIŠKAS TAUTIŠKUMAS

DR. VYTAUTAS VARDYS

Savo apžvalgin se “tez se”, paskelbtose soviet valdžios 50-me iui atšv sti, soviet komunist partijos centrinis komite-tas deklaravo, jog partija So-viet S jungoje išsprendusi tautin klausim . Deklaracija ta iau vienas dalykas, tikrov

— kitas. Kaip t “sprendim ” besuprastum ir kaip soviet pasisekimus integruojant neru-sišk sias tautas sovietin valstyb ir rusišk j bendruo-men , be pripažintum, yra aiš-ku, kad po dviej generacij laikme io, nerusišk j taut

Komunistinis fanatizmas per 50 met kankino vis žmonij . Milijonai nekalt gyvybi tapo aukomis tos neprasmingos klai-kumos. Vienintel sritis, kur komunistin sistema “pasiteisi-no”, tai kaip priemon okupuotiesiems rusifikuoti.

Tokios komunistin s klastos fone ne tie, pasitrauk Vaka-rus po Antrojo pasaulinio karo, turi pergyventi tragedij , bet tie, kurie komunizmu tik jo, o šiuo metu vis labiau sitikina tarnauj rusiškajam imperia-lizmui. Tokie iš lietuvi tarpo, kurie š tragizm pergyvena, yra verti m s užuojautos, o kai kur padr sinimo ir para-mos saugoti savo taut ir gin-ti jos reikalus.

Pirmieji, kurie žvelg komu-nistin klast ir nutrauk ko-

munizmui kauk , yra m s tau-tos kovotojai už laisv . Šian-dien j auka gauna dar dau-giau svorio ir šviesos. Jie ne tiktai kovotojai už Lietuvos laisv — jie yra gyn jai žmo-gaus teisi , tiesos ir g rio pa-saulyje. Jie pastoja keli tiems brutaliems imperialistams, ku-rie smurtu veržiasi naudotis kit darbu ir prakaitu.

Tauta, kuri supranta savo žu-vusi j karžygi aukos dvasi , yra ateities tauta. Statykime jiems savo širdyse nesugriauna-m dvasin paminkl . Jis tenesi-remia žem s dulkes, bet, per-skrod s gaubian ius tamsius debesis, savo virš n mis tesie-kia saul s. Šviesos spinduliai te-žaidžia jo kristalini bokšt virš n se. J žygiai telieka pa-vyždžiu m s ateities kartoms.

tautin s mon yra ne tik nemirusi, bet išaugusi, ir vyresniojoje kartoje, ir paioje jauniojoje, jau soviet valdžios metais gimusioje ir išaukltoje. Tai ypaiai paliudija vykiai, sek Krušiovo pašalinim iš valdžios 1964 met spalio mėnes.

Krušiovas buvo asimiliacin s politikos šalininkas, kuris skelb, jog "komunistai visiems amžiams netoleruos tautini skirtum", ir kuris norjo, anot sovietinio analisto A. Isupovo, sukurti "vien taut su viena kalba". Jeigu ne tam tikra ekonomin s autonomija, kurios tautin s respublikos turjo, ši respublik pad tis Krušiovo laikais b t buvusi labai nepatenkinama, gerokai primenanti stalinistin period . Tik d l tam tikros ekonomin s savivaldos ir policininio režimo sušveln jimo, krušiovinis spaudimas tautines respublikas buvo šiaip taip pakeliamas. Tai iau neaišku, kiek b t trukusi nerus kantryb .

Krušiov iš valdžios pašalinus, buvo gerai matyti, kad ta kantryb buvo besibaigianti; dar daugiau, Krušiovo spaudimas iššauk atoveik, ir tautiš kumo pasireiškimas Soviet S jungoje, nors visada gyvas šei mos ar asmens tylumoje, dabar tapo stipriausias, negu bet kada po Antrojo didžiojo karo.

Informacijos, kurios pasiekia Vakarus ar kurias spausdina pa i soviet spauda, lie ia daugiausia vakarinio Soviet S -

jungos pakrašio respublikas, pradedant Baltijos valstyb mis, ir Centrin s Azijos respublikas. Stipriausiai tautin rezistencija yra pasireiškusi Ukrainoje. Sovietin s Lietuvos atstovas Ukrainos Rašytoj Draugijos 1964 metais suvažiavime gražiai pasak, jog ukrainie i nereikia mokyti, kaip myl ti Ukrain . Iš tikr j, tai tiesa. Ukrainie i tautin veikla pasidar tiek plati ir gili, kad 1966 metais eil je miest ukrainie i patriotai buvo teisiami už Soviet S jungos šmeižim (62 baudž. kondekso strps.) ir išsiuniami priveriamo darbo stovyklas, daugiausia tolimojon šiaurin n Mordvinijon. Tokie teismai vyko Kieve, Lvive, Tarnopoly, Lutske ir kit. Vakar Ukrainos centruose. Teisiami buvo profesionalai, profesoriai ir studentai. Visai neseniai iš t stovykl l Vakarus pasiek suimt j laiškai. Ilgiausiam ir sp dingiausiam laiške buv s komjau nuolis, televizijos žurnalistas iš Lvivo 30-metis Via eslavas iornovilas aprašo tuos teismus ir t darbo stovykl, kurioje pats uždarytas kartu su rus rašytoju Daniel Siniavskiu ir kitais. Tuos slaptus teismus jis palygina smaugliui, kuris leidžia zuikiui pasisk sti ir tada j praryja. Stovykloje, kur iornovilas kalintas, kaliniai gauna 1500 kolorij dienai ir gyvena be medicinin s pagalbos, kaip Stalino laikais.

Tai iau tie su mimai ukrainie i ne baugino. Min tame rašytoj suvažiavime vienas iš

pa i jaun j rašytoj , Viktoras Korž, pareišk , girdi, “nors mes esame internacionalistai, mes pasiliecame ukrainie iais”. Tod l jis ir kiti reikalavo daugiau teisi ukrainie i kalbai nuo vaik darželio iki universiteto. Kiek smarkiai toji kalba iš gyvenimo išstumta, labai vaizdžiai ir dokumentuotai parod buv s komunistas, Kanados ukrainietis John Kolasky, kuris Kieve por met studijavo ir v liau paraš Kanadoje išleist knyg *Education in Soviet Ukraine*. Tame suvažiavime ukrainie i reikalavimams pritar ir du vizituojantys rusai rašytojai iš Maskvos.

Ukrainos pavyzdys parod , kad tautiškumas, priešinimasis rusifikacijai, lygi teisi su Rusija reikalavimas Ukrainos respublikai yra stipriai aug jau-nojoje kartoje, o taip pat komunist ir komjaunuoli organizacijoje. Jau prieš dešimt met Ukrainoje buvo “atpažintas” tautinis komunizmas; jisai intensyv ja, ir priespaudos politika gali vesti tautinius komunistus tik tolesnio ir tolesnio nuo Maskvos atsiskyrimo keliu.

Kruš iovo asimiliacin politika stipriausiai buvo kritikuojama Stalino t vyn je Gruzijoje, ir tai buvo ne stalinizmo, bet tautiškumo pasireiškimas. Krušiovas, skelbdamas asimiliacin politik , nor jo perintepretuoti soviet tautybin s politikos š k “tautin forma, socialistinis turinys”. Jis m skelbti, kad ir tautin forma turin-

ti b ti “internacionalizuota”, t. y., surusinta. Tautin s formos pagrindas — gimtoji kalba. Gruzijos komunist partijos suvažiavime 1966 metais Gruzijos rašytoj draugijos pirmininkas I. V. Abašidz labai išjuok Kruš iovo nor surusinti tautin form , pasteb jo, kad per paskutinius 50 met sovietam n kiek nepasisek sulydyti taut , kad b t galima tik -tis “vienos tautos su viena kalba” sukrimo, ir pareišk , kad “mes išlaikysime tautin s m s kult ros formas iki komunizmas bus pilnai sukurtas (t. y., nežinia kada) ir perduosime tas formas savo ateities kartoms, o tai reiškia, kad perduosime ir gimt j kalb ”.

Moldavijoje taip pat buvo nemaža tautin s rezistencijos pasireiškim , kurie iššauk Moldavijos kompartijos antr j sekretori Kornovan ilgai kalbai prieš moldav inteligentij ir studentus: Kornovanas kaltino moldavus perdideliu aukštini-mu savo kalbos, žeminimu rusiškosios, ne vertinimu paramos, gautos iš Rusijos, o taip pat dergimu “kilni internacionalizmo ir broliškos draugyst s jausm rusams ir ukrainieiams”. Uzbekistane pasirod slapti laikraštukai, “juodin ” sovietin taut draugyst . Saraf Rašidov, Uzbek partijos pirmasis sekretorius, pakaltino saviškius tautiniu siaurumu, praeities idealizavimu, nepripažinimu Rusijos paramos ir pan. Panašiai buvo kaltinamas Armanijos, Dagestano, vis trij

Baltijos krašt jaunimas. Šiuo kartu jau iama, kad ir Bieloruisija (Gudija), visada daugiausiai tyli, kaip pel, sijung anti-rusiškas deklaracijas. Kai kurie Gudijos istorikai literatos žurnale *Polymia* atmet Gudijos su Rusija susijungimo interpretacij ir paskelb savo, kuri labai panaši baltarusi egzil istorik skelbiam j. Ji gudiškai nacionalistin ir Lietuvos atžvilgiu. Jos pavyzd galima rasti profesoriaus Vaakar knygoje apie Gudij, o taip pat Kersteno komiteto pavergtiesiems tirti išleistoje apie Gudij broši roje. Pireitais metais Maskvoje d mes patrauk taip pat ir baltarusi meno parodos. Panašiai kaip baltie i parodos prieš tai, dabar baltarusiai kartu su arm niais ir moldavais atkreip save d mes savo tautin s tradicijos interpretavimu mene. D l to tos parodos Maskvoje š kart buvo populiarsn s negu baltiškiosios.

Baltijos respublikose pad tis yra šiek tiek kita kaip Ukrainoje; baltie iai sav s taip kaip ukrainie iai neekspnuoja, ir tod l iki šiol neturime nauj su mim bangos d l tautinio klausimo konflikt Baltijos valstyb se. Iš kitos pus s, kai kur baltie i pad tis yra šiek tiek geresn ; pav., Lietuvoje vidurinis mokslas dar teb ra vienuolikos met, kai Ukrainoje teegzistuoja tik “desiteletka”. Ta prasme Baltijos valstyb s teb ra išimtis. Pokruš iovinis laikotarpis Baltijos respublikose naudojamas iki šiol at-

mest tautini kult rini turt “rehabilitavimui” literat roje ir mene. Ta iau aiškiai matyti, kad ir Baltijos respublikose tautinis “atsikv pimas” reiškiasi labai ribotai; pav., dar iki šiol n ra antro lietuviškiosios enciklopedijos tomo, nors, pagal anks iau tur tas žinias, jis jau seniai parengtas. Ukrainie iai ia geresn j pad ty. Jie turi daugiatom enciklopedij. Visi komunistiniai Baltijos lyderiai — ir Snie kus, ir anks iau Pelš, ir Kebin sp jo savo tautie ius prieš augan i tautiškumo bang. Lietuvoje *Komunisto* žurnale žinomas komunizmo ideologas V. Radaitis labai sakmiai primin lietuviškajam jaunimui, kad tarp “tautinio komunizmo” ir “buržuazinio nacionalizmo” skirtumas labai neaiškus ir nedidelis ir kad nereikia didžiutis, jog lietuviav patys, be rus pagalbos, suk r dabartin s Lietuvos pažang. Tai esanti pavojinga mintis.

Taigi, vedamosios id jos, išryšk jusios naujausiuose nerus tautiniuose pasireiškimuose, buvo dvi: reikalavimas pagarbos ir teisi gimtajai kalbai, o taip pat reikalavimas lygi teisi su rusais ir su Rusijos respublika.

Tie reikalavimai, atrodo, buvo kai kieno paimti d mesin. Tai rodo ilgos, daugelio autori vestos diskusijos *Voprosy istorii* žurnale, o taip pat atskiri straipsniai kituose žurnaluose ir net pa ioje *Pravdoje*. Ši atatranka kruš iovin spau-

EUROPA ANT KETURI VULKAN IR J IŠSIVERŽIMAS LIETUVOJE

DR. ANTANAS RAMNAS

1. Lietuva ir Europa: nuo žinojimo prie supratimo, nuo supratimo prie veiksmo

Per dvidešimt metų stydymas visuotin pedagogini ir psichologini moksl istorij , pasteb jau, jog ir Šiaur s Amerikoje ir toje pa ioje Europoje gim studentai bei vairaus amžiaus mokslo žmon s turi daug sunkum suprasti Europ visame jos kaleidoskopiniame išsiskleidime, jos amži-

name nerime, nebesulaikomame poveržyje, pol kingame k rybiškume ir to k rybiškumo išspinduliavime Amerik ir plat pasaul .

Nors dažnai kalbama ir rašoma apie Europ , europiškum , Europos kult r , bet užmirštama tikroji esm ir tapatyb !

Šitame trumpame straipsnyje ir noriu pateikti vien iš metodologini rakt (plg. A. Pappauskas Ramnas, *La clef mé-*

dim yra, galima sakyti, pasiekusi vieno tikslo: nors Krušiovo laikais jau buvo rengiamasi perorganizuoti sovietin federalizm , dar labiau susiaurinant tautini respublik teises, nuo to dabar kur laik bus greičiausiai susilaikoma, nes tokia politika pasirod per daug ankstyva, nepopuliari, o jai rezistencija didel ir senimo ir jaunimo tarpe, ir už partijos rib ir pa ioje partijoje. Soviet tautin s politikos formulacijai tokos turi vair s veiksniai. Vienas iš j yra pa i nerus s moningumas ir atsparumas.

Šis atsparumas vis did ja. Partija turi priemoni j suvaldyti, ir, kaip Ukrainos pavyzdys rodo, nebus baiminamasi atgal pasišaukti slapt j policij . Taciau tuo pa iu metu did ja rus s meno ir kult ros žmon i atsparumas, kur iki šiol irgi slaptos policijos pagalba bandoma užgniaužti. Kas bus, jei liberalinis rus jud jimas — o jis jau pripaž stamas giliu ir stipriu — susivienys su tautiniu nerus jud jimu? Tam šio ki toki galimyb i yra. Caro sistemai toks aliansas buvo fatalinis.

thodologique pour l'enseignement de l'histoire de pédagogie, L'Enseignement Secondaire, Université Laval et Université de Montréal, 1949) Europai ir kartu Lietuvai suprasti ir j dauteriopai saviraiškiai vertinti. D l vietos stokes turiu apsiritoti naujaisiais amžiaais. Taip pat nebus manoma pateikti skaitytojui pilnesn s dokumentacijos — ji susprogdint šio straiptsnio r mus.

Anks iau ar v liau, vistiek iškils mums visu aštrumu bendrini *lietuvišk j studij* reikalas, kur *lyginamoji lituanistika* užims svarbi viet . Pastaroji nebus manoma be *lyginamosios europistikos ar indoeuropistikos*.

Turime, pagaliau, *išmokti ži r ti Lietuv Europos šviesoje ir, atvirks iai, ži r ti Europ Lietuvos šviesoje, jeigu norime lietuvišk j problem sueuropinti, supasaulinti, perkelti tarptautin akadem in bei politin aren ir, kas svarbiausia, Jungtines Tautas!*

Lingvistai bei filologai yra jau išvar pla i ir gili vag lyginamosios kalbotyros bei lyginamosios tautotyros (vergleichende Voelkerkunde) srietyje. Deja, nuo lingvist bei filolog ia yra žymiai atsilik kit žinijos šak atstovai — psichologai, sociologai, pedagogai, antropologai, ekonomistai, juristai, etc. Žinoma, yra ir šviesi išim i, kaip tai, sakysime, eslavas Milašius, Oskaro Milašiaus giminaitis, ir jo vertas

d mesio veikalas *Rodzina Europa* (Paris: Kult ra, 1959). Motina Europa!... Jinai yra motina ne tik Senojo Pasaulio tautoms, bet — bent žymia dalimi — ir vis trij (t. y. šiaur s, centro ir piet) Amerik tautoms. Motina Europa — tautos dukterys — tautos seserys! ... O vienok ir ia simaišo pamot ir atsiranda našlai i b rys, nes juk Europos taut konsteliacijoje ne kart pasigendame reikiamo d mesio ryt Europos tautoms, net toje paioje Pabaltijo taut konsteliacijoje ne kart pasigendame reikiamo d mesio Lietuvai ir jos žymiam vaidmeniui Europos gyvenime — praityje ir, eventualiai, ateityje (plg. C. Campbell, *American Policy Toward Eastern Europe: The Choices Ahead*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1965. David S. Collier, et al., *Western Integration and the Future of Eastern Europe*. Chicago: Henry Regnery Co., 1964. Ernst B. Haas, *The Uniting Europe: Political, Social, and Economic Forces*, Stanford: Stanford University Press, 1958). Už tatai tokios knygos kaip prof. dr. V. S. Vardžio (V. Stanley Vardys, ed., *Lithania under the Soviets: Portrait of a Nation 1940-1965*. New York: Frederick A. Praeger, 1965) gali tikrai mums padaryti daug gero — ir dabartyje ir ateityje. Kaip džiugu, kad literat ra bei informacija apie centro bei ryt Europ kaskart vis gaus ja (plg. Ernst

Birke und Eugen Lemberg, *Die Sovjetisierung Ost-Mitteleuropas*. Frankfurt a. M.: Metzner, 1959. Zbigniew Brzezinski, *The Soviet Block: Unity and Conflict*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1960. Adam Bromke, *The Communist States at the Crossroads between Moscow and Peking*, 1964. H. Daniel, *The Ordeal of the Captive Nations*. Garden City, N.Y.: Doubleday, 1958. Otto Forst de Battaglia, *Zwischeneuropa: von der Ostsee bis zur Adria*. Frankfurt a. M.: Frankfurter Hefte, 1954. S. Freidin, *The Forgotten People*. New York: Scribner, 1962. Oscar Halecki, *Borderlands of Western Civilization: A History of East-Central Europe*. New York: The Ronald Press, 1952. Walter Kolarz, *Russia and Her Colonies*. London: George Philip and Sons, 1952. Stephen D. Kertesz, *The Fate of East Central Europe*. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1956. W. E. Griffith, *Communism in Europe: Continuity, Change and the Sino-Soviet Dispute*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1964. J. A. Lucacs, *The Great Powers and Eastern Europe*. N. Y.: American Book, 1953. Eugen Lemberg, *Osteuropa und die Sowjetunion: Geschichte und Probleme*. Salzburg: O. Mueller, 1956. B. Meissner, *Die Sowjetunion, die baltischen Staaten und das Voelkerrecht*. Koeln: Verlag fuer Politik und Wirtschaft, 1956. S. W. Page, *The Formation of the Baltic States:*

A Study of the Effects of Great Power Politics upon the Emergence of Lithuania, Latvia and Estonia. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1959. H. Ripka, *Eastern Europe in the Post-War World*. N. Y.: Praeger, 1961. J. S. Roucek, *Central-Eastern Europe*, N. Y.: Prentice-Hall, 1946. R. Schlesinger, *Central European Democracy and Its Background*. N. Y.: Humanities Press, 1953. H. Seton-Watson, *The East European Revolution*. N. Y.: Praeger, 1961. F. B. Singleton, *Background to Eastern Europe*. Long Island City: Pergamon Press, 1965. E. Stillman, *Bitter Harvest: The Intellectual Revolt Behind Iron Curtain*. N. Y.: Praeger, 1959. A. N. Tarulis, *Soviet Policy Toward the Baltic States*. Notre Dame: Notre Dame University Press, 1959, etc., etc., etc.).

Informacija bei žinojimas apie centro bei ryt Europ — vadinasi ir Lietuv — kaupiasi. Deja, informacijos bei žinojimo dar neužtenka. Nuo žinojimo iki supratimo yra ilgas kelias! Gerai, labai gerai, kad Europa, JAV ir pasaulis apie mus š t žino, bet, pagaliau, jie tur t suprasti (ir tam jau at jo laikas!) tai, k žino! Psichologiškai, sociologiškai ir pedagogiškai imant, tai yra be galo svarbu, nes pats žinojimas be supratimo dar neskatina, nenukreipia ir neveda reikiam veikim . Tokiose Jungtin se Amerikos Valstyb se yra ištisa eil mokslinio tyrimo instituci-

j — *Center for International Studies, Council on Foreign Relations, Foreign Politics Research Institute, Hoover Institute of War, Revolution and Peace, Institute for Sino-Soviet Studies, Institute of Contemporary Russian Studies, International Institute of Berkeley University, Research Institute on Communism, Russian Institute of Columbia University, Russian Institute of Harvard University, etc.*, kurios turi tiesioginį ar netiesioginį sąryšį su JAV kine, karine, kultūrine, pedagogine, politine ir diplomatine veikla. Šias ir panašias staigas galėtų ir turėtų pasiekti ir mūsų balsas. Pirminis lygis: tas balsas turi būti svarus ir *mokslinis*. Žinoma, mokslas niekad neapsieina be faktų bei duomenų žaliavos ir tos žaliavos sukaupimo, bet pats sunkiausias, atsakingiausias ir kartu veiksmingiausias mokslui uždavinys išskyla ten, kur prasideda faktų bei duomenų apžvelgimas, hipotezių kėlimas, analizė, apibendrinimas, esmių bei prasmių žvelgimas, galutiniai išvadų gavimas, jų tikrinimas ir, galop, jų praktinis pritaikymas — pervedimas į daugiopį, šakotą gyvenimišką veiklą. Todėl siektina, kad ta visa Lietuvoje, lietuvių ir lietuvių bendruomenės informacija bei žinojimas galėtų bent iš dalies persikosti per mūsų mokslininkų — psichologų, sociologų, pedagogų, politinių, diplomatinių — sąryšius su

JAV, Europos, pasaulio ar Jungtinių Tautų sąmonės ir sąryšius su tamsiuoju labirintu (plg. R. C. Snyder and J. A. Robinson, *National and International Decision-Making*. N. Y.: Institute for International Order, 1961. J. G. Hadwen and J. Kaufmann, *How United Nations Decisions are Made*. N. Y.: Oceana, 1962. A. Dallin, *The Soviet Union at the United Nations*. N. Y.: Praeger, 1962. Plg. O. Klineberg, *The Human Dimension in International Relations*. N. Y.: Holt, Rinehart and Winston, 1964. M. A. May, *Social Psychology of War and Peace*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1943. G. Murphy, *Human Nature and Enduring Peace*. Boston: Houghton Mifflin, 1945. T. H. Pear, *Psychological Factors of Peace and War*. London: Hutchinson, 1950. L. B. Pearson, *Diplomacy in the Nuclear Age*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 1959. R. Waelder, *Psychological Aspects of War and Peace*. N. Y.: Columbia University Press, 1939. Q. Wright, et al., *Preventing World War III*. N. Y.: Simon and Schuster, 1962). Priešingu atveju Lietuva ir jos problemos galėtų būti pristatytos pasauliui taip, jog mes patys savęs ten nebeatpažintume (plg. F. Barghoorn, *The Soviet Image of the United States*. N. Y.: Harcourt, 1950. J. A. M. Maerloo, *The Rape of the Mind: The Psychology of Thought Control, Menticide, and Brainwashing*. Cleveland: World,

1956. M. Rokeach, *The Open and Closed Mind*. N. Y.: Basic Books, 1960)!

Iš esm s imant, m s daugiopios veiklos tikslas šiais jubiliejiniais metais yra *dvejo pas: suderinti, sutelkti visas k rybines lietuviyb s j gas ir galingai išspinduliuoti lietuvišk j k rybiškum plat pasauli, perkeliant lietuvišk j problem amerikn , kanadin , europin , pasaulin bendruomen ir pa ias Jungtines Tautas!*

2. Lietuva ir Europa: dešinioti ir kairioji revoliucija

M s s kmingai, sp dingai veiksmi plat pasaul daug kliudo vadinamas ideologinis susiskaldymas, kurio istorini šakn reikia ieškoti dar XIX šimtetyje. Tatai, žinoma, negal jo nepaveikti m s atgimimo bei nepriklausomyb s rytme io pionieri , nepriklausomos Lietuvos gyvenimo raidos ir, pagaliau, m s išėivijos (plg. K. Bielinis, *Penktieji metai: revoliucinio s j džio slinktis ir padariniai*. N. Y.: Amerikos Lietuvi Socialdemokrat s jungos literat ros fondo l šomis, 1958. St. Kairys, *Lietuva budo*. N. Y.: Amerikos Lietuvi Socialdemokrat s jungos literat ros fondo l šomis, 1957. F. Kem šis, *Pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis*. Londonas: Nida, 1955. M. Krupavicius, *Lietuviškoji išėivija*. Castelnovo Don Bosco: T vai salezie iai, 1959. A. Merkelis, *Antanas Smetona*. Cleveland:

Viltis, 1964. St. Michelsonas, *Lietuvi Išėivija Amerikoje*. South Boston: Keleivis, 1961.

K. Šakenis, *Aušra ir jos gady n*. Marijampol : Dirva, 1933. J. Šli pas, *Lietuvi tauta senov je ir šiandien*. Plymouth, Pa.: Vieniyb Lietuvnink , 1905. V. Žemkalnis, *Kudirkos s j dis*. Melbourne: Australijos Lietuvis, 1952, etc.).

Lietuvos Laisv s Kovos Metai kaip tik ir bt pati geriausia proga giliai ir visapusiškai apm styti ir m s dabart , ir m s praeit , ieškant keli nauj j gyvenim , nauj j Aušr , nes pirmosios t. y. Basanavi iaus *Aušros* gady n jau pasibaig . *Kosmin gady n išaušo!*

M s susiskaldymas bei šeimos nesantaika (ia nekalbu apie *diferencijacij*) yra apgail tinas, nes remiasi ne kuo kitu, o grynai — *ideologiniais mitais ir, kas vis blogiausia, ideologiniais prietarais!* Gi visokie prietarai labai sunkiai išraunami iš žmogaus širdies ir s žin s! Taigi, esame (žinoma, ne tiktai mes vieni!) ideologini prietar arba, panaudojant Adomo Jakšto - Dambrausko žody n , *siauraprotyb s aukos!* Pati papras iausia siauraprotyb s formul yra ši: suskirstyti visus žmones, visas partijas, tautas, visus kraštus, žemynus dešin ir kair , nekaltuosius, baltuosius, kaip tas sniegas, ir juoduosius, kaip tas kranklys ar net pats velnias! Pas mus yra prigijusi dar keistesn formu-

l : katalikai ir kairieji! Tad ir nenuostabu, jog ne vienas katalikas baidosi ir bijo kairi j , kaip tas velnias kryžiaus! Arba — atvirks̄iai! Tikrenyb je gi tiesa, tiesos ieškojmas, tikrov , tikrov s pilnas supratimas, j versm s, j šaltiniai yra per daug sud tingi, neišsemiami, neišsenkami, neišsakomi, kad b t galima juos pilnai apiuopti, apibudinti tik dviem nuvalkiotais tuš iaviduriais žo džiais: *dešin - kair !* ia mes galime labai daug pasimokyti iš Europos studij bei europistikos. *Europa yra visuotin taut ir žmonijos mokykla ta prasme, jog jai buvo lemta išgyventi gyvenim bei žmogaus egzistencij visame jo plotyje, gylyje, aukštyje!*

Pats raktinis veiksnys Europos evoliucijoje — tai *revoliucija*. *Studijuoti arba rašyti Europos, ypa nauj j laik Europos istorij — reiškia studijuoti arba rašyti revoliucij istorij .*

Kaip pamatysime v liau, keturios revoliucijos nužymi Europos istorin brendimo ir išsi-skleidimo keli . Nesuprat pilnai Europos, nesugeb sime su-prasti patys sav s. Negalime gi savo galvojimais vis laik vilk-tis paskui XVII-XIX amžiaus Europ !

Iš šalies ži rint, tos keturios Europos revoliucijos atrodo tarsi keturi galingai išsiverž vulkanai. *Jie sukr t ne tik visas Europos tautas, bet ir visus žemynus. Tos keturios Europos*

*revoliucijos, tarsi tie galingi niekad nenurimstantys požemini-iai vulkanai, savo išsiveržimai-
s neaplenk ir Lietuvos.*

“Dešin ”-“kair ” yra linijinio bei “lazdinio” galvojimo pavyzdys. Žinoma, savo evoliucijos pradžioj, Europa yra per jusi ir š laikotarp . Bet Europos pilnutinei evoliucijai bei revoliucijai pavaizduoti joku b du neužtenka vien linijini simboli . Europos s mon ir pas mon , gyvenimas ir kult ra skleid si ir spinduliuavo, švito ir temo ne tiek tiesiom evoliucijos linijom, kiek zigzagais, sprogimais, išsi-veržimais, kir iais, amplit d m, bangavimais, ritmais. Dr. *Alberto Einšteino* pasaulyje n ra tiesi j linij , nes ten veikia *visuotin s gravitacijos bei rotacijos d sniai* (plg. L. Barnett, *Universe and Dr. Einstein*. N. Y.: Harper, 1957. Arthur S. Eddington, *Space, Time and Gravitation*. N. Y.: Harper, 1959. H. Reichenbach, *From Copernicus to Einstein*. N. Y.: Philosophical Library, 1942)!

Ateityje, politini partij santykiavimas, tautinio ar tarp-tautinio solidarumo id ja bei idealas atsirems, reikia tik tis, mokslines studijas, tikrov s supratim , o ne kažkokius ten ideologinius mitus bei ideologinius prietarus.

Keturi revoliucij šviesoj yra nesunku suvokti Lietuvos ar kurio nors kito krašto politi-
tini partij kilm , prigimtis, esm , prasm , vaidmuo.

Pirmosios revoliucijos šaknys

slypi humanizmo, reformacijos ir idealizmo s j dyje. Europoje savo istorin kulminacij jina pasiek 1688 angl revoliucijoj, duodama nuostabi vaisi, b tent *The Bill of Rights*. Šios revoliucijos galingas reperkusijas bei galingus ataidžius mes pastebime Amerikos revoliucijoj. Pastaroji revoliucija b t sunkiai suprantama be pirmosios.

Suglaustai tariant, tai yra *dešinioji* revoliucija ir jos galingas pasaulinis kirtis.

Antrosios revoliucijos šaknys slypi nat ralizmo, empirizmo, materializmo s j dyje. Vakar Europoje savo istorin kulminacij jina pasiek Pranc z revoliucijoj 1789, duodama mums žmogaus ir pilie io teisi deklaracij . Šios revoliucijos galingas reperkusijas bei galingus ataidžius mes pastebime rus revoliucijoj 1917. Pastaroji revoliucija b t sunkiai suprantama be pirmosios.

Suglaustai tariant, tai yra *kairioji* revoliucija ir jos galingas pasaulinis kirtis.

3. Lietuva ir Europa: romanti- n ir egzistencin revoliucija

Idealizmas ir materializmas, nat ralizmas ir humanizmas žymi šuolius dešin ir kair . Po ši dviej revoliucij seka tre ioji — galingas *romantizmo* s j dis. Romantizmas nesuka dešin ar kair , nesuka horizontaline kryptimi, bet šauna *gyl* ir *aukšt!* Tai gry-

nai *vertikalin* žmogaus buities orientacija. Dabar visa apsiveria aukštyn kojom! Romantizmas, pasinerdamas *gyl*, t. y., tirštom miglom apsupt praeit, žil senov, pamažu atkasa ne tik didži j, bet ir *maž j* taut nuostabius kult rinius ir dvasinius lobius (plg. Johann Gottfried Herder, *Heber den Ursprung der Sprache*, 1772; *Philosophie der Geschichte zur Bildung der Menschheit*, 1774; *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, 1784-1791), gi šaudamas aukšt, svaido žaibus ir perk nus ir ragina žmog, tautas (ir maž sias tautas!) ir žmonij siekti ten, kur vyzdys nepasiekia ir laužti tai, ko protas nepaj gia (plg. Adom Mickevi i).

Taigi, tre ioji Europos revoliucija slypi audringame, viesulingame, suk ringame romantizmo s j dyje. Vien iš savo istorini kulminacij jina pasiek 1848 metais (plg. G. Duveau, *1848: The Making of a Revolution*. N. Y.: Pantheon, 1966. M. Kranzberg, *1848: A Turning Point?* Boston: Heath, 1959. L. B. Namier, *1848: The Revolution of the Intellectuals*. N. Y.: Oxford University Press, 1946). Romantizmo s j dis pabudino Europos tautas laisvei ir nepriklausomybei. XX amžiaus antroj pus j šis s j dis išsiliejo tarptautines formas, iššaukdamas gyvenim vad. *tre i j pasaul* (plg. S. C. Easton, *The Twilight of European Colonialism*. N.Y.: Holt, 1950. H. Labouret, *Colonisation, co-*

lonialisme, decolonisation. Paris: Larose, 1952. Mario Rossi, *The Third World*. N. Y.: Funk and Wagnalls, 1963. C. L. Sulzberger, *Unfinished Revolution*. N. Y.: Atheneum, 1965). Ir prof. Ch. Dawson ir prof. A. J. Toynbee žodžiais tariant, tai yra tikrai pasaulin revoliucija (plg. Ch. Dawson, *The Movement of World Revolution*. N. Y.: Sheed and Ward, 1959. A. J. Toynbee, *America and the World Revolution*. N. Y.: Oxford University Press, 1962).

Jeigu ne romantizmas, tai vargu ar mes būtume turj lituanistin s j d pirmoje XIX amžiaus pusje, *Aušros* s j d XIX amžiaus antroje pusje ir aplamai lietuvi tautos atgimimo s j d (plg. V. Maci nas, *Lituanistinis s j dis XIX pradžioje*. Kaunas, 1939. A. Alekna, *Žemai i vyskupas Motiejus Valan ius*. Kaunas, 1922. A. Rimka, *Lietuvi tautos atgimimo socialiniai pagrindai*. Kaunas, 1931. J. Šli pas, *Lietuvi tauta senov je ir šiandien*. Plymouth, Pa.: Vienyb Lietuvink , 1905). Neb tume tur j ir to nepaprasto susidom jimo bei susižav jimo lietuvi tautos dainom, kalba, tautosaka ir kult ra, kur mums parod XIX ir XX amžiaus Europa ir pasaulis!

Be humanizmo bei reformacijos galingo kir io visai Europai ir pasauliui b t sunku suprasti ir vertinti XVI-XVII amži vykius Lietuvoje.

Be pranc z revoliucijos galingo kir io visai Europai ir pa-

sauliui b t sunku suprasti ir vertinti XVIII amžiaus vykius Lietuvoje. Be romantizmo nesuprastume nei XIX a., nei XX a. Lietuvos. Visos trys revoliucijos, drauge su mus, sudaro tvirt išeities bei atsparos tašk m s lyginamajai tautotyrai.

Kiek šios revoliucijos yra lengvai suprantamos, jas visas tris drauge imant ir jungiant, tiek jos sunkiai suprantamos ar net visai nesuprantamos, jas izoliuotai, atskirai imant.

Romantizmo s j dis buvo tarsi tas elektromagnetinis laukas, kur , norom ar nenorom, pateko ir idealizmas, ir materializmas. Vadinasi, ir dešin , ir kair . Abu poliai sielektрино. Atsirado *romantinis, utopinis, dialektinis idealizmas, iš vienos pus s, ir romantinis, utopinis, dialektinis materializmas iš antros pus s.*

Dialektin dešin be dialektin s kair s (H gelis) ved fašizm . Ir atvirkuš iai: dialektin kair be dialektin s dešin s (Marksas) ved bolševizm .

Žinoma, lengva yra pasukti dešin be kair s — gri ti dešin j griov . Arba atvirkuš iai — pasukti kair be dešin s — gri ti kair j griov . Bet iš griovi keltis — tai jau sunkiau! ...

Dan m stytojo S. Kierkegaard (1812-1855) veikalas *Arba - arba*, pasirod s 1843, gali b ti laikomas *egzistencin s revoliucijos* pradžia Vakar Europoje. ia n ra pakankamai

vietos šios revoliucijos esmei ir prasmei išnagrinėti ir atskleisti (Plačiau apie tai žiūr. A. Ramnas, *Iš sutem aušr*. Toronto: T višk s Žiburi spaustuv, 1967, pp. 32-52). Galima ia tarti sutrauktai, suglaustai: be egzistencinės revoliucijos galingo istorinio kirio Europai ir pasauliui būtų sunku suprasti arba visai nebūt galima suprasti Vatikano II susirinkimo dvasios, ši dien jaunuomen s dvasios, dabarties ir ateities laik dvasios ir, pagaliau, dabartin je Rusijoje rezistencinės bei revoliucinės dvasios, kuri jau pranašavo rus revoliucijos dainiai — A. Blokas ir V. Majakovskis.

Ketvirtoji, b tent egzistencinė Europos revoliucija bus, greičiausiai, pati nuodugniausia, audringiausia, lemtingiausia. Jai, ko gero, niekas neatsilaukys: *nei diktat r spaudimai iš išor s, nei diktat r spaudimai iš vidaus*. Ji, kaip atrodo, gali iš pagrind pakeisti ir Ryt ir Vakar , ir Europos ir Rusijos, taigi ir *Lietuvos*, buit . Savo esme ir prasme egzistencinė revoliucija priklauso jau kosminio amžiaus aušrai (žiūr. A. Ramnas, *Iš sutem aušr*). Laisv s nerimas — neužgesinamas. Ateina žem žmogus neram nas, Rytuose ir Vakaruose!

4. *Statykite jubiliejinius paminklus — prie Laisv s statulos ir Jungtin se Tautose!*

Neužtenka vien žinoti apie Lietuv , Europ ir pasaul : nuo

žinojimo turime pereiti prie supratimo, nuo supratimo — prie veikimo. Kaip kad žaibas eina prieš perk n , taip m s supratimas turi eiti prieš veikim !

Lietuviškosios problemas bei Lietuvos bylos perklimas netik amerik in , kanadin , europin bendruomen , bet ir pačias *Jungtines Tautas* tur t b ti pirminis ir centrinis jubiliejini — *Lietuvos Laisv s Kovos Met veikimo uždavinys*. Juk ia mes jau turime savo pastangoms neišjudinam ir istorin s reikšm s turin i atram — *Jungtini Amerikos Valstybi Kongreso, t. y., Atstov R m (1965.VI.21) ir Senato (1966.X.22) priimt Pabaltijo krašt laisvinimo reikalų rezoliucij (H. Con. Res. 416)!* Perklimas lietuviškojo klausimo *Jungtines Tautas* — tarptautin forum bus pirmas jubiliejinis paminklas.

N n didysis mokslinis bei akademinis gin as d l Lietuvos ir slav pasaulio s ryšio jau prasid jo. Kol kas šis gin as apsiriboja tik kalb pasauliu, b tent, sekan iu klausimu: *ar lietuvi kalba savo prigimtimi ir raida yra nepriklausoma ar tik atskira slav kalb atšaka?* Jeigu rusams pasisekt rodyti ar prievarta primesti savo tez , pasekm s b t toli siekian ios ... Žinoma, puikiai tai supranta ir Lietuvos mokslo vyrai, nes turi ten — prof. *Balikon , A. Churgin , K. Korsak , R. Miron* ir kt. ia, iševijoj, š gin jau yra sijun-

g s aktyviai dr. *Antanas Klimas* (Antanas Klimas, "Balto-Slavic or Baltic and Slavic?" *Lituanie*, 1967, nr. 2, pp. 5-37). Aišku, gin as palie ia *vis Pa-baltij!*

1949-1954 m. ši eilu i au-toriui teko steigti, organizuoti ir vesti *baltologijos* bei *baltis-tikos* skyri Montrealio uni-versitete. Palyginti, tai buvo la-bai lengva pasiekti, kada žy-maus XX amžiaus indoeuropis-to A. Meillet veikal (plg. A. Meillet, *Introduction a l'étude comparative des langues indo-européennes*. Paris: Hachette, 1937) pagalba universitetas bu-vo tikintas, jog lietuvi kal-ba — tai *atskira ir nuo slav kalb nepriklausoma kalba!* Šituo keliu einant, kiek toki ar panaši institucij pasaulio universitetuose b t galima - steigti!

*Norime, galime ir turime
tapti akademine tauta*

ia, iševijoje, sav univer-sitet neturime. Tad kaip *pra-bilti plat akademin pasau-l, pasaulin akademin bend-*

AR JAU ATNAUJINAI " LAIS-V " PRENUMERAT 1968 ME-TAMS?

• Jei ne, tai padaryk dar šian-dien, pasi sdamas savo prenumera-tos mokest žurnalo administratoriui.

• Prenumeratos mokestis: \$5.00 (JAV-se ir Kanadoje): visur kitur — \$3.00.

• Administratoriaus adresas: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Av., West Covina, California 91790.

ruomen visais pagrindiniais lietuvyb lie ian iais klausimai? Atsakymas: New Yorke, ten, kur yra ne tik Jungtin s Tautos, bet taip pat ir žem s taut kovos d l laisv s gyvas simbolis — *Laisv s statula*, sta-tykime antr j jubiliejn pa-minkl — steikime *Baltišk j Moksl ir Men Akademij* (The Baltic Academy of Sci-ences and Arts). Steigdami ne-padarykime klaidos: *tvirtai at-sirem kime žem, šaknis — b tent Balt Universiteto Pinneberge nuveiktus darbus, nueitus kelius, patirtis. Fortes fort na adiuvat!*

“ LAISV ” žurnalo prenumeratoriai ir skaitytojai kvieiami talk !

- *** Kiekvienas suraskime savo pažįstam tarpė bent vien nauj
“ Laisv ” žurnalo prenumeratori !**
- *** Visi prenumeratoriai ir skaitytojai kvieiami tai padaryti poros
savai i laikotarpyje po šio numerio gavimo!**
- *** Neatsisakykite šios talkos “ Laisv ” žurnalui!**

**“ Laisv ” žurnalo prenumeratos kaina metams: \$5.00 (JAV-se
ir Kanadoje), visur kitur — \$3.00.**

**“ Laisv ” žurnalo administratoriaus adresas: Mr. Aleksas
Kulnys, 1510 East Merced Ave., West Covina, California 91790.**

- *** Si skite naujo prenumeratoriaus piln adres (su “Zip Code”)
ir prenumeratos mokest , ir tam asmeniui bus tuoj pasi stas
“ Laisv ” žurnalo šis numeris.**
- *** Užsakykite “ Laisv ” žurnal kaip dovan savo gimin ms ar
draugams!**

Tapkime “ LAISV ” žurnalo platintojais!

KAZYS ŠKIRPA

Lietuvi tauta, pak lusi vieneri met komunist vergij , vadovaujama Lietuvi Aktyvist Fronto (LAF), 1941 met birželio m n. 22 d., prasidėjus tarp naci ir soviet kariui, sukilo ir keli dien laikotarpyje išval krašt nuo bolševik sibrov li . To s j džio (LAF) iniciatoriumi buvo Kazys Škirpa, diplomatas, politikas, Lietuvos gen. štabo pulkininkas ir Laikinosios vyriausybės ministeris pirmininkas.

Kazys Škirpa (g. 1895.II.18 Namaj n k., Salo i vls., Birž aps.) 1915 baig gimnazij Mintaujoje, studijavo Komercijos institute Petrapilyje; 1916 paimtas rus kariuomen n, baig karo mokykl Peterhofe ir tarnavo 20 Sibiro šauli pulke. 1918 K. Škirpa gr žo Lietuvon, pirmuoju užsiraš Lietuvos kariuomen ir sumaniai bei narsiai vadovavo Lietuvos daliniams kovose su bolševikais ir lenkais. Karinio mokslo studijas gilino Šveicarijoje ir Belgijoje. 1926.VI.21 buvo paskirtas Vyr. štabo viršininku. 1928-37 buvo Lietuvos karo atstovu Vokietijai. 1937 per jo diplomatin tarnyb : Lietuvos atstovas prie Taut Sąjungos (1937 - 38), Lietuvos ministeris Lenkijai (1938) ir Lietuvos ministeris Vokietijai (1938-40).

KAZYS ŠKIRPA, Washington, D.C. (JAV), Lietuvos generalinio štabo pulkininkas, diplomatas, Laikinosios vyriausybės ministeris pirmininkas.

• • •

PIRMOJI PRISIK LIMO VILTIS

KAZYS ŠKIRPA

Kazys Škirpa, Lietuvos kariuomenės generalinio štabo pulkininkas, politikas, diplomatas, Laikinosios vyriausybės ministras pirmininkas, yra parašęs atsiminimų knygą iš 1939-1945 metų laikotarpio, pavadinamas jį PO L.A.F. V LIAVA. Ši atsiminimų knyga turi 34 dalis. Ją išduodame vienu iš j.

Redakcija

Birželio 30 d. (1940 metais. Red.), grįžęs savo postu Berlyne, galėjau konstatuoti, jog vokiečių kaitimas prieš Sovietų Rusiją dėl jos staigiai provokuojančių akiplėšiškų Reicho ano meto nelengvos strateginių padarčių išnaudojimo buvo dar aukščiau pakilęs, negu tas, kokį buvau pastebėjęs vokiečių politinėse sferose tuojau po rusų raudonosios armijos stambiųjų sibrovimo Lietuvoje ir jos šiaurės kaimynus, Latviją ir Estiją. Naujo aliejaus ant jau suliepsnojusių rusų - vokiečių santykių buvo užpylę rusų raudonosios armijos siskverbimas Besarabijoje, nebelaikiant diplomatinę pertraktaciją galo, ir, be to, užgrobimas dalies Bukovinos. Tuo būdu

Soviet Rusijoje buvo sudariusi betarpišką grėsmę Rumunijos naftos šaltiniams, kurie turėjo Reich'ui nepaprastai didelį reikšmę.

Werner Haupt (*Baltikum 1941*). Die Wehrmacht im Kampf, Bund 37, 1963, psl. 30) duomenimis, rusų karo vadovybė 1940 metų liepos mėnesį jau turėjo sutelkusi palei Sovietų Rusijos vakarinius sienas apie 100 divizijų, prieš vos 16 vokiečių divizijų, stovėjusių Rytprisiuose ir Lenkijos generalinėje gubernijoje. Prie to nepalankaus vokiečių pajūgų santykio, raudonosios armijos stambesniųjų priartėjimas per ją okupuotą Lietuvą betarpiškai prie Rytprisių sienos, iš vienos pusės, ir rusų prasiveržimas Bukovinoje, sudarant grėsmę Rumunijos naftos šaltiniams, iš kitos pusės, vertė vokiečių karo vadovybę imtis skubių militarinių pasipriešinimo žygių bei atitinkamų patvarkymų. Mūsų pasiuntinybė turėjo žinoti iš patikimų šaltinių, jog Reicho vyriausybė tada buvo itin susirpinusi susidariusia grėsminga padėtimi Vokietijai padėti, nežinti stambių karo laimėjimų Vakarų Europoje, buvo svarstomi projektai, kaip rea-

guoti Soviet perdidel aki-
 pl šiškum ; vokie i karin se
 sferose nestigo trimito gars ,
 raginan i ginklu atšaldyti So-
 viet Rusijos grobuonišk ape-
 tit . Taip, pavyzdžiui, m s
 pasiuntinyb s karo attache pulk.
 K. Griniaus vien informacin
 pasiteiravim vokie i karo
 vadovyb je kaip Lietuva tur -
 t anoje pad tyje laikytis, ka-
 pitonas von Albedyll (referen-
 tas Pabaltijo kariniais klausimais)
 nedvejodamas atsak :
 “Vorsichtig nachgeben, damit
 Zeit zu gewinnen” (stengtis
 laim ti laik , darant atsargi
 nuolaid). Jis tik neprecizavo,
 kaip ilgai Lietuva tur t ši-
 taip manevruoti bei kada gali
 tik tis karo persimetimo Eu-
 ropos rytus.

Visi tie simptomai rod , jog
 karo vykiai gal jo persimesti

Rytus net grei iau, negu bu-
 vau nujaut s, kai vykau Kau-
 n asmeniniam kontaktui su sa-
 vo buvusiais — ir eventualiai
 b simais — kovos draugais, tad
 nebuvo galima s d ti sud jus
 rankas ir nieko nedaryti Lietu-
 vos reikalui. Atrod , jog buvo
 at j s laikas ir mums rimtai
 apsisvarstyti, koki gal t kil-
 ti pasekmi Lietuvai ir kaip
 tur tume elgtis, jei pasireišk s
 rus - vokie i santyki tem-
 pimas staiga virst ginkluotu
 konfliktu tarp Vokietijos ir So-
 viet Rusijos. Pirmiausia betgi
 buvo svarbu patirti koks tuo
 metu buvo vokie i pulsas Lie-
 tuvos atžvilgiu. To patirti nor-
 maliu diplomatinu keliu, t. y.,
 kreipiantis vokie i užsieni

ministerij , neatrod manoma.
 Teko tad zonuoti per neofici-
 alinius vokie i politikos ka-
 nalus. Tuo tikslu pakvie iau
 liepos 2 dr. B. P. Kleist , arti-
 m von Ribbentropui žmog ,
 pietums pasiuntinyb ir tur-
 r jau ta proga su juo ilgesn
 išsikalb jim apie pad t ir
 eventualias perspektyvas Lietu-
 vai. Dr. Kleist’as nebuvo joks
 vokie i užsieni reikal mi-
 nisterijos pareig nas, o tik
 šiaip vokie i politikas, parti-
 jos narys ir ekspertas Ryt po-
 litikos klausimais. Su juo jau
 buvau ar iau susipažin s iš se-
 niau, ypa , kai 1939 metais te-
 ko zonuoti per j Vilniaus
 klausim .

Nors aplamai dr. Kleist’as
 savo išsireiškimuose politiniais
 klausimais visados laikydavosi
 prideramo sant rumo bei atsargu-
 mo, š kart jis buvo duos-
 nus mintimis ir pasisakymais
 apie ano meto pad t. Jis j -
 vertino kaip kritišk ir apie
 Soviet Rusijos elgim si kal-
 b jo su neslepiamu pasipikti-
 nimu. Iš to gal jau spr sti, jog
 politin temperat ra prieš so-
 vietus d l j akipl šiškum Rei-
 cho atžvilgiu bei nesiskaitymo
 su jo interesais Vokietijoje bu-
 vo pakilusi tikrai iki aukšto
 laipsnio. Bet dr. Kleist’as buvo
 korektiškas. Jis man s nekurs-
 t nei suvedžiojo bet kokiais
 pigiais pažadais. Priešingai, jis
 atvirai pasak , jog paskutinis
 Reicho politin s vadovyb s žo-
 dis dar nebuvo tartas. Dr.
 Kleist’as atskleid man, jog jam
 es tepavesta paruošti tam tik-

rus preliminarinius projektus, kurie kol kas skaitytini teoretinio pobūdžio. Jis tikslas — paanalizuoti problemas, kurios galėtų iškilti, jei karo vyktų staiga persimest Europos rytus. Jis net prasitarė, kad tiems projektams paruošti jam duotą vos porą savaičių laiko, ir sugestijonavo mane, iš savo pusės, pagalvoti karo Rytus persimetimo eventualum ir Lietuvos tokiam atsitikime laikymosi taktiką. Jis prašė, kad palaikytų su juo glaudų kontaktą, paaiškindamas, jog jei sprendimas būtų kitoks, negu tada atrodė, t. y., jei karas Rytus dar nepersimestų, tai paruoštieji projektai atkristų arba galėtų būti padėti slapta spintais kitai progai. Visa tai buvo labai domu ir reikšminga.

Iš savo pusės išdėsiu dr. Kleist'ui savo nusistatymus: rusų ultimatumas, raudonosios armijos sibrovimas Lietuvoje ir nušalinimas jos teisios krašto vyriausybės, užkeriant Lietuvos Maskvos nurodytą, mano nuomone, yra tokie aktai, kuriais Sovietų Rusija sulaužė visas taikingos kaimynystės sutartis, pasirašytas su Lietuva; sulaužyta ir 1939 m. spalio 10 d. tariama "savitarpiškos pagalbos" sutartis. Todėl ši sutartis laikytina teisiškai nebeegzistuojanti ir Lietuvai nebepareigojanti. Iš to seka, jog, karo vykiams persimetus Rytus, Lietuva būtų laisva pasielgti taip, kaip jai nurodo jos gyvuliniai interesai, bent — nu-

sikratyti rusų armijos į jos teritorijoje ir atkurti Lietuvos valstybinį suverenumą. Tam siekti tebuvo Lietuvai tik vienas kelias — bazuotis Vokietijoje. Šiam tikslui būtų reikalinga sudaryti naują Lietuvos vyriausybę, kuri, vokiečiams pasukus prieš sovietus per mūsų kraštą, palenktų visas lietuvių tautos jėgas prieš bendrą bolševikinį prieš ir perimtą šitaip išsilaisvinusios Lietuvos valdymą. Pasinaudojant Lietuvos prezidento A. Smetonos atsisradimu Vokietijoje, tokios vyriausybės sudarymas priderama konstitucine tvarka, sakiau, būtų manomas.

Atydziai išklausk mane išdėstyti koncepcijų, dr. Kleist'as nedvejodamas tokiam mano projektui pritarė, pripažindamas, jog tai būtų visai logiška ir atitiktų aplinkybes ir galimybes. Sutarėme, jog šis projektas konkretizuosis raštu, ir kad palaikysime reikalingą tarpusavio kontaktą. Pasikalbėjimo galutinai dr. Kleist'as patikrindamas mano nusistatymo tvirtumą, pastatė man nelauktą klausimą: ką daryčiau, jei karui užsitęs, imtų visur sigaloti bolševizmas? Atsakiau: daryčiau tai, ką tokiam atsitikime darytų ir kiekvienas kitas karininkas! Paaiškinau, jog griebiausi šautuvo prieš tokį pavojų ir kad tikiuos, jog dr. Kleist'as galėtų parinti man dar ir kokį kulkosvaidį! Tokiu mano spontanišku atsakymu dr. Kleist'as, atrodo, buvo visai patenkintas.

Karo eventualus persimetimas Rytus, nors ir sl p s savyje visoki netikrum , teik m s viltims realaus pagrindo nusi- kratyti sovietinio jungo ir at- kurti Lietuvos valstybin suve- renum . Tai atrod tada realu dar ir d l to, kad Lietuvos for- malus jungimas Soviet S - jung rus dar nebuvo praves- tas, kad pati Maskva dar tebe- žaid Lietuvos valstybingumo pripažinimu. Reichas, iš savo pus s, Lietuv irgi tebepripaži- no, neži rint rus užkergtos jai pro-sovietiškos satelitin s Pa- leckio vyriausyb s. Svarbiausia buvo betgi tai, kad sovietai dar nebuvo susp j sugriauti kraš- to kinio gyvenimo ir užslopini- ti lietuvi tautos ryžto okupa- cin jung numesti nuo savo pe- i ir kad naciškieji vokie iai, matomai, tuomet dar nebuvo sugalvoj “Ostland” projekto Pabaltijo kraštams sau pa- glemžti.

Užsimezgas su dr. Kleist’u politiniai - diplomatiniai mez- giniai Lietuvos suverenumui atkurti, neb t buv tikslinga gaišti laiko dar kokiems svy- ravimams, siekiant didesnio tik- rumo. Karo aplinkyb mis to be- veik niekad neb na ir tenka pasikliauti vyki ir fakt kal- ba. Tod l už poros dien , b - tent, liepos 5, v l ma iausi su dr. Kleist’u. Š kart j aplan- kiau jo darbo kabinete NSDAP vadovyb s patalpose, priešais vokie i užsieni reikal mi- nisterij . Pasimatymo tikslas — per dr. Kleist’ atsargiai pa iu- pin ti vokie i puls d l pro-

jektuojamos naujos vyriausy- b s personalin s sud ties. Nor - josi žinoti, ar jie nesiruošia sta- tyti koki s lyg , kaip t buvo padar rusai, nugriaudami tei- s t A. Merkio vyriausyb ir užkardami Lietuvai j pa i su- daryt marijonetin Paleckio vyriausyb . Kad nepakišus dr. Kleist’ui tokios minties, aš už- akcentavau, kaip savaime su- prantam dalyk , jog projek- tuojam nauj Lietuvos vyriausyb numatau pritraukti žy- mesni lietuvi visuomen s fi- g r , kandidatus eventualiai at- kvie iant Vokietij iš anksto. Aiškinau, jog, mano nuomone, b t labai svarbu vyriausybei užtikrinti bes lygin ir visuoti- n lietuvi tautos pasitik jim ir tautai pademonstruoti, jog vyriausyb s suorganizavimas n ra šiaip jau kokia politin avanti ra, bet rimtas, Lietuvos konstitucija pagr stas valstybi- n s politikos aktas.

Dr. Kleist’as tiems mano samprotavimams pilnai prita- r ir nestat iš savo pus s jo- ki specifini reikalavim . Gal jau padaryti išvad , jog b - tume laisvi sudaryti vyriausy- b tokio personalinio s stato, koks mums geriausiai tikt , kai tam jau b t pribrendusios s - lygos. Ta proga dr. Kleist’as pasak man, jog jau vykst s vienos vokie i armijos perme- timas iš vakar fronto rytus. Tai man nebebuvo naujiena, nes savo akimis buvau pasteb - j s, kaip vokie i kariuomen s ešalonas trauk vienas po kito pro Berlyn iš vakar rytus

ne tik naktimis, bet ir dieno-
mis. Dr. Kleist'as nesl p savo
susir pinimo, ar Soviet Rusi-
ja nepaskaitys prasid jusio vo-
kie i karini paj g perk li-
mo už *casus belli* ir ar nepra-
d s veiksm prieš militariniai
nepasiruošus Reich .

Savaime suprantama, t poli-
tiniai - diplomatin mezin su
dr. Kleist'u teko laikyti už kie-
iausiai už iaupt l p , kad
koks neatsargus prasitarimas
apie projektavim paskelbti
nauj Lietuvos vyriausy b ne-
pakenkt šiam svarbiam reika-
lui. Ta iau ir be mažiausios iš
mano ar dr. Kleist'o pus s in-
diskrecijos, Soviet ambasados
žmon s Berlyne savo pa i ini-
ciatyva sp liojo, kad Vokietijo-
je gali b ti siekiama sudaryti
kita vyriausy b vieton tos, ku-
ri Soviet Rusija jau buvo Lie-
tuvai užkergusi prieš lietuvi
tautos vali . Tik Soviet Ru-
sijos ambasada labiau tarin -
jo Rytpr siuose internuot pre-
zident A. Smeton , negu m -
s pasiuntiny b Berlyne. Taip,
pav., TASS-o atstovas Berlyne
Filipov'as kyriai ir pakartotinai
klausin jo dr. Ancevi i , "Lie-
tuvos Žini " korespondent
Berlyne, apie m s pasiuntiny-
b s nuotaikas ir santykius bei
ryšius su pasitraukusiu iš Lie-
tuvos Vokietij prezidentu A.
Smetona. Liepos 9 prie dr. An-
cevi iaus buvo prilind s net
vienas iš Soviet Rusijos am-
basados patar j , b tent Kobu-
lov'as. Šis visai konkre iai kvo-
t dr. Ancevi i , kod l Smeto-
na pag go iš Lietuvos, kaip jo

atžvilgiu atsineša vokie iai ir ar
jis nekuria naujos vyriausy b s.
Patariau dr. Ancevi iui neveng-
ti pasikalb jim su soviet am-
basados žmon mis, kad tuo b -
du b t galima steb ti j pa-
i nuotaikas, dom jim si A.
Smetona ir mumis, o taip pat
bandyti patirti, k jie apie m -
s planus žino.

T pa i liepos 8 kai Kobu-
lov'as buvo prilind s ir m gino
iškvosti dr. Ancevi i , aš, dr.
Kleist'as ir dr. Leibradt'as buvo-
me susi j "Esplanade" vieš-
but prie kavos puoduko pasi-
keisti nuomon mis apie pad t
ir perspektyvas. Pasikalb jimas
nieko naujo nedav . Ta proga
painformavau savo bendrakal-
bius apie tai, k buvau nudir-
b s užsibr žto projekto linkme,
o juodu, ir vienas ir antras, pa-
steb jo, jog vis dar n ra tikra,
kada karas Rytus persimesi s.
Pakartoj, jog eventualumas
gali virsti realybe greitai, bet
taip pat dar gali nusidelsti ir
tolimesn ateit . Aiškino, jog
tokiomis aplinkyb mis b t pa-
tartina tuo tarpu daugiau as-
men t slapt reikal ne-
traukti. Bet nei vienas nei ant-
ras nesi l nuo plano vystymo
susilaikyti. Pasikalb jimas pa-
dar sp d , jog juodu pradeda
rezervuoti, bent neskuba su-
manymo forsuoti. Iš savo pus s
laikiausi taktikos prad t mezin
megzti toliau ir ži r ti, kas
iš to išeis nelaukiant, kad man,
jie k piršt , bet pa iam rody-
ti iniciatyvos. Man atrod , jog
paliekant partneriams galimyb
si lyti iš savo pus s tik patai-

sas ar papildymus, bet lengviau praveisti savo linij. Iš esmės siekia štai ko:

1. Iš anksto atsišaukimo forma paruošti bsimos vyriausybės deklaracij taut ir j pateikti vokieiams per dr. Kleist', kaip santyki su Vokietija baz;

2. Numatyti naujosios vyriausybės statusą taip, kad, reikalui pribrendus, būtų galima j viešai paskelbti ir nebereikt gaišti laiko diskusijoms.

3. Gauti vokieių sutikim ir iš anksto slaptai suorganizuoti iš lietuvi politini pabg li arba iš lietuvi tariamame Suvalk trikampy ginkluot padalin sakytos vyriausybės dispozicijai; ir

4. Kai visa tai jau būtų parengta bei sutarta, orientuoti prezident A. Smeton ir gauti iš jo konstitucin pavedim sudaryti vyriausyb ir j paskelbti.

Pagal t projekt naujos vyriausybės ir jos deklaracijos paskelbimas buvo numatytas padaryti ne iš užsienio, bet iš kurios nors Lietuvos pasienio vietos, j už mus ginklo pagalba patiems lietuviams. Tuo pat metu būtų kreipiamasi lietuvių aktyvistus, mūsų patriotišk j jaunuomen, kininkij, darbininkij ir t.t., raginant visus sukilti prieš sovietiškuosius krašto okupantus ir vyti juos lauk iš Lietuvos. Jei sukiliams būtų pavyk užimti radijostot Vilniuje ar Kaune, tai

visi tie pareiškimai ir atsišaukimai būtų buv kartojami taip pat ir per radij.

Naujoji vyriausyb būtų rasmusis ne kuria viena partija ir ne partij koalicija, bet betarpiškai visomis lietuvi tautos veikliosiomis jgomis, nepriklausomai nuo to, kokiai politinei srovei kas seniau priklaus arba simpatizavo. Teko skaičytis su faktu, jog politini srovi vadovai jau buvo Lietuvos laisvės slopintoj izoliuoti — sukišti kaljimusi, ir kad visiems kitiems politini srovi veikjams, kurie iš seniau buvo viešai išryšk j, grs toks pat pavojus. Kitaip sakant, būtų buv per daug rizikinga operuoti politini srovi vardu. Tai tik būtų teik pretekst sovietiškiesiems okupantams ir j komunistiškiesiems talkininkams iš vietini tautos nuklydli tarpo griebtis masinio lietuvi inteligentijos eksterminavimo, pirma negu ta inteligentija būtų suspjusi pasirengti gintis ar kaip nors išsislapstyti. Todl buvo nusistatyta siekti suburti mūsų tautos veiklesnius elementus visai nauj, iš seniau niekam nežinom organizacij — Lietuvi Aktyvist Front, sutrumpintai LAF.

LAF nebuvo joks vokieių NSDAP pamgdžiojimas, bet originalus mūsų pa i organizacinis sjdis, pagimdytas dinamisko patriotizmo, kur iššauk Lietuv ištikusi 1940 metų birželio mėnesio 15 dien didžioji nelaim; jis siek Lietu-

vos valstybin suverenum ž t- b t atkurti. Turiu pasakyti, jog nei dr. Kleist'as su kuriuo tur jau tuo reikalu daugiausiai kontakt, nei kuris kitas naci politikos veik jas, man ne tik niekad nebruko savo nacional-socialistin s doktrinos, bet, priešingai, m gdavo sakmiai pabr žti, jog nacionalsocializmas nes s jokia prek eksportui ir kad esame laisvi organizuotis taip, kaip mums tinka ir inspi ruotis tokiais idealais, kuriuos patys lietuviai nešioja savo širdyse.

Kai vyriausyb s deklaracijos projekto pirm tekst jau tur jau suformulav s, v l ma iau si su dr. Kleist'u, ketvirt kart iš eil s. Tai vyko liepos 13 pasiuntinyb s prekybos patar jo St. Kuzminsko priva iame bute, kur buvau pasisl p s nekuriam laikui, kad ramiai iš- lauk s, tinkamu momentu pareišk iau formal protest prieš Kremliaus fabrikuojam "Liaudies Seimo" "nutarim " jungti Lietuv Soviet S jung . Nors ir ne prastomis aplinkyb mis, dr. Kleist'as buvo malonus atvykti svetim but papietauti drauge su manim bei aptarti abiem r p jus reikal . Šia proga supažindinau j su mano paruoštu vyriausyb s deklaracijos projektu. Dr. Kleist'as tepadar vos kelias mažes- n s reikšm s pastabas bei suges- tijas, b tent — kad b t ryškiau pabr žta kini santyki tarp abiej valstybi svarba ir Lietuvos kult rinis orientavimasis Vakarais, o taip pat, ap-

sisprendimas d tis Vokietijos kuriam Nauj j Europ . Siek- damas Reicho palankumo Lie- tuvos reikalui, aš buvau pavar- toj s deklaracijos projekte "šil- tesni " išsireiškim naci ad- resu. Ta iau dr. Kleist'as, mane maloniai nustebindamas, atkrei- p tai mano d mes pareišk- damas prielaid , kad tai gal t atbaidan iai paveikti lietuvišk visuomen . Jis buvo teisus. Tai parod , jog reikal jis ži r jo blaiviai. Tod l galutin deklaracijos tekst atitinkamai pataisiau, padarydamas j nat ralesniu. Bendrai pasakius, lie- pos 13 pasikalb jimas su dr. Kleist'u padar man pozityvaus sp džio, juo labiau, kad dr. Kleist'as pažad jo pateikti man lietuvi pab g li s raš , kad gal iau atrinkti tinkamus vy- rus projektuotam kovos pada- liniui. Taip pat pažad jo par- pinti leidim poniai T belienei asmeniškai aplankyti presiden- t A. Smeton , kad be pašali- ni liudinink j painformuot apie mano Berlyne mezgam po- litiniai - diplomatin mezzgin Lietuvos suverenumui atkurti.

pasikalb jimo gal dr. Kleist'as atskleid man, jog apie mudviej plan jis referav s pa iam Reicho užsieni rei- kal ministeriui von Ribbentrop'ui. Pastarasis atsak s, jog joks ginkluotas konfliktas su Soviet Rusija nekils: užtek- t jam, von Ribbentrop'ui, pa- kalb ti su Molotovu, o Hitle- riui su Stalinu, ir geri santy- kiai tarp abiej valstybi b t išsaugoti. Dr. Kleist'as tai

iš savo pus s von Ribbentrop'ui atsak s, jog neman s, kad ministeris laik s j tokiu minkštapro iu (Dummkopf), kad to kiam tvirtinimui patik t, ir pasteb j s, kad esam pad t kiekvienas protauj s žmogus gal s gerai suprasti. Kod l dr. Kleist'as vis tai man šitaip reveliavo, tada tegal jau tik sp lioti: maniau, kad gal apsaugojimui savo šefo nuo bet kokio pakaltinimo iš soviet pus s, jei apie mudviej su dr. Kleist'u planus soviet ambasada koki nors b du patirt ar šiaip pasklit koki gand Berlyno sferose.

Liepos 15 teikiau dr. Kleist'ui galutinai suprojektuot vyriausy b s deklaracijos tekst, kur jis pri m ir pažad jo pastudijuoti. Užsiminus man apie reikal suorganizuoti numatyt j ginkluot lietuvi padalin, dr. Kleist'as š kart pareišk d l to abejoni: mat, tok padalin organizuojant, vargu b t manoma išlaikyti paslapt. Ta iau pakartojo savo pasižad jim par pinti leidim poniai T belienei pasimatymui su prezidentu A. Smetona Rytpr siuose.

Liepos 18 dr. Kleist'as telefonu painformavo mane, jog mint leidim tikisi tur ti artimiausiomis dienomis, o liepos 20 praneš man asmeniškai, jog ponia T belien jau galinti vykti. Paaiškino, jog raštiškas leidimas nereikalingas ir kad viskas su saugumo organais jau sutvarkyta žodžiu. Jei,

neži rint to, dar kilt koki nesusipratim, tai praš patarti poniai T belienei kreiptis d l to ne k kit, bet dr. Greef Tilž je, Rytpr si saugumo policijos viršinink. Jis es s instruktuoatas ir padarysi s visa, kas b t reikalinga.

Ponios T belien s misija prajo be joki nesusipratim ir ji, niekieno nekludoma, gal jo prezident A. Smeton apie visk painformuoti, kaip buvau j instruktav s. Gr žusi už keli dien atgal Berlyn, ponia T belien praneš man, jog A. Smetona mano projektui principe pritari s, duot man formalin mandat naujai vyriausybei sudaryti, kai momentas jau b t pribrend s, ir pats gr žt Lietuv, jei, kaip jis sak s, "pavykt atstatyti Lietuvos suverenum nors viename vals iuje". Iš savo pus s A. Smetona tepareišk s, jog b t tikslingiau, kad suplanuota akcija b t prad ta jo, kaip Respublikos prezidento, atitinkamu atsišaukimu taut, o tik po to jau b t skelbiama naujos vyriausy b s sudarymas ir jos deklaracijos viešas pareiškimas.

Charakteringa, kad tuo metu, kai dr. Kleist'as dar tebesirpino leidimu poniai T belienei vykti pas internuot prezident A. Smeton, Reicho politin vadovyb jau buvo nusišta iusi porcelano su Sovietais dar nedaužyti. Tai seka iš Hitlerio liepos 19 pareiškimo Reichstage, jog Reicho santykiai

(Nukelta 108 pusl.)

DARBAI IR VYKIAI

LAISV J IR PAVERGT J LIETUVI DARB IR ŽYGI APŽVALGA

PAVERGTOJE LIETUVOJE: —

- Komunist “ambasadoriaus” atviras žodis
- Kremlius tikrai nepasitiki lietuviais komunistais

TAUTIN S DRAUSM S KLAUSIMAS: —

- Veržimasis koegzistencij

LIETUVOS BYLA JUNG TIN SE TAUTOSE: —

- Rezoliucijoms Remti Komiteto planai ir darbai

LIETUVI BENDRUOMEN JE: —

- JAV-bi LB centro valdybos veiklos planai ir žygiai
- Lietuvi Bendruomen s Tarybos sesija Clevelande

LAISVINIMO VEIKSNIAI IR J DARBAI: —

- Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto seimas
- Kriz ALT-bos vykdomajame komitete
- VLIK-o pirm. dr. J. K. Vali no kelion s po pasaul

JAV-BI INFORMACIJA LIETUVAI: —

- Kalba Amerikos Balsas

ID JOS SPAUDOJE: —

- “Molotovo kokteili ” blošk jai ar dievoti lepšiai

AUSTRALIJOS LIETUVIUOSE: —

- Australijos lietuvi pastangos kovoje d l Lietuvos laisv s

LIETUVI FRONTO BI IULI GRETOSE: —

- Nauja centro valdyba perima valdži • Studij savait

NAUJOS KNYGOS

DARBŠTIEJI K RYBOJE, VEIKLOJE IR GYVENIME

KOMUNIST “AMBASADORIAUS” ATVIRAS ŽODIS

Prieš kelet met komunist pavergtos Lietuvos tam tikri pareig - nai prad jo lankyti laisv j pasaul . Anot oficiali komunist šaltini , t pareig n kelioni tikslai es moksliniai. Be taip vadinam “moks - lini ” tiksl , tie komunist lietuviai “ambasadoriai” turi ir kitus, labai specifinius tikslus: skaldyti lietuvi išeivij , išjungti kiek galima daugiau lietuvi iš kovos d l Lietuvos laisv s. Tie “ambasadoriai” negali pasigirti ypatingais laim jimais laisv - j lietuvi tarpe. Tiesa, jiems pavyko vien ar kit užkabinti ant savo mešker s. Ta iau tos komunist “mešker s aukos” ir praeityje nieko pozityvaus n ra davusios laisv j lie - tuvi bendruomeni.

1967 metais eil komunist “am - basadori ” maiš si lietuvi tarpe JAV-se, Kanadoje ir kitur. Vienas iš j JAV-se aplank savo buvus mokslo draug , nauj j atev . Tas komunist “ambasadorius” pasisve - iavo pas “kapitalist ” ir, po keli stikleli , “atv r ir savo šird ”. Anot to “ambasadoriaus”, jo kelio - n JAV-se nieko bendro neturinti su moksliniais tikslais, jis es s pasi - s tas “maišyti vanden ” laisv j lietu - vi bendruomen je. Sve ias iš Lietu - vos, prieš s sdamas l ktuv ir ap - leisdamas laisv j pasaul , paraš savo senam mokslo draugui ir ‘ ka - pitalistui” šio turinio laiškut :

Brangusis,

Už valandos mano l ktuvas ne - ria erdves, ir aš sakysiu ‘Iki pa - simatymo!’ J s taip vadinamam laisvajam pasauliui. Vieš damas pas Jus, prisiminkiu senus laikus. Puik s buvo tie seni laikai! N šeš lio t ger j laik n ra lik dabartin je Lietuvoje.

D kui už vaišes ir malon pri - mim Tau ir Tavo šeimos nariams Gražiai gyveni ir augini graži šeimyn l . Visi j s ten, kuriuos tik sutikau pas Tave ir kitur, sakote tvirt ir atvir žod ir, kas svar - biausia, be jokios baim s. Atrodo, kad Amerika yra verta vadintis laisva šalimi. O kad mes taip ga - l tum m kalb ti savame krašte!

Gr ž s tur siu atlikti ‘išpažint ’: reik s išvardinti visus, kuriuos tik sutikau taip vadinamam laisvaja - me pasaulyje. Reik s ir Tave pa - min ti. Atrodo, kad teks ir kaip parašyti apie savo kelion . Mano kelion s sp džiai labai puik s, bet jie bus gana tamsoki mano straips - niuose ar pranešimuose. Jei tik k neigiamo parašysiu ar pasakysiu apie Amerik , Amerikos lietuvius ar Tave, netik k. Tai nebus mano žodžiai.

Dauguma Amerikos lietuvi no - rite mus išvaduoti. J s galite šauk - ti pasauliui, siekti Jungtines Tau - tas, sakyti ties spaudoje, radijo ir televizijos programose. Darykite tai! M s burnos už iauptos ir rankos surištos. Lik iau ia, jei tik visi b tum m kartu. Bet, kaip žinai, aš ia tik vienas, o kiti šei - mos nariai — ten.

Vienas ir svarbus pageidavimas: neleiskite vykti sve ius Lietuvon silpnavaliams ir minkštapro iams. Toki turime pakankamai pas sa - ve. Mes laukiame tikr j laisvojo pasaulio pilie i , pilna to žodžio prasme lietuvi patriot .

S km s Jums visiems. Turiu vil - ties, kad kada nors susitiksimė išvaduatame Vilniuje!

Tavo senas draugas

Komentar prie to laiško nereikia. To laiško autorius, komunist pati - k tinis, duoda aišk pavergtos Lie - tuvos vaizd ir pateikia pozityvias ir konkre ias sugestijas laisviesiems.

Pavergtojo draugas

KREMLIUS TIKRAI NEPASITIKI LIETUVIAIS KOMUNISTAIS

“ Laisv ” 1967 met lapkri io m nesio numeryje (Nr. 41/78) rašoma apie pavergtoje Lietuvoje vykstant kibir tarp antrojo komunist partijos sekretoriaus Boriso Popovo ir “Tiesos” vyr. redaktoriaus Genriko Zimano. Ten rašoma:

“... redaktorius Genrikas Zimanas, proletuvišk nuotaik žydas, lietuvi kalb mok s geriau už daugel pa i lietuvi , jau nekalbant apie iš Rusijos atgabentus surus jusius lietuvius komunistus, savo keliu yra taip pat gerai išlaik s ir savo žydiškum . Nors pats jis sinagogos jau nebelanko, bet tradicines žyd šventes ir j papro ius praktikuoja. Zimanas es s Vilniaus žyd faktiškas dvasios vadovas. Jo artimiausi bendradarbiai m gsta iš Zimano pasišaiptyti kaip ir ortodokso žydo”. (66 p.).

Papildant ši informacij , reikia pamin ti, kad Genrikas Zimanas, komunist penktosios kolonos dalyvis laisvos Lietuvos pogrindyje. 1967 met vasar lank si EXPO 67 parodoje Kanadoje ir ia aplank žyd sionist veik jus ir rabinus, gi su lietuviiais kontakt veng .

Kad Kremlius nepasitiki lietuviiais komunistais, liudija ir tai, kad pavergtoje Lietuvoje spausdinamo žurnalo “LKP istorijos klausimais” redakcin kolektyv sudaro Ch. Lifšicait ir M. Joff , o technikinis redaktorius yra D. Gotleris. Šio žurnalo šeštame numeryje, skirtame rus komunist pasaulinio s mokslo 50 met sukak iai atžym ti, straipsnius rusiškai paskelb L. Šveicovas, L. Adelsina ir I. Lojko (lietuviškai duodamos tik santraukas). Rusiškai rašo ir V. Jakien . Lietuvi kalba straipsnius paraš M. Tamoši nas, Pranas Ulevi ius, J. Bacevi ius, S. Noreikien , G. Juknien , L. Petkevi ien , S. Ivanauskait , Z. Barkauskien ir V. Kašauskien . D mesio veratas S. Ivanauskait s straipsnis. Ji atskleidžia eil fakt , kurie dom s

ATNAUJINK “ LAISV ” ŽURNALO PRENUMERAT DAR ŠIANDIEN!

• **Je i dar nesi atnaujin s “ Laisv ” žurnalo prenumeratos 1968 metams, padaryk tai dar šiandien!**

• **Naudok tam tikslui kartu siun ia- m vokel !**

partizanini kov istorijai. Iš šio straipsnio sužinome, kad

1. 1944 metais per šešis m nesius Ramygalos vals iuje kovoje su partizanais žuvo 3 apylink s pirmininkai;

2. 1945-48 met laikotarpyje Varnos apskrityje kovoje su lietuviiais partizanais žuvo 25 apylinki pirminkai ir sekretoriai;

3. Alytaus ir Lazdij apskrityse per t pat laik žuvo 33 apylinki pirmininkai, sekretoriai ir deputatai.

4. Atrodo, kad jau 1945 metais rusai okupantai lietuviiais komunistais nepasitik jo. Tame pa iame straipsnyje Ivanauskait rašo, kad 1945 metais per tris m nesius iš vals i ir apylinki komitet buv atleista 1455 tarnautojai (91 p.); neminima, kas su atleistaisiais padaryta.

5. Ivanauskait tvirtina, kad partizanini kov metais daugelyje vietovi lietuviiai partizanai buv pilni pad ties viešpa iai. Rašydama apie 1948 met sausio m nesio 18 dienos rinkim komedij , ji pažymi, kad iš 1,538,330 užregistruot rink j balsavimuose dalyvavo 1.527.598 žmon s (98 p.). Nors ir šie daviniai, žinoma, yra suklastoti, ta iau jau ir jie parodo, kad arti milijono pavergtos Lietuvos lietuvi buvo sunaikinta arba dalyvavo aktyvioje rezistencijoje prieš okupant .

Šalia žyd ir iš Rusijos atsi st rus ir surus jusi lietuvi , Maskva dar pasitiki Lietuvos rusais (kaip Vladimirovas) ar už rus ištekl jusiomis bobomis (kaip Diržinskait - Piliušenko).

Ged. Mt.

VERŽIMASIS KOEGZISTENCIJ

ELI korespondento klausiamas, kokios apraiškos lietuviškoje visuomenėje kelia nerimo prof. Antanas Maceina atsak: "Leiskite man savo nerim išreikšti vienu žmoni pasakojimu, kuris, be abejo, yra labai 'nemoksliškas', bet mūsų atveju giliai simboliškas, žmonės pasakoja, es didelės gyvatės galinios užhipnotizuoti mažus paukščiukus. Gyvat niekio nedaranti, net nesijudinti; ji tik stipriai spoksanti paukščiukui akis, o šis dar sis vis neramesnis, šokinįs nuo šakos ant šakos, artinasis vis labiau prie gyvatės, iredamas ir sparneliais plandamas, tarsi meilint si šliužiui. O gyvat vis spogsanti ir spogsanti. Gal gale paukščiukas tiek priartįs, kad gyvat tik žiobtelianti ir j praryjanti.

Šis pasakojimas man visados ateina galv, kai stebiu dabartinio laisvojo pasaulio santykius su komunistiniais Rytais. Ne Vakarai hipnotizuoja komunistinius Rytus, o Rytai — Vakarus. Vakar pasaulis darosi vis neramesnis, ieško vis glaudesni ryši su Rytais, si losi dialogo, santyki, sutarį, bendradarbiavimo. Tie gi žmonės, kurie mgingai užhipnotizuo pasauli supurtyti, kad atsibust ir išvyst pavoj, yra laikomi keistais neramuoliais, atsilik liais, nesuvokianiais laiko dvasios.

Anas hipnotinis miegas pamažu pradeda užkrsti ir mus. Ir mes daroms kažkodl neramūs kaip tasai paukščiukas: ieškome santyki su tvyne (tarsi tvynb t geografin ar populiacin s voka), peikiame antikomunizm, tikim s surad skirtumo tarp Markso ir dabartinio komunizmo (tarsi tokio skirtumo neb t tarp Evangelijos ir dabartin s Bažnynios), išpuiname keletos sovie-

tini intelektual purkštavimus prieš partij (tarsi šie intelektualai patys nepabrįt, kad jie tai dar kaip tik komunizmo naudai), vieni niekiname praeit, kiti j perrašome pagal savo dabartines svajones, žodžiu: elgiam s lyg užhipnotizuoti, prarad tikrov s pajautim. Tai pastimi mus kažkok popierin abstrakt moralizm. Mūsų spauda pilna pamokym bei moral: turi bti — prirašyta, priorganizuota, prileista, prikurta, prikalt ta; reikia — steigti, aplankyti, tikinti, išjundinti, uždegti ir t.t. Taciau kokia didžiul praraja tvylo tarp šio reiklaus ir net išdidaus "turi bti" ir ano kuklaus ir nusižeminusio "yra"! Kai syk viena dešimtmet mergaičiuk svaiiojo, es užaugusi jį jodin sianti juodriu žirgu, tai jos d d žemaitis šypsodamasis j tik paklaus: "O ans žirgs, ar jis bus medinis?" Pavojus suptis ant medinio arkluko, laikant j ristik juodriu, yra mums labai artimas ir tod l taip lygiai pavojingas, kaip ir laisvam pasauliui komunistin s gyvat s akys: **abu migdo!**".

Dr. A. Maceina spja, kad dabartiniu metu politin veikla yra tragiška "o tragik pakelti gali tik rinktiniai žmonės". Jis primena vien istorin epizod kada poetas Adomas Mickevius praš popieži Pij IX palaiminti lenk legijono užsienyje vliav. Popiežius atsisakinyjo, o neatlaik s Mickeviiaus argumentacijos, paprasiausiai išvijo j pro duris.

Tolimesnius savo samprotavimus dr. A. Maceina dsto taip: "Argi ši scena nesikartoja ir dabar, kai kreipiam s svetimuosius, prašydami paramos savajam kraštui? Tiesa, ne visados mums parodomos dury s fiziškai, taciau beveik visados

esame išvejami dvasiškai: tylomis, beveik nejau iamai, juk esam triukšmadariai, ramybės ardytojai, užhipnotizuoto paukšio žadintojai. O kas gi dkingas keliasi iš miego, jei j purtai už apikaklės? Jia tad ir gladi m s politin s veiklos tragik . Ir vis d lto turi b ti žmoni (j turim), kurie ši tragik prisiimt , pakelt ir, išvyti pro vienas duris, gr žt pro kitas ir v l pasauliui primint , kad Kristus už ties mir ant kryžiaus. O kaip lengva Jam b t buv sueiti dialogo su fariziejais! Kaip lengva Jam b t buv išgelb ti pasaul be kraujo! Argi ne tai Jam si l velnias, J gundydamas dykumose? Užtat šiandien didieji inkvizitoriai ir patais Jo moksl bei elges . Kadangi m s politika yra priešinga šiom inkvizitori pataisom (vistiek ar jos b t dvasiškos ar pasauliškos), tai ir esame vejami bei nem gijami kaip ramybės ir dialogo trukdytojai. Ta iau **garb** tiems m s veik jams, kurie šios tragikos neišsig sta ir toliau j neša" (Citatos paimtos iš "Darbininko", 1968 m. 22-23 numeris).

Veržimasis koegzistencij , ilgesn laik reišksis disidentiniu-oportunistiniu striksenimu, pastaruoju metu lietuvi vieš j opinij bando palenk ti pseudointelektualiniu iršk jmu. Dr. A. Maceinos min i veidrodyje reflektuoja š pavasar ikagoje Šviesos - Santaros suorganizuotas paskait ciklas "Mes ir Lietuva". Paskait ciklo organizatoriai išlaik balans ir prelegentais pakviet plaios skal s kalb tojus: du budintojus (kun. K. Bar ir Vt. Vaitiek n), vien hipnotizuotoj (dr. L. Sabalin) ir vien jau užhipnotizuot i) paukš iuk (kun. dr. F. Jucevici). Budintojai budino švelniai ir atsargiai. Jie ne tik kad nedraud ryši su pavergtos Lietuvos žmon mis, bet skatino ryšius stiprinti. Bet kartu sp jo saugotis, kad bendradarbiavimas nepatarnaut okupanto užma ioms, nes "Lietuva ne tik okupuota, bet ir aneksuota" (Vt. Vaitiek nas), ir kad ryši palaikymas nevykt "Soviet okupanto s lygo-

mis" (kun. K. Baras). Ramiai kalb jo paskutinis ciklo prelegentas dr. L. Sabalin as, klausytojus migd "ribotos nepriklausomyb s" Lietuvos perspektyvomis. Sunkiausi sp d dar kun. dr. F. Jucevicius. Jam viskas aišku ir paprasta, kaip tur jo b ti praityje ir kaip turi b ti dabar. Pagal j ne okupantas tiek stabdo bendravim , kiek m s politiniai veiksniai. Tad visi piktieji puolimai prieš veiksnius ir buvo nukreipti.

dom s reiškiniai vyksta ir m s spaudoje. "Vienyb s" keliu pasuk "Metmenys" visas kortas jau pad jo ant stalo ir savo komformine, neoriginalia, iš Amerikos kairi j liberal pasiskolinta ideologija ir jos pritaikymu lietuviškiems klausimams spr sti platesn s visuomen s nebedomina. platesnius vandenis bandoma išplaukti kitais kanalais. Prietiliai statomi "Aiduose".

"Aidai" 1967 met nr. 10 vedamuoj paskelb A. Blažio straipsn , vardu "Intelektualo atsakomyb tautoje", kuris vedžioja skaitytoj užuolankomis ir labirintais. Tikroji tos taktikos paskirtis paaišk ja iš kito, "Aid " 1968 m. nr. 1 paskelbto straipsnio, pavadinto "Iševi santykiai su tauta". Straipsnis pasirašytas A. B. inicialiais.

Je i neklystama, tuos du straipsnius priskiriant tam pa iam autoriu i (paklaidai maža galimyb i), tai A. Blažio intelektualume "k rybinis entuziazmas" atvirks iai proporcingai santykiuoja su jo "kritine s mone", nes jis pats labai lengvai sukerta savo alter ego tezes.

Pirmame straipsnyje A. B. d sto, kad lietuvi tautos atgimimo laikotarpiu tautai faktiškai vadovav intelektualai: Daukantai, Valan iai, Basanavi iai, Kudirkos, Maironiai, Jakštai, Vaižgantai; nepriklausomyb s laikotarpiu ne katalik politikai, bet intelektualas prof. Stasys Šalkauskis buv s vyriausias katalik autoritetas. Nauj keli iš autoritetinio režimo ieškoj ne partij vadai, bet intelektualai, pasiraš "Romuvie i deklaracij ".

Antrame straipsnyje A. B. agituoja už Maskvos aprobuotus bendradarbiavimo kelius. Buvusioji sportinink kelion jam aki neatv r. Jis ragina: " ... tenka pageidauti didesni samb ri bendravimo. Galima kalb ti apie sportinink , student , meninink ir panašius samb rius. Tam reikia betgi vieno dalyko — dr sos, dr sos išnaudoti visas turimas galimybes, dr sos laužti geto užtvaras, ia pa i sudarytas, ten svetim j pastatytas".

Ieškodami paraleli m s gyvenime, rasime, kad A. B. išvardint rašytoj - intelektual grup išeivijoje atitikt Ais iai, Andriekai, Brazdžioniai, Brad nai, Baronai, Gliaudos, Jankai, Nykos-Nyli nai, Nagiai, P kelevi i t s, Al s R tos, Ramonai, Šlaitai, Tumien s, Vai iulai-iai ... Šalkauskio tipo intelektualini m virš n m tur tume laikyti prof. Antan Macein ir dr. Juoz Girmi . Iš šešiolikos pasirašiusi deklaracij , pavadinant " organiškos valstyb s k ryb ", gyv j tarpe egzilyje turime J. Ambrazevi i , dr. J. Grini , dr. Z. Ivinsk , dr. A. Macein , I. Malinausk , dr. A. Sal , A. Vai iulait . Iš intelektual kunig pamini kime tik Yl , dr. Baltin , dr. Prunsk , dr. Rimšel . . .

Kaip manyt A. Blažys, koks nušimtis ia pamin t intelektual paremt jo si lomas bendravimo formules? Sunku patik ti, kad bent vienas j Blažiui piln draugyst sudaryt . Vienišumas baido žmog . Gal tod l jis ir ieško draugyst s galyb je savo slapyvardži .

A. Blažys kalba intelektualinio elito vardu, tik abejotina, ar intelektualu **kartoti** Maskvos pasi lytas bendradarbiavimo formulas ir rodyti dr s , ardant lietuvi išeivijos solidarum .

Dar sunkesniame susid rime pats su savim atsiduria A. Blažys, kai pasineša kit moralizavim pagal formul : "žalty, nesikeik!" Jis skelbia kilnius tarpusavio santykiavimo principus: "Mes laikome netikslinga niekinti, žeidinti, juo labiau pl sti savo tautie ius tiek Lietuvo-

je, tiek ia išeivijoje . . .", "netikslinga mums visuomenin je veikloje švaistytis anatomomis", bet apie kitaip manan ius jis kalba kaip apie "ragan medžiotojus": "Ragan medžiokl , pasirodo, yra užkre iama liga. Ji jau persimet ir kitus laikraš ius — ' Laisv ' (nr. 40), 'Lietuvi Dienas' (ži r. 1967 birželio nr. vedam j) ir kitur. Ten buvo **puolama ne tik dr. M. Gimbutien už lietuvi liaudies meno parodos suruošim** (mano pabraukta — J. Ž.) Kalifornijos universitete, bet ir 'Lituanus' žurnalas, ir net Lituanistikos Instituto nariai, nepritar si - lomai pataisai".

Palyginus A. Blažio kilni teorij su nekilnia praktika, nenorom prisimena angl rašytojo George Orwell "Animal Farm", kur protingos kiaul s taip filosofavo: "All animals are equal, but some animals are more equal than others." akligatvius ir netolerancij autori nuveda sitik - jimas savo neklaidingumu. Tai iau blogiau negu netolerancija yra A. Blažio paprastos netiesos skelbimas. Niekur neteko pasteb ti, kad dr. M. Gimbutien b t buvusi pulta **už lietuvi liaudies parodos Kalifornijos u-te suruošim** . Tai labai piktas tiesos iškreipimas, nutrauki s nuo t žodži autoriaus veido intelektualini kauk . Gimbutien buvo kritikuojama "Aiduose", " Laisv ", "Drauge", "Naujienose", "Laisvojoje Lietuvoje" ir gal kur kitur, bet ne už parodos suruošim . Vienur jai buvo prikišamas nemoksliskumas, kitur — propagandiniai parodos momentai Lietuvos okupanto naujai, dar kitur kritikuojami keliai, kuriais ia eksponatus atsigabeno. Labai stipriai Gimbutien buvo pabarta už parodoje išstatyt Lietuvos žem lap , kur Rytpr siai priskirti Rusijai, o rytuose tarp Lietuvos ir Soviet S - jungos terpta atskira (tarsi nepriklausoma) Gudijos valstyb . Tuo b - du nublinkinamas Lietuvos pavergimo faktas. (Parodos proga dr. Mykolas Devenis "Drauge" paraš laišk , kur net kelia abejojimus d l lietuvi - pr s giminyst s. - Red.).

Ne veidmainivimas, bet iš tikro intelektualin kalba b t, jei A. Blažys t fakt buvim b t paneig s ar juos pateisin s. Gal jis "ragan medžiokle" laiko dar ir spaudoje padaryt dr. M. Gimbutienei priekaišt už tai, kad savo d stom lietuvi kalbos kurs Kalifornijos universitete buvo rašiusi taip: "Slavic Languages 125 B — Lithuanian 3 units" (ži r. "Draugas", 1964 kovo 17).

(Redakcijos patikslinimas. A. Blažio minimame "Laisv" numeryje apie Gimbutien s suruošt parod visai nerašoma. Nesuprantama kod l "Aid" bendradarbis daro tokius tvirtinimus, kuriuos kiekvienas skaitytojas gali lengvai patikrinti. Perži r jus "Lietuvi Dien" pamin t straipsn, irgi joki užsipuolim prieš dr. Gimbutien nerasta. Iš vis mes manome, kad "Lietuvi Dienos" d l kažkoki priežas i tamsi sias šios parodos puses neteis tai nusl p. Stebim s ir veiksniais, kurie nepasir pino paskelbt fakt iširti, juo labiau kad dr. M. Gimbutien fig ruoja vienoje vilkin je komisijoje. Visa "ragan medžiokl" — tai "Laisv" nr. 40 paskelbtas dr. A. Klimo straipsnis, kuriame jis teigia, kad slav ir kalt kalbas "suplaka vien tik m s anks iau min ta 'politika', kuri yra naudinga rusams ir aplamai slavams. Ir tie nerusai mokslininkai, kurie pasisako panašiai, yra vienu ar kitu b du tos 'politikos' paveikti" (42 p.). Gal A. B. "ragan medžioklei" priskiria min tame numeryje trump citat iš Lituanistikos Instituto prezidento dr. J. Babilio aplinkraš io, d l kurio jau pasisako V. Trumpa, o šiame numeryje savo paaiškinimus duoda dr. J. Balyš; ži r. "Mums reikalingas apsisvalymas").

Panašias A. Blažio nuotaikas "Aidus" atneš ir S. Makaityt, aparašydama student suvažiavim ("Aidai", 1968 m. nr. 2, psl. 87-88). Ji d sto, kad "studentai ži ri kiek praktiškiau keblias problemas, liecian ias Lietuvos praeit, negu t vai: nori važiuoti Lietuvos aplankyti, ...

ieško nauj keli t vynei pad ti, ... nes senieji nedav ir neduoda rezultat ". Nori ar nenori, su jaunesn i j nusistatymu tenka skaiitytis: dar vienas ar du dešimtme iai, ir, jei Lietuva neb t išlaisvinta, je lem t kovos už Lietuvos laisv ke lius. Makaityt linkusi vykias "šaltai išnagrin ti, o paskui sielotis bet ne apie Lietuvos praeit, kas nesugr žinama, o apie jos (reali) dabart ir praeit ".

Makaityt vis savo samprotavime remia klaidingomis, grei iausia Blaži kategorijos žmoni pirštomis premisomis. Pirmiausia Makaityt klysta, kad Lietuvos pavergimas ir lietuvi persekiojimas es s istorinis faktas. "D l istorini vyki nesisielojama", tvirtina ji. Lietuvos pavergimas yra dabartis, d l kurio tur t sielotis ne tik kiekvienas lietuvis, bet ir kiekvienas švarios s žin s ir jautresn s moral s žmogus. Kitas teigimas, kuriuo jaunoji student pateisina jaunimo abuojuj lietuviškiems klausimams, yra šis: "... studentai, išaug anglosaks kult ros takoje, aplamai yra flegmatiškiesni negu ryt europie iai, kurie lengvai karšiuojasi, liesdami politik ". Jei ji nors vien vakar pasiži r t televizijos programos, pamatyt "anglosaks kult ros takoje" išaugusi student karš iavimosi formas ir vargu dr s t savo teigim pakartoti.

"Student svarbiausias r pestis yra ne politika", filosofuoja S. Makaityt, nors jau seniai laikas ir vyresniesiems ir jaunesniesiems suprastiti, kad Lietuvos vadavimo darbas n r a politika. "Suvažiavimo jaunimas neatsisak t v kartos pastang t simo", toliau d sto S. Makaityt. "Savo rezoliucijoje studentai tvirtai pasisak už VLIK-o, ALT-bos, Bendruomen s ir kt. veiksni organizuot pastang svarbum ". Jei iš tikro taip yra, tai kaip suprasti jos teigim, kad dabartiniai "keliai t vynei pad ti nedav ir neduoda rezultat ". Taciau patys li dniausi dalykai jos straipsnyje yra šie:

1. S. Makaityt student suvažiavime nerado nieko .papeiktino. Ji net

prileidžia, kad "gal reikt ir džiaugtis, kad suvažiavime 'rimtieji' studentai sudar mažum". Visa kritika išskirtinai nukreipta prieš t v kart . Esant ir labai atlaidžiam, suvažiavime buvo ir peiktin dalyk .

2. Iš jos nekritiškai superkritiško nusiteikimo "t v kartai", tur b t, išplauk toks generacij skirtumo pavaizdavimas: "Dažnas vyresniosios kartos atstovas prakalboje gali išstis valandas nekonkre tiai sielotis apie alkanus, nuogus brolius pavergtojų t vyn j, kur plaukia kraujo up s ir bolševikai su kruvinais nagais kankina nekaltus žmones". Studentas, t pa i pad t pažvelg s, grei iau pasakys: "Taip, tie vykiai smerktini. Genocidas smerktinas. Bet lietuviai ne vieni nukent jo, ir ne vieni rus bolševikai nusikalto' ", ia tai tikrai anglosaks kult ros taka. Prokomunistiškai nusiteik Amerikos liberalai iki šiol tebekovoja prieš istorin fakt — hitlerizm ("Naciai, naciai!" studentai demonstracijose š kauja prieš policij), bet atlaidžiai pateisina komunistiškos tironijos dabart . Ar iš tikro S. Makaityt prileidžia, kad pavergtai Lietuvai lengviau, jei ne vieni lietuviai nukent jo (ir tebeken ia) ir jei ne vieni rusai nusikalto?

Jei iš tikro, kaip Makaityt liudija, didelis jaunosios kartos nuošimtis per anglosaks liberal id jas yra paliestas Maskvos klastos ir jei iki to laiko, kol pilnai perims Lietuvos vadavimo naš t, nesuipras, Lietuvos žmon s kovoje už krašto laisv talkos iš Amerikos lietuvi negal t tik tis. Ta iau yra ženkl , kurie k kita rodo. Tautinio s moningumo ir kovos už Lietuvos laisv v liau vis aukš iau kelia antrosios ir tre iosios kartos Amerikos lietuvi jaunimas, atsparum prieš defetizm demonstruoja jaunoji lietuvi karta Atlanto pakraštyje, nuo tautin draum paniekinusi iššok - li atsiribojo patriotiškai nusiteik s sportuojantis jaunimas ir 1968 m. kovo m n. 17 d. nutar steigti šiaur s Amerikos Lietuvi Sporto Fede-

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

Be šio, šiais metais išeis dar du "Laisv" žurnalo numeriai. Kitas numeris išeis rugpi io m nes , o tre ias — gruodžio m nes .

Redakcija lauks medžiagos (pasakym žurnale keliamais ir kitais klausimais, pranešim , laišk "Laiškai redaktoriui" skyriui) kitam numeriui (rugpi io m nesio numeriui) iki liepos m nesio 1 dienos.

Redakcijos adresas: "Laisv" žurnalas, Post Office Box 77048, Los Angeles, California 90007.

racij . laikin j federacijos valdyb jo: Ed. Vengianskas — pirm., J. Bagdonas — sekret., C. Modestavius — ižd., Vyt. Grybauskas - narys spec. reikalams, J. Šoli nas - informacijos vadovas, Al. Vakselis — galiotinis Rytais. Laikinoji valdyba viešai deklaravo, kad "steigtoji federacija pasisako už organizacin draum , sportuoti lietuviu — siekian io laisv s savo kraštui dvasioje ir neskaldan io lietuvi vieningumo. Federacija kartu pasisako už glaud bendradarbiavim su Lietuvi Bendruomene". (Sportinink reikalas išlygintas. Senasis sportinink vienetas, kuris buvo paslyd s tautin s draum s reikaluose, sugr žo patriot lietuvi keli ir padar susitarim su naujai suformuotu vienetu. Red.).

Veržimasis okupantams priimtin koegzistencij did ja, ta iau auga ir pasipriešinimas. Senoji ateivija atkrit li nuo Lietuvos laisv s ideal dav nedaug. Nedaug j bus ir iš naujosios ateivijos tarpo. Ta iau r pest kelia kiekvienas užhipnotizuotas paukš iukas, art j s prie gyvat s nasr .

J. Žiograkalnis

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO PLANAI IR DARBAI

Rezoliucijoms Remti Komitetas iškovojo Lietuvos bylos reikalų rezoliuciją. JAV-bi Kongrese. Šis vienetas siekia šiuo metu antro laimėjimo. Dedamos visos pastangos priversti JAV-bi prezidentą imtis iniciatyvos prarastos rezoliucijos (H. Con. Res. 416) gyvendinimui. Lietuvos byla turi pasiekti Jungtines Tautas, ir JAV-bi vyriausybė turi j ten tinkamai apginti.

Mobilizuojamos stipriausios j gos

Rezoliucijoms Remti Komitetas nra naujas lietuvi veiksnys, o amerikiečių organizacija, pasišovusi kovą dėl Pabaltijo kraštų laisvės. Tos organizacijos idėja kilo lietuvi tarpe, ji buvo lietuvi realizuota, ir toje organizacijoje pirmaisiais smuikais vis dar tebegroja lietuviai. Nviena kita organizacija (skaitant ir visus lietuvi veiksnius) neturi tokio stipraus užnugario amerikiečių tarpe, kaip kad Rezoliucijoms Remti Komitetas, šio vieneto eilės yra šimtai pačių žymiųjų ir takingųjų amerikiečių, šiai organizacijai priklauso didžieji steit gubernatoriai, didžieji krašto miestų burmistrai, eil JAV-bi senatoriai, arti šimto kongresmanai, eil laikraštininkai, visuomenininkai, kolegijai bei universitetų profesoriai ir kitieji žymiųjų ir takingųjų krašto darbuotojai. Rezoliucijoms Remti Komiteto nariai gretos ir toliau tankinamos ir didinamos, jungiant vis daugiau ir daugiau politinio svorio turinčių amerikiečių.

taking amerikiečių angažavimasis

Admirolas Arthur W. Radford, buvęs JAV-bi generalinio štabo viršininkas, 1968 metų pradžioje sijungdamas Rezoliucijoms Remti Komitetai,

rašė to vieneto vadovybei: "Niekas nelaukdami turime duoti eig Lietuvos bylai Jungtines Tautose". Respublikonų partijos šulys Barry Goldwater, sijungdamas ši organizacijai, rašė: "Jau seniai turjote bity pajudintas Lietuvos laisvinimo reikalus". Richard C. Steele, dviejų Amerikos dienraščių leidėjas (Worcester Telegram ir The Evening Gazette), stodamas Rezoliucijoms Remti Komitetui, pareiškė: "Jūs žygis yra žygis už tiesą, ir mes negalime jam leisti numirti. Daugiau j gogums!" Šie ir šimtai kitų yra pasiryžę visu savo politiniu svoriu paspausti krašto administracijai Lietuvos bylos reikalui. Ir JAV-bi prezidentas ir Valstybės departamentas t spaudimui jauia, bet ia tik pradžia.

Didelis JAV-bi Kongreso nariškaius (senatori ir kongresmanai) priklauso Rezoliucijoms Remti Komitetui. Jie ir žodžiu ir raštu "neduoda ramybės" nei JAV-bi prezidentui, nei Valstybės departamentui. J nuolatinis priminimas ir raginimas krašto prezidentui ir Valstybės departamentui yra trumpas ir aiškus: "Kelkite Lietuvos bylą Jungtines Tautose ir j ten tinkamai apginkite!" Vasario 16-sios minijame JAV-bi Kongrese nemažas legislatoriškaius akcentavo š reikalą savo žodžiuose, kalbose ir pareiškimuose. Eltos redaktoriai to "nepatyr" ir savo pranešimuose neminjo; tam tikr laikraščiai korespondentai Washingtonė apie tai irgi "nesužinojo"; apie tai užsimin tik "Darbininkas" ir "Dirva".

Lietuvi talka ir parama

Rezoliucijoms Remti Komitetas gausna daug talkos ir paramos iš patriotinis lietuvi spaudos ("Draugo",

JAV-BI LB CENTRO VALDYBOS PLANAI IR ŽYGLIAI

JAV-bi LB centro valdyba yra sudaryta šio s stato: pirm. **Bronius Nainys**, vicepirm. kun. **Jonas Borevius**, S.J., vicepirm. visuomeniniams ryšiams **Valdas Adamkavius**, sekr. **Stasys Džiugas**, ižd. **Kostas Do kus**, Kult ros Fondo pirm. **Anatolijus Kairys**, Švietimo Tarybos pirm. **Jonas Kavali nas**, organizacini reikal ved. **Petras Petrušaitis**, informacijos reikal ved jas **Antanas Šantaras**, jaunimo reikal ved ja **Dalia Tallat-Kelpšait** ir specialiems reikalams narys **Povilas Žumbakis**.

Kaip iš Centro valdybos s state

“Darbininko”, “Laisvosios Lietuvos” ir kit laikra ši bei žurnal ir t kstan i lietuvi . M s veiksniai šio žygio n ra par m n vienu centu. Naujieji veiksniai (ALT-bos ir VLIK-o) pirmininkai (E. Bartkus ir dr. J. K. Vali nas) yra užmezg ryšius su šio vieneto vadovybe ir nepagaili jam ger žodži .

Rezoliucijoms Remti Komiteto žygis yra milžiniškos apimties: ia reikia vis darbo rank ir visos gali mos pinig in s paramos. Paskutiniu metu tikrai stambiomis sumomis š žyg par m : Los Angeles lietuviai, dr. K. Ambrozaitis, dr. P. Kisielius, kun. kleb. S. Mork nas, dr. J. P. Kazickas, dr. A. Razma, dr. V. Majauskas ir kiti.

Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovyb s nariai, apeliuodami geros valios lietuvius talkos ir paramos reikalu, ne kart prabyla šiais žodžiais: “Atsiek me pirm laim jim , atsieksime ir galutin laim jim . Ar tu, geros valios lietuvi, gal si tada ramia s žine pasakyti, kad prie šio žygio prisid jai visomis išgal mis?”

-ts.

nurodyt pareig matyti, darbo dirva yra plati ir šakota. Pabr žtinos šios sritys: visuomeniniai ryšiai, švietimas, kult rin veikla, jaunimas, organizaciniai reikalai ir finansai.

Visuomenini ryši bare jau sp ta stipriai pasireikšti, minint jubiliej in Lietuvos nepriklausomyb s švent . Šia proga LB apylink ms ir kitoms organizacijoms buvo išsiuntin ta apie 100 egzempliori (po 50 psl.) specialios angl kalba paruštos medžiagos, skirtos amerikie i spaudai. Taip pat buvo pagaminta magnetofonin juostel , kuri buvo rašytos trys angl kalba programos apie Lietuv , skirtos amerikie i radijui. Tomis juostel mis pasinaudojo apie 15 radijo sto i . Šiuo metu pradama sustiprinta akcija bendro Pabaltijo taut pašto ženkle išgavimui, organizuojama talka Rezoliucijoms Remti Komitetui rezoliucijos (H. Con. Res. 416) gyvendinimui. Taip pat ruošiam a angl kalba medžiaga birželio vyki min jimams.

Švietimo srityje kruopš iai vyksta nauj vadov li , pagalbini ir vaizdini mokymo priemoni ruošimas. Spar iai ruošiamasi ir ši vasar Dainavoje vykstan iai jubiliejinei mokyto j studij savaitei. Rengiam a programa mokyto j kursams. Prad tas lituanistin ms mokykloms mokini verbavimo vaju s, kuriuo nori ma mokini skai i pakelti iš 3800 iki 5000. 1969 metus nutarta skelbti lituanistinio ugdymo metais ir prad ta ruošti tiems metams skirta special i programa.

Kult ros Fondas savo veikl suaktyvino jaunimo srityje. ikagoje - steigta dramos studija jaunimui, ir yra formuojamas jaunimo teatras, kurio pirmuosius darbo vaisius pamatysime dar š pavasar . Ruden , lapkri io m nesio gale, ikagoje bus

suroštas teatro festivalis. Artimoje ateityje numatyta išleisti apie 12 li-tuanistin ms mokykloms vadov li ir keli stamb s mokslo veikalai. Leidžia-ma **Gimtoji kalba**, veikia Lietuvos Bibliografijos Tarnyba. Prie Kult - ros Fondo yra suorganizuota pata-riamoji komisija, susidedanti iš moks-linink , kult rinink ir kit sri i intelektual , kurios tikslas yra pla-nuoti Kult ros Fondo darbus ir nu-statyti veiklos krypt .

Ši vasar organizuojama jauni-mo vadovams stovykla — kursai. Sudaromos s lygos jaunimui akty-viau pasireikšti Bendruomen s veik-loje.

Stiprinami LB organizaciniai ry-šiai. Dar šiais metais numatoma su-šaukti rajoniniai LB apylinki val-dyb pirminink suvažiavimai, ku-riuose bus sprendžiami veiklos pa-gyvavimo klausimai. Ypatingas d - mesys yra kreipiamas intelektua-lus, kurie šiuo metu yra nuo lietu-viško gyvenimo atitr k . Atliekami parengiamieji darbai dar šiais me-tais sušaukti lietuvi mokslinink konferencij , kuri bus kvie iami vristi JAV universitetuose ir kitose srityse dirb mokslininkai.

Stengiamasi sutvarkyti visuomet sunkiai sprendžiam finans proble-m . Šiuo metu yra vykdomas vajas Jungtiniam Finans Komitetui, iš kur ir Lietuvi Bendruomenei teks 50 procent .

Paskutiniu metu yra vyk keli pasitarimai su nauja ALT-bos vado-vybe ir su latvi organizacijomis. Yra vykusi PLB valdybos, Kanados ir JAV LB centro valdyb konferen-cija. Toje konferencijoje buvo aptar-ta IV-toji dain švent , PLB sei-mas, santykiai su VLIK-u ir ryši palaikymas su Piet Amerikos LB. Nutarta Piet Amerik pasi sti men-ininkus.

JAV LB Centro valdybos vadovy-b je energingai vyksta Tre iosios tautini šoki švent s parengiamieji darbai, kuri vyks liepos 7 Chica-goje.

- j p -

BRONIUS NAINYS, Chicago, Illinois (JAV), JAV-bi LB centro valdybos pirmininkas, sumaniai ir energingai vadovauj s JAV-bi lietuviams.

LIETUVI BENDRUOMEN S TARYBOS SESIJA CLEVELANDE

Clevelande pos džiavusi JAV LB penktosios Tarybos antroji sesija 1967 m. gruodžio 9-10 dienomis no-r jo užbaigti nesusp tus atlikti dar-bus pirmoje sesijoje New Yorke.

Sesijoje nebuvo gausi: dalyvavo tik-tai 20 Tarybos nari , trys apygard pirmininkai ir šeši JAV LB cen-tro valdybos nariai. (Taryba viso tu-ri 37 narius). Tod l ir sesijoje iš-kilo klausimas, kokias sankcijas tai-kyti tiems Tarybos nariams, kurie sesijas be rimt priežas i neat-vyksta. Clevelando. sesijoje dalyva-vo: dr. K. Ambrozaitis, A. Barzdu-

kas, A. Blinstrubas, dr. A. Butkus, kun. V. Dabušis, J. Gailiušyt, J. Jaisaitis, V. Kamantas, J. Kapo ius, dr. K. Keblys, dr. P. Kisielius, dr. A. Klimas, dr. V. Majauskas, K. Miklas, Br. Nainys, dr. A. Razma, J. Smetona, D. Tallat-Kelpšait, A. Zaporackas, kun. K. Trimakas, A. Matjoška, St. Ingaudis, Z. Di pinigaitis, V. Adamkavi ius, St. Džiugas, K. Do kus, A. Kairys, J. Kavali nas ir P. Petrušaitis.

Sesijai vadovavo Tarybos prezidiumo pirmininkas Juozas Kapo ius, padedamas vicepirm. kun. V. Dabušio ir sekr. Arvydo Barzduko.

Pa ioje darb pradžioje buvo priimtos JAV LB susirinkim tvarkos taisykl s. Jas paruoš Arvydas Barzdukas. Tarybos sekretorius. Taisykli tekstai suvažiavimo dalyviams buvo teikti sesijos metu. Kai kas skund si, kad jos susipažinimui Tarybos nariams nebuvo išsiuntin tos iš anksto. J išdiskutavimas su d daug brangaus laiko. Ir šioje sesijoje pirm kart buvo naudojamos šiomis parlamentarin mis taisykl - mis. Pripratusiems susirinkimus, konferencijas bei pos džius vesti "pagal savo galv ", iš karto nebuvo lengva paklusti naujoms taisykl ms. Pabaig visi pajuto, kad ia padarytas labai naudingas darbas.

Pirmosios sesijos protokol skait J ra Gailiušyt. Išsamius, gerai paruoštus pranešimus padar JAV LB centro valdybos pirm. Br. Nainys, švietimo Tarybos pirm. J. Kavali - nas, Kult ros Fondo pirm. A. Kairys, organizacini reikal ved jas P. Petrušaitis, jaunimo reikal ved ja D. Tallat-Kelpšait. Tautini šoki švent s komiteto paruošt pranešim perskait V. Adamkavi ius; dr. B. Nemicio referat Lietuvos nepriklausomyb s 50 met min jimo klausimu perskait Arvydas Barzdukas.

stat keitimo klausim referavo dr. K. Keblys. Referentas konkre - tiai nurod , kokie stat paragrafai tur t b ti kei iam ir kod l. Prašyta Tarybos narius giliau pažvelgti stat keitimo si lym , kad at - einan ioje sesijoje JAV LB stat klausimas gal t b ti trauktas darb tvark .

Pasaulio Lietuvi Bendruomen s valdybos pranešim padar vykd. vi - cepirm. St. Barzdukas.

Daugumas pranešim buvo at - spausdinti ir išdalinti sesijos daly - viams. Tod l, palyginti, per tok trump laik Tarybos nariai buvo nuodugniai supažindinti su naujosios centro valdybos darbais, r pes iais ir ateities užsimojimais bei planais.

Ilgokai buvo diskutuotas atstov rinkimo PLB seim klausimas. JAV LB turi teis pasi sti 45 atstovus. Po ilg diskusij nubalsuota, kad Amerikos lietuviams atstovaus 37 Tarybos nariai, o aštuoni bus išrink - ti iš JAV LB centro valdybos ir apygardos pirminink tarpo.

Plaiai išsikalb ta apie l š telki - m ir Pasaulio LB seim , paliesti švietimo, kult ros ir kiti reikalai.

Kaip New Yorko sesijoje kai ku - rie Tarybos nariai g sdino suvažia - vimo dalyvius bendradarbiavimo vel - niukais, landžiojan iais pro PLB sto - g ir gaišino laik , taip Clevelan - do sesijoje J. Smetona suvaidino "one man's show". J. Smetona kal - b jo, kada tik užeidavo noras, ir kalb jo apie k nor jo, bet dažniau - siai ne sesijoje r pimais klausimais.

Toki kraštutinumus besim tan - i Tarybos nari kalbos ir kaltini - mai daugeliui atstov , suvažiavusi rimt klausim spr sti, išs m kant - ryb , ir prieš j taktik kietai buvo pasisakyta.

A. T. S.

VYRIAUSIO LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETO SEIMAS

VLIK- sudaran i grupi atstovai 1967 met gruodžio m nesio 16 ir 17 dienomis buvo suvažiav savo metinei konferencijai (seimui) New Yorko mieste. Pos džia i vyko Maspeth (New Yorko priemies io) lietuvi parapijos (prel. J. Balk no) sal je (gruodžio 16) ir Maspeth lietuvi pilie i klube (gruodžio 17). Paprastai kiekviena grup siun ia (VLIK-e yra 15 grupi) po 3 atstovus. Šiame seime beveik visos grup s tur jo trij asmen delegacijas. Tik viena kita grup nebepaj g atsi sti trij atstov seim . Seimo pirmininku buvo pakviestas J. **Stiklorius** (Mažlietuvi grup s atstovas), vicepirmininku — P. **Razgaitis** (Krikš ioni Demokrat grup s atstovas) ir sekretoriumi — B. **Raugas** (Lietuvi Fronto Bi iuli atstovas). Buvo sudarytos 4 komisijos: mandata , nutarim , s matos ir kontrol s.

Antano Rudžio priekaištai

Amerikos Lietuvi Tarybos vykdomojo komiteto pirm. Antanas Rudis seime nedalyvavo, bet jis atsiunt konferencijai laišk . Štai, to rašto b dingens s ištraukos:

“... Altas (ALT-ba. Red.) iki pat ši dien r m Vliko t stinuum ir tai veiklai per t laikotarp dav 293,737.13 dol. Altas nuo pat savo sisteigimo atliko labai daug svarbi darb JAV valdžios stai-gose ...

Altas, Vilku i persik lus JAV, maloniai j sutiko ir nor jo artim bei glaudži santyki . Gyvenimo laikas ta iau parod , kad, veikdamas Alto veiklos krašte, Vilkas nutolo nuo Europos valstybi reikal ir savo veikimu prad jo duplikuotis su Altu.

Paskutiniu metu — tai jau praityje buvo bandoma — tenka pasteb ti ir su li desiu konstatuoti, kad lietuvi tarpe atsirado to puikaus ir kilnaus darbo griovimo ženkl , ir to bendradarbiavimo kaip tik pasidengama.

Jau nuo seno tradiciškai Vasario 16-sios min jim aukos skiriamos Alto veiklai, bet šiuo metu, po labai kilnia priedanga — bendro specialaus fondo pavidale, norima, kad tos pinig in s aukos jau neb t skiriamos Tarybai...”

Washingtono konferencijoje (1967. X.21-22) buvo sutarta vieningai remti Jungtin Fond , neskaitant tam tikro ALT-bos atstov niurzg jimo. ALT-bos atstovai iš keli kart pabr ž toje konferencijoje, kad tas Fondas nelieist Vasario 16-sios auk . Eil je vietovi LB apylink s ren-gia Vasario 16-sios min jimus. LB apylink s palinko aukas atiduoti Jungtiniam Fondui, ir ALT-ba pasijuto “skriaudžiama”.

Pranešimai apie VLIK-o veikl

Praneš jai (ypa dr. K. Vali nas ir J. Aud nas) apie VLIK-o veikl daug “su d” laiko, kalb dami apie žinomus dalykus ar kit grupi atliktus darbus.

Tautos Fondo vardu pranešim padar pirm. prel. J. Balk nas. Iš 1966 met likutis buvo \$13,370.38. Per 1967 metus gauta \$23,435.13. Tarp j iš ALT-bos tik \$4,000.00, bet ir tie už 1966 metus. **1967 metais VLIK-as negavo n vento iš ALT-bos.** VLIK-o išlaidos per 1967 metus (11 m nesi) buvo \$25,938.00. Visos VLIK-o grup s sumok jo savo našus — \$1,500.00 (po \$100 kiekviena grup) .

Išvados

1. VLIK-as tur t savo seimus šaukti ne parapij sal se ir ne l š-nose (Maspeth pilie i klubas), o pa-
iuose didžiuosiuose New Yorko vieš-
bu iuose. Tuo atveju b t galima lai-
m ti kiek vietos Lietuvi bylai ame-
rikie i spaudoje.

2. VLIK-o seimas buvo sušauktas
Laisv s kovos met išvakar se. Nei
VLIK-o vadovyb , nei pavieniai at-
stovai nei š jo su didesniais planais
ar užsimojimais 1968 met veiklai.
Kalb ta buvo apie labai kasdieninius
reikal lius ir mažus dalyk lius. VLI-
K-o seimas tur jo "duoti ton " lais-
viesiems lietuviams, o to nepadar .

3. Susidar sp dis, kad VLIK-o

seimo atstovai (grupi elitas?) yra
labai menkos politin s kokyb s. Sei-
me mat si daugiau jaunesni j vei-
d nei anks iau, bet tas jaunimas
seimo neišjudino. Tam jaunimui stin-
ga patirties, o senasis senimas jau
pasen s. VLIK-o silpnyb didžiau-
sia stoka darbingo vidurio. Šis sei-
mas nedav jokios naudos.

4. Vietoj seim VLIK-ui b t tiks-
liau šaukti metines pla ios visos vi-
suomen s konferencijas, kurioms
VLIK-as pateikt savo darb ir per-
spektyv vaizd . Tuo atveju VLI-
K-as gal gaut daugiau nauj min-
i ir iš to b t bent informacin
nauda. Sprendžiam j gali užtekt
pavesti VLIK-o tarybai.

ja.

KRIZE ALT-BOS VYKDOMAJAME KOMITETE

1967 met pabaigoje ir 1968 me-
t pradžioje Amerikos Lietuvi Ta-
ryba pergyveno gana sunki kriz :
tai institucijai nepavyko apie por
m nesu suformuoti vykdomojo ko-
miteto. ALT-bos vykdomojo komite-
to pirmininkui Antanui Rudžiui pa-
sitraukus iš pareig , t vieniet su-
daran i grupi atstovai tur jo ke-
let pos dži , ir kiekviename karto-
josi ta pati istorija: b davo pasi-
lomi du kandidatai pirmininko pos-
tui (Eugenijus Bartkus ir Pijus
Grigaitis), ir kiekvienas gaudavo po
5 balsus. Art jo Vasario 16-sios mi-
n jimas, o ALT-ba vis netur jo pir-
mininko. Eugenijaus Bartkaus kan-
didat r palaik Katalik Federaci-
jos atstovai (2), Amerikos Lietuvi
Tautin s S jungos delegatai (2) ir
Katalik Susivienijimo Amerikoje
atstovas. Visais pe iais st m Pijaus
Grigai io kandidat r socialist at-
stovai (2), sandarie iai (2) ir Su-
sivienijimo Lietuvi Amerikoje at-
stovas. Gal gale kairiosios grup s
pasidav , ir prieš pat Vasario 16-
sios min jimus krašte ALT-ba išsi-
rinko savo naujuoju pirmininku Eu-
genij Bartk , Amerikos Lietuvi

Tautin s S jungos veik j , nauj j
ateiv , iš profesijos inžinieri , turin-
t savo inžinerijos firm Chicagoje.

Naujasis pirmininkas. Apie Euge-
nijaus Bartkaus veikl ALT-boje nie-
ko daug negalima pasakyti, nes jis
ten, kaip kad žmon s sako, nesu-
sp jo "sušilti koj ". Ten jam darbas
nebus lengvas, nes senieji rabinai,
galima jau dabar sp ti, kaišios pa-
galius jo planuojamos ir vykdomos
veiklos ratus. Antanas Rudis buvo
nutrauk s ryšius su beveik visomis
didesn mis lietuvi grup mis bei vie-
netais. Eugenijus Bartkus m gina at-
statyti vis reikal normalesnes v-
žes.

ALT-bos neveiklumas ir nes km s.
Kriz s metu, kai ALT-ba netur jo
pirmininko, Antanas Rudis jo tas
pareigas. Apie ALT-bos vykdomojo
komiteto koki nors talk periferi-
joms ruošiant Vasario 16-sios min-
jimus nebuvo jokios kalbos. ALT-
bos centrin staiga Chicagoje net
neatsakin jo laiškus, gaunamus iš
grupi , kurios daugiau ar mažiau dar
palaiko ryšius su ta institucija.

Antanas Rudis buvo pasišov s iš-

gauti pašto ženkl Lietuviams iš JAV-bi vyriausybės Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukakties proga. Su šiuo savo užsimonimu jis užpykd estus ir latvius, nes anos grupės norjo bendro pašto ženkl visiems pabaltieiams. Arto Vasario 16-sios minjimas, o iš Antano Rudžio pastang joki rezultata nesimat. Jis grieb si desperatišk pastang : organizavo delegacij pas JAV-bi viceprezident Hubert H. Humphrey, delegacij pas Illinois demokrat šul Richard J. Daley (Chicago's burmistr). Ir šios paskutin s pastangos nepajudino pašto ženkl reikaloniš vietos.

ALT-ba visad akcentavo ir akcentuoja, kad Vasario 16-sios minjimas JAV-bi Kongrese es s jos veiklos sferoje. Tiesa, ALT-bos vykdomasis komitetas surado lietuvius dvasiškius maldoms sukalti Senate ir Atstov r muose. Tai maždaug ir viskas.

Vasario 16-sios proga Kongrese kalbjo eil senatori ir kongresman, bet j kalbos bei pareiškimai buvo blank s, pilni tuš iažodžiavimo ir bendrybi. Svaresnius žodžius tar tie legislatorial, kurie priklauso Rezoliucijoms Remti Komitetui: jie išryškino sen ir garbing Lietuvos praeit, ragino krašto vyriausyb imtis iniciatyvos Kongreso priimtos rezoliucijos (H. Con. Res. 416) gyvendinimui, iškeliant Pabaltijo krašt byl Jungtin se Tautose ir j ten tinkamai apginant. Ir kiti legislatoriali b t tar svaresnius žodžius, jei tik ALT-ba b t jiems pateikusi naujesn s medžiagos. Eil legislatorials kartojo savo senas kalbas, pasakytas Kongrese prieš kelet met.

Reikia manyti, kad ALT-ba, vadovaujama Eugenijaus Bartkaus, pajud s, parodyd iniciatyvos ir išeis su vienu ar kitu konkretniu planu Lietuvos laisvinimo darbe. **gd.**

VLIK-O PIRM. DR. J. K. VALI NO KELION S PO PASAUL

VLIK-as šiuo metu gali didžiuotis savo judriu, sumaniu ir finansiskai paj giu pirmininku dr. J. K. Vali nu. Jis, kaip platus masto prekybininkas, turi ryši su vairiomis biznio mon mis visuose laisvojo pasaulio kraštuose. Savo kelion se jis nepamiršta Lietuvos bylos reikalo ir m gina j nuolat judinti kitatau i tarpe. B t gera, kad mes toki ambasadori tur tum m daugiau ir kad paj gtum m nors dalinai apmok ti j kelioni išlaidas.

Dr. J. K. Vali nas 1968 met kov m nes apsku vis pasaul, sudodamas laisvojoje Kinijoje, Piet Kor joje, Filipinuose, Hong-Konge, Australijoje, Teherane ir Romoje. ia jis susitiko su t krašt vyriausybi atstovais ir band išgauti palanki straipsni, pareiškim bei atsiliepiam Lietuvos bylos reikalui t krašt spaudoje, radijo ir televizijos programose. Australijoje praleido

kelet dien, lankydamas didesnes lietuvi bendruomenes. Romoje tur jo pasitarimus su Lietuvos diplomatijos šefu S. Lozorai iu. VLIK-as tur t ne tik d koti savo pirmininkui už min to pob džio keliones, bet taip pat sudaryti jam tinkamesnes s lygas darbu. Šiuo metu VLIK-as net nepaj gia išlaikyti vienos sekretor s savo pirmininkui. Apie kit pagalb pirmininko darbe n ra n kalbos. Panaši pad tis yra ir visuose kituose veiksnuose ir didesniuose m s junginiuose. Kiek geresn pad tis yra Lietuvos Laisv s Komitete. Mat, š vienet išlaiko amerikieiai.

Memorandumai laisv j krašt vyriausyb ms. Lietuvos nepriklausomyb s atstatymo 50-ties met sukakties proga VLIK-as paruoš ir pasiunt laisv j krašt vyriausyb ms memorandum. Šis septyni puslapi dokumantas yra neblogoj paruoštas.

KALBA AMERIKOS BALSAS

“Amerikos Balsas kalba Lietu-
v .”, — tokiais žodžiais du kartu
dienoje pradedamos lietuviškos Ame-
rikos Balso radijo programos. Pa-
vergtijoje Lietuvoje žmonės labai
klauso, nors per daug ir nevertina.
Priešingai, dažniausiai apie jas iš-
sireiškia kaip apie “labai blogas”.

Jame pasigendama gal tik poros da-
lyk : ten reik jo akcentuoti sen ir
garbing Lietuvos praeit ir nepa-
miršti JAV-bi Kongreso pastang
kovoje d l Lietuvos laisv s. Buvo ga-
lima užsiminti apie Kersteno komi-
teto darbus ir JAV-bi Kongreso
pravest rezolucij (H. Con. Res.
416). Apie tai n žodžio.

Memorandumas buvo tik priedas
prie ilgo laiško, kur pasiraš Lie-
tuvos diplomatijos šefas Stasys Lo-
zoraitis ir VLIK-o pirmininkas dr.
J. K. Vali nas. JAV-se yra nera-
šyta taisykl , kad laišškai neturi b -
ti ilgesni kaip vieno puslapio. Nei
JAV-se nei kitur pareig nai neturi
kantryb s skaityti keli puslapi laišk-
kus. Ilgesni laiški paprastai nie-
kas n nem gina skaityti. Min tas
laiškas yra virš 3 puslapi . Jame
kartojami dalykai jau sumin ti me-
morandume. Dar blogiau, tie laišškai
nebuvo parašyti kiekvieno krašto
vyriausyb ms individualiai, o multi-
plikuotai. Mat, VLIK-as netur jo pa-
kankamai pinig apmok ti sekreto-
rei už virš 100 laišk parašym ma-
šin le! Tai b t kainav apie 200-
300 doleri . VLIK-as sutap apie
200 doleri , ir dauguma t laišk
liko neskaityti, žymesni pareig nai
(daug ir eilini pilie i), kaip tai-
sykl , neskaito masiniai multiplikuo-
t laišk . VLIK-o vadovyb tur jo
tai žinoti!

-ja.

Amerikos Balsas pirm kart lie-
tuviškai prakalbo 1951 met vasario
m nesio 16 dien . Lietuvi visuome-
n tai sutiko su dideliu entuziazmu,
nes buvo palaikyta ženkl, jog Ame-
rikos vyriausyb aiškiau angažuoja-
si už Lietuvos nepriklausomyb . Il-
gainiui veiksniai ir visuomen apie
tas transliacijas veik visai pamiršo.
Amerikos vyriausyb Amerikos Bal-
so programas kelis kartus reforma-
vo, lietuvišk skyri siaurino, ir iš
12 transliacij dienoje suredukavo
dvi pusvalandines programas.

Sovietai pradžioje AB programas
trukd . V liau, santykiams tarp JAV
ir Soviet Rusijos ger jant, AB pro-
gramos taik si prie naujo politikos
kurso. Trukdymai silpn jo, o dabar
veik visai sustojti. Ir iš ties neb -
ra ko betrukdyti, nes siun iamos ži-
nios sovietinei santvarkai neb ra pa-
vojingos.

Neteisinga b t teigti, kad lietu-
viškos AB programos yra labai blo-
gos. Kai kuriais žvilgsniais vertin-
nant, reikt jas laikyti gan geromis.
Jos nekelia klausytojuose nepagr st
vil i ir nežadina j neapgalvotiems
veiksmams. Tarptautin s politikos in-
formacijose dominuoja komunizm ir
Soviet S jung lie i klausimai. Kad
ir labai švelniai ir atsargiai, prime-
nami komunistinio pasaulio sunku-
mai bei nepasisekimai. Amerikos lie-
tuvi kult rin s veiklos žinios, per-
duodamos šeštadieniais ir sekmadie-
niais, s žiningai objektyvios faktais
ir nešališkos interpretacija. Ta iau
pagrindo turi ir tie, kurie apie AB
programas atsiliepia nepalankiai.
Ypa respektuotina klausytoj nuo-
mon pavergtoje Lietuvoje. Tad kas
lietuviškom AB programom prikiš-
tina?

Lietuvoje lietuviai nusiskundžia,
kad **Amerikos Balsas nekalba pa-**

vergt Lietuv . Jie klausosi šaltai objektyvios informacijos, kuri labiau skirta lietuviškai kalbantiems amerikiečiams, negu pavergtiems lietuviams. **Lietuviai Lietuvoje neįauia, kad AB programos būtų skirtos jiems.** Blogiausia, kad pavergtos Lietuvos gyvenimo vyki interpretacija lietuviškose AB programose visai eliminuota. Šaltumas ir nesuinteresuotas objektyvumas (kartu ir amerikiečių informacijos neskinimas) jau imamas ir transliacijose kitomis kalbomis, tačiau lenkai girdi apie vykius Lenkijoje, rusai — Rusijoje, čekai ir slovakai — eko-slovakijoje ir t.t. Mūsų kalba programose Lietuvos nebėra.

Lietuviško gyvenimo informacija vienašališkai užgožta kultūrinėmis žiniomis. Tačiau apie Amerikos lietuvi ruošiamas dailės parodos, koncertai, operos, tautinius šokių ir kiau kurias knygas neretai parašo "Literatūra ir menas", "Gimtasias kraštas" ir kiti okupuotos Lietuvos laikraščiai. Pavergtasias kraštas apie mūsų kultūrinį gyvenimą siekia tiek sužinoti ir be Amerikos Balso. Šios žinios Maskvai nepavojingos. Priešingai, jei transliacijose ribotai vien kultūrinėmis žiniomis, reikia spėti, patys sovietai jų išlaikymui finansiskiai paremti.

Amerikos Balsas labai šykštus visuomeninės veiklos informacijai, o kovos už Lietuvos laisvę Amerikos lietuviuose veikia visai nereflektuoja. Pašaliečiai sunku žinoti, kokius varžtus AB programoms yra uždėjęs Valstybės departamentas, tačiau yra ženkliai, kad esama ir savanoriškos cenzūros Pav., kasmet Amerikos Balsas gan išsamiai kalba apie Lietuvos Nepriklausomybės šventės minėjimus JAV Kongrese, cituoja gan kietus kongreso narių žodžius, smerkiančius Lietuvos pavergimą, tačiau visada rpestingai išleidžiami pareiškimai, reikalaujantys Baltijos valstybių klausimui iškelti Jungtinę Tautose.

N kart neužsiminta senatorių ir kongresmanų tuo reikalu pasiūlytą rezoliuciją. Neteko girdėti, kad AB lietuviškai kada būtų kalbėjusi apie Rezoliucijoms Remti Komitetą, kur šiuo metu jau yra sujungti šimtai žymi amerikiečiai. Sunku būtų patikėti, kad Valstybės departamentas draust Rezoliucijoms Remti Komiteto vardą paminėti.

Aplamai visuomeninės veiklos sektoriaus informacija nepasižymi išbalansuotu objektyvumu, kaip kultūrinis sektorius. Pav. praėjusi vasarą vykusio skautų stovykla ir Santaros-Šviesos suvažiavimas buvo atžymėti reportažais ir pasikalbėjimais, atei-tinink ir frontininkų stovykloms buvo regis, skirta tik po keletą sakinių. Pasikalbėjimai galėtų gan pavairinti ir pagyvinti AB programas, tačiau jie dažniausia pravedami labai blankiai ir ne domiai.

Nedaug teko girdėti domiau suorganizuotą ir religinį valandą lietuvių Amerikos Balsas sudaro nuostabias galimybes su gaivinančiu religiniu žodžiu pasiekti ateizmo niokojamą lietuvių tautą, tačiau tos galimybės labai menkai išnaudojamos. Atrodo, kad nors vienas idealistas kunigas tuo reikalu nėra susidomėjęs. Religinio valandų organizavimo nepalanki iniciatyva, turėtų, ateina iš pačių AB lietuvių skyriaus tarnautojų. Ką gi, nemažai daliai mūsų klebonai labiau rūpi iš lietuvių atimti kapines, sutertinti tautines parapijas, numotieji parapijos skolas, kad skubiai būtų galima naujas ir didesnes paskolas užtraukti. Lietuviškiems reikalams nei noro, nei laiko nebėlieka.

Labai gerą programą buvo su lietuvišiais rašytojais: jų pasisakymai ir knybos skaitymas. Mokslo ir meno kūrėjai, spaudos žmonės, idealistai visuomenininkai galimybė ribose turėtų praturtinti AB lietuviškas programas, kad pavergta tauta savja išieivija pagrįstai galėtų didžiūotis.

-la.

“MOLOTOVO KOKTEILI ” BLOŠK JAI AR DIEVOTI LEPŠIAI

Bolševik revoliucijos 50 met sukakties proga daugelyje laisvojo pasaulio sostini vyko puotos soviet atstovyb se. Jose laisv s ir humanizmo atstovai k l tostus su genocido ir tironijos atstovais. Bet kai kur atsirado tos ciniškos politikos trukdytoj . Kanadoje prie soviet atstovyb s susitelk puotos trukdytojai net langus bolševikams iškl ir sienas raudonu rašalu aptašk . Ryšium su tuo, pasak “T višk s žiburi ”, papiiktino net toks sant rus Toronto dienraštis kaip “The Globe and Mail”. Nors “T višk s Žiburiai” taikliai pasteb jo, kad “labai keistas teisingumas t , kurie smerkia palyginti nedidelius demonstrant išsišokimus, bet nemato daug didesn s negerov s”, bet, savo ruožtu, pareišk ir tam tikro rezervuotumo bolševikin s puotos trukdytoj atžvilgiu. Es “akmenukai ambasados langus, raudoni dažai ant jos laipt n - ra girtinas dalykas” (“T višk s žiburiai”, 1967.11.30). O negirtini dalykai yra ir nevertotini. Bet ar toks “T višk s žiburi ” nusistatymas yra girtinas ?

Ieškodami atsakymo, sugretinkime “T višk s žiburi ” nusistatym su JAV liberalin s minties žurnalo “Youth and Freedom” ir su katalikiškos minties “Pax Romana Journal” atitinkamais nusistatymais.

“Youth and Freedom” (1967, Nr. 3) rašo apie student prievartinius pasireiškimus:

“Mes visi esame kieno nors kuo nors skaudinti... (Tod l) daugelis m s maršruoja, š kauja, piktuoja. Kai kurie svaido kiaušinius. Kiti ver iau griebias akmen . Pasitaiko ir toki , kurie bloškia “Molotovo kokteil ”. Ginkl pafirinkimas priklauso nuo to, kokio stiliaus susid rimo siekiama. (S -

sid rimo) išraiškos forma turi atitekti skriaudos substancij ... Neapsiskai iavimas bus, kai vietoj rašalo butelio sviedžiama plyta ..

Kaip matom, “Youth and Freedom” nusistatymas yra perdm amerikietiškas atseit, pragmatiškas: - skaudintasis savo protestui pasirenka priemones, atitinkanias skriaudos substancij .

“Pax Romana Journal” (1967, Nr. 5) žanginiame pasisako labiau principiškai:

“Daugel m s laik krikš ionini kamuoja klausimas, naudotina ar nenaudotina prievarta pasaulyje, kuriame klesti maskuota prievarta (legalios valdžios pavidalu). Tikrai, krikš iony n ra vien tik receptas Dievui garbinti. . . Ne kiekvien revoliucij Bažny ia smerkia. Politine ar socialine neteise paremta santvarka nevisada yra geriau už revoliucijos chaos , toki santvark griaunant. . . ‘Palaiminti taikieji, nes juos vadins Dievo vaikais’. Bet n ra ne manoma, kad griebimasis ginklo prieš viešpataujan i prievartos s rang ir nusikalstam neteisingum ir yra ‘taikumo’ forma, ir kartais gal tik vienintel ”.

Tame pa iame “Pax Romana Journal” numeryje t vas J. L. Segundo, S. J., ryšium su vieno Kolumbijos kunigo - partizano žuvimu kovoj su vyriausybs armijos daliniais, prieina tokias išvadas prievartos naudojimo atžvilgiu:

“Tas (kunigo) atvejis yra tyli, bet iškalbinga priešlara visokiam simplistiškam katalik Bažny ios ir visos krikš ionijos galvojimui... Kai jis (kunigas) pasirinko partizano keli ir su tuo susijusi

AUSTRALIJOS LIETUVI PASTANGOS KOVOJE D L LIETUVOS LAISV S

Senieji ir naujieji Australijos lietuviai. Sen emigrant Australijoje kaip ir nebuvo. Maža grupel , apie 30 lietuv , 1929 metais Sydney mieste buvo k r **Australijos Lietuvi Draugij** , kurios veikla d l suprantam priežas i negal jo b ti naši.

Po antrojo pasaulinio karo apie 8,000 lietuv i pasiek Australij . Jie pasklido po vis plat kontinent . Naujieji lietuviai imigrantai buvo surišti dviej met darbo sutartimi. Krašto imigracijos departamentas par pino jiems darbus ir gyvenamas vietas, tuo b du planingo ir kompaktinio sik rimo negal jo b ti. Pasibaigus darbo sutar iai, buvo

galima gyvenviet pakeisti, bet kelion s išlaidos, nežinomos gyvenimo s lygos kitose vietov se, but stoka ir kiti sunkumai nul m taip, kad beveik visi pasiliko ten, kur buvo valdžios paskirti pirmiesiems darbam. Didesn s lietuv i bendruomen s — Sydney, Melbourne, Adelaide ir kitos — prad jo lietuvišk veikal , ypa susib r apie lietuvius kapelionus, kurie lyg ir sudar sav j parapij užuomazgas. Greitai atsirado spauda ir vairios organizacijos bei kiti kolektyviniai junginiai.

Didelis lietuvi nubyr jimas. Apie 3,000 lietuv i pasiliko toli nuo minto tautini židini ir, galima sa-

prievert , jis tai dar suprasdamas, kad prievarta ir neteis jo krašte jau viešpatavo ... Legalin s ranga žmog lygiai gali žudyti kaip ir šautuvas... Ir kai tokiais rangai oponuojama prievarta, tai ia nebus prievarta prastine šio žodžio prasme. Tai bus 'gynimas', arba... net kai kas kilnesnio — 'gynimas beginkli ' ,

Tame pa iame "Pax Romana Journal" numeryje paskelbtøj vieno Pax Romana 1967 seminaro prelegento paskaitos ištraukoje skaitome:

"Krikš ionys turi b ti taik s, bet ne tokie taikieji, kurie aimanuoja ir k k ioja kapin se . . . ši dien jaunieji krikš ionys turi ži r ti, kad neužsitamaut apkaltinimo es dievoti lepšiai, geros valios bejgiai žmoneliai, vertingi išdariai ... Jie turi ži r ti atviromis akimis, stov ti tvirtai žem atremtomis kojomis ir (kod l ne, kai yra reikalas) paruoštomis kumštėmis ..."

Bet jeigu "griebimasis ginklo prieš prievartos s rang ir nusikalstam neteisingum " gali b ti kartais vienintele taiki j išraiškos forma, tai m s tautos paverg jo ekspozit roms lango išk limas ar laipt išrašalavimas bus tik labai jau švelnus "gynimas beginkli ". O visgi mes netur tume rikiuotis dievotus lepšius. Šia proga prisimena 1965 lapkri io 13 demonstracija. Kai kas tos New Yorko lietuvi demonstracijos dideliu pasisekimu laik policijos pagyrim , kad demonstracija buvus be joki išpuoli , ir policijai nebuvo kas veikti. Ta iau, kai protesto demonstracija nieku nesiskiria nuo laidotuvi procesijos, vargiai ji atitinka savo tiksl , nors ir susilaukia policijos komplimento. Filistin pavergtas Samsonas ne tik Dagono šventyklos langus išmaiš , bet pa i šventykl pavert griuv siais. Lietuviai apskritai l to b do ir dar tramdyti j kovingum , atrodo, n ra girtinas nusistatymas.

• K. Mažiulis

kyti, jie patys ir j vaikai yra jau nutaut j . Kiti lietuviai (apie 5,000) teb ra dar gyvi lietuviškai veiklai, bet, toli gražu, ne visi yra aktyv s: tik maždaug pus j aktyviai dalyvauja organizuotoje lietuviškoje veikloje.

Pirmasis dešimtmetis buvo daugiau ar mažiau nukreiptas ekonomin sitvirtinim svetimame krašte. Tai ir buvo viena iš priežas i tokiam dideliam skai iui nutaut i bei visiškai atitr kti nuo sav j . Dauge lyje šeim abu t vai dirbo ir mažai tegal jo skirti laiko vaik lietuviškam aukl jimui. Vaikai augo svetim oje aplinkoje ir lank svetimas mokyklas. Buvo nemaža ir toki t v , kurie, nor dami grei iau išmokti angliškai, namuose prad jo nebe kalb ti savo kalba. Tie t vai neteko savo vaik ir patys pasitrauk iš lietuvi tarpo. Gyvenimo s lygos atskyr pelus nuo gr d , ir nutaut jimo banga Australijos lietuviuose bent šiuo metu beveik sustabdyta.

Pagrindin s organizacijos. Pagrindin organizacija, apjungianti visus lietuvius, yra **Australijos Lietuvi Bendruomen** , turinti 12 apylinki . Didesn se lietuvi bendruomen se veikia lietuviškos parapijos, kurioms vietin Katalik Bažny ios vadovyb tokio oficialaus statuso n ra suteikusi. Lietuviai turi savo "parapijas" šiose vietov se: Sydney, Melbourne (turi savo parapijos namus), Adelaide (turi savo kopy i ir namus), Geelong ir Perth. Lietuviško se kolonijose veikia visa eil senimo, jaunimo ir vairi pakraip vienet , draugij , klub ir pan. Ir Australijos Lietuvi Bendruomen ir visi kiti junginiai beveik vis d mes skiria kult rinei veiklai. Australijos Lietuvi Bendruomen politine veikla beveik nesir pina, o kiti vienetai irgi nebando nieko konkretnio šioje taip svarbioje srityje daryti. Pavieni asmen iniciatyva pasitaiko partizanini bandym , kurie beveik kiekvienu atveju susilaukia LB "palaiminimo". Nei prie LB krašto vadovyb s, nei prie apylinki valdyb neveikia jokios politin s komisi-

jos ir niekas politine veikla nesir pina. Didesniuose krašto lietuvi suvažiavimuose (meno dienose) Lietuvos bylos reikalui ir bendrai politiniam reikalui neduodama nei vietos, nei laiko.

Partizanin veikla. Australijos kitatai i tarpe veikia keli didesni tarptautinio pos džio junginiai, kuriuose reiškiiasi ir lietuviai. Iš toki jungini pamin tini: **A B N** (Anti-Bolshevik Block of Nations), **ACEN** (Assembly of Captive European Nations), **The Joint Baltic Committee** ir kit. Lietuviams tuose vienetuose atstovavo ar atstovauja: J. P. Kedžys, E. Kolakauskas, V. Narbutas, V. Bukevi ius, J. Riauba, P. Pocius, J. Lapšys ir kit. Pamin ti trys vienetai n ra centralizuoti ir kiekvienoje vietov je veikia savarankiškai ir skirtingai, šio pob džio veiklaitr ksta visose tautin se grup se sumani ir aktyvi darbuotoj . Lietuviai, kurie daugiau ar mažiau reiškiiasi tuose tarptautiniuose junginiuose, yra sijung t veickl kaip "savanoriai" su LB centro ar apylinki vadovybi "palaiminimu".

J. P. Kedžio ir J. Veteikio pastangomis prieš ketvert met buvo prad tas leisti trim nesinis leidinys **News Digest — International**. Tas leidinys yra išsilaisk iki dabar. Turinio atžvilgiu yra neblogas, bet išviršiniai atrodo labai skurdžiai, šiam leidiniui tiesiog ne manoma konkuruoti su australie i , angl ar amerikie i panašaus pob džio magazinais ar žurnalais. ia yra Australijos Lietuvi Bendruomenei auksin proga pad ti tiems vyrams. Jiems reikia ir pinig o ir prityrusi rank bei prot . ALB gal t kasmet suorganizuoti po kelet t kstan i doleri t vyr pastangoms paremti: jie gal t pasisamdyti specialist redaktori ir leidin žmoniškai apipavidalinti. Tuo atveju tam antikomunistiniam leidiniui b t žymiai lengviau pasklisti kitatai i tarpe.

Organizuot lietuvi pastangos.

Australijos Lietuvi Bendruomen s krašto vadovyb ir apylinki valdybos pajuda kartkart mis ir politin je

NAUJA CENTRO VALDYBA PERIMA VALDŽI

• STUDIJ SAVAIT

Nauja centro valdyba

Lietuvi Fronto bi iuliai, gyven JAV-se ir Kanadoje, 1967 met pabaigoje išsirinko naują centro valdybą. Naujai išrinktos valdybos nariai yra iš Cleveland, Ohio (JAV), ar apylinkės. JAV-bi ir Kanados LFB centro valdyba pasiskirstė pareigomis taip: pirm. **Juozas Mikonis**, vicepirmininkai — **Juozas Žilionis** ir **dr. Juozas Skrinska**, sek. **Vladas Vyvas**, išd. **Jonas Vasaris**, biuletenio redaktorius **Vacys Rociusas** ir biule-

tenio administratorius **Viktoras Paionas**. Centro valdybos adresas: 21526 Chardon Road, Cleveland, Ohio 44143. **Telefonas:** (216) 531-2190. Valdyba yra pajūgis sudėties; valdži iš ikagie i (senosios valdybos) jau per m ir sumaniai ir energingai pajud jo. S km s!

Naujos valdybos biuletenis

LFE narius jau pasiek naujos valdybos biuletenis. Biuletenio reikalu ten rašoma:

srietyje: pareiškimais ir protestais reaguoja kiekvien krašto politiniuose sluoksniuose iškilus nepalanki reiškini Lietuvos bylos klausimu. B t gera, kad lietuvai ir kiti tautini grupi vadovyb s tiems nepalankiems reiškiniams bandyt užkirsti keli . Pabaltie i tautini grupi pirmininkai susirenka kart metus aptarti Pabaltijo bylos klausimo ir pabaltie i reikal Australijoje. Šis junginys (The Baltic Council of Australia) v l tepasitenkina tik pareiškimais bei protestais. Jokios pozityvios veiklos neplanuoja ir neišvysto.

Parama VLIK-ui. Australijos lietuviai kasmet surenka apie \$400.00 VLIK-o veiklai paremti. Šiuo metu Tautos Fondo atstovyb sudaro: Dr. A. Mauragis, kun. P. Butkus, J. Slavinas, S. Baltram j nas ir K. Stašionis. TF atstovyb ribojasi tik VLIK-ui pinigin s paramos organizavimu. ALB vadovyb (krašto ir apylinki) LF veiklai netalkina, nors ir yra pažad jusi tai daryti.

Išvados. Lietuvi Bendruomen Australijoje lietuviuose yra tikrai gi-

liai leidusi šaknis ir apjungusi visus gyvus ir aktyvesnius lietuvius. LB-nei ir tinka imtis iniciatyvos politin je veikloje. Pasaulio Lietuvi Bendruomen s vadovyb tur t nieko nelaukdama sudaryti stipri politin komisij , kurios paskirtis b t : (1) paruošti politin s veiklos plan tiems kraštams, kuriuose lietuvai tarpe neveikia jokie kiti politiniai junginiai; (2) prie LB krašt vadovybi kurti politines komisijas, kuriuos savo keliu panašias komisijas suorganizuot ir prie kiekvienos apylink s valdybos; (3) par pinti tiems kraštams politin s literat ros; (4) nuolat instrukuoti svarbesniais Lietuvos bylos klausimais; (5) kovos už Lietuvos laisv reikalui išstudijuoti atskir krašt s lygas, išnagrin ti galimybes ir paruošti planus bei sugestijas vis LB krašt vadovyb ms.

Pasaulio Lietuvi Bendruomen s vadovyb , nieko nelaukdama, tur t šioje srityje pajud ti, ir pajud ti pilna sparta. Juk Lietuvos laisv s priešai šiapus ir anapus pilna sparta juda, laukti neb ra ko. (a.m.-rd.)

“Bendrame Tarybos ir Centro valdybos pasitarimuose sutarta, kad biuletenis bus neperiodinis. J bi iuliai gaus, kai CV ir Taryba matys, kad yra reikalo kokiais klausimais informuoti. Kadangi Laisv' išeina tris kartus metus, tai daug medžiagos spausdina žurnalas. Biuletenis bus Tarybos ir CV balsas, informuojantis savo narius apie b gamuosius reikalus, pateikiantis medžiagos apie samb ri veykl, Tarybos nutarimus ir t.t. Tod l ia CV nuoširdžiai prašo vis samb ri ir paskirai gyvenan i nari informuoti CV, kad ji gal t su visais pasidalinti džiaugsmiais ar nepasisekimais ...”

Biuletenis domus, gerai suredaguotas bei apipavidalintas. S km s redaktoriui Vaciu Roci nui! Jam spaudos darbas n ra svetimas: trem-

tyje (Vokietijoje) buvo vienas iš “Ziburi” redaktori, o JAV-se — bendradarbiauja m s katalikiškoje bei patriotin je spaudoje.

D mesio! Apie 30 biuletenio egzempliori nepasiek LFB nari, nes, matomai, jie yra pakeit adresus ir dar nepraneš Centro valdybai. Jei kuris iš bi iuli n ra gav s biuletenio, prašomas atsiliepti. Rašyti: JAV ir Kanados LFB Centro valdyba, 24526 Chardon Road, Cleveland, Ohio 44143.

Studij ir poilsio savait

1938 met Lietuvi Fronto rengiamoji bendrin studij ir poilsio savait vyks **liepos 28 - rugpi io 4 dienomis Dainavos stovykloje** (Manchester, Michigan). Pagrindin studij savait s paskait tema: **M s id - jinis turinys laiko t km je.** Studij

LIETUVI FRONTO BI IULI VADAI — Lietuvi Fronto Bi iuli Vyr. Tarybos pirm. dr. A. Damušis (antras iš kair s) susitinka su JAV-bi ir Kanados LFB centro valdybos nariais. Iš kair s dešin n: V. Roci nas, biuletenio redaktorius; dr. A. Damušis; J. Mikonis, centro valdybos pirmininkas; ir V. Pal nas, biuletenio administratorius.

savait s moderatoriumi pakviestas ir jau sutiko b ti **dr. Juozas Girnius**, "Aid " redaktorius. Paskaitas skaityti kvie iami lietuvi iškilieji intelektualai. Iki šiol sutikim paskaitai skaityti jau dav **dr. Vytautas Vardys**.

Studij ir poilsio savait skiriama ne vien tik frontininkams, bet taip pat ir kitiems lietuviams. Tod l ir "bi iuli bi iuliai" kvie iami šioje studij ir poilsio savait je dalyvauti.

Studij savait , kaip paprastai, bus užbaigiama literat ros-meno vakaru.

Poilsio savait , aišku, neapsieis be tradicinio jau io kepimo, lauž ir kit pramog .

Dainavos stovykla, prapl tus gyvenamuosius namus, pasidar patogi poilsio ir atostog vieta ir šeimoms. Kvie iami visi bi iuliai ir "bi iuli bi iuliai" taip sutvarkyti atostog laik , kad b t galima su šeimomis pabuvoti gražioje Dainavoje.

Registruotis pas CV pirm. Juoz Mikonj, 34526 Chardon Road, Cleveland, Ohio 44143. **Telefonas:** (216) 531-2190.

Nario mokestis

LFB Vyr. Tarybos ir Centro valdybos nutarimu nario mokestis nustatytas 5 dol. metams. J moka kiekvienas dirbantis LFB narys. Samb riai, išrink nari mokes ius, mažiausiai 50 proc. persiun ia Centro valdybai. Visi samb riai prašomi kaip galima grei iau atsiteisti už 1968 metus.

Smulkios žinėl s

- LFB samb riai ir paskirai gyven bi iuliai prašomi prisiti tikslius adresus kaip galima skubiau. Centro valdyba nori tur ti tiksli kartotek . Skubiai laukiami ir samb ri valdyb s statai ir j adresai.

- Centro valdyba ir Clevelando samb ris sureng 1968 met sutikim . Iš gauto pelno 300 dol. paskirta LFB žurnalui " Laisv " parenti.

DR. JUOZAS GIRNIUS, Boston, Massachusetts (JAV), "Aid " redaktorius, pakviestas LFB studij savait s moderatoriumi (jau dav sutikim). Studij savait vyks liepos 28 - rugpj io 4 dienomis Dainavos stovykloje.

Centro valdyba laukia panaši paren gim ir iš kit LFB samb ri .

- ALT-bos Clevelando skyriaus suruoštame Vasario 16-sios min jime pagrindiniu kalb toju buvo dr. Adolfas Damušis, LFB Vyr. Tarybos pirmininkas.

- LFB Clevelando samb rio valdyb sudaro: pirm. **J. Damušis**, sekr. **P. Titas** ir ižd. **J. Pikturna**.

- JAV-bi ir Kanados LFB Centro valdybos vicepirm. **Juozas Žilionis** savo vardo dienoje atšvent 60 met amžiaus sukakt .

- JAV-bi ir Kanados LFB Centro valdybos vicepirm. **dr. Juozas Skrinska** ir žmona Birut praleido atostogas Ispanijoje.

KRITUSIEJI UŽ LAISV

Maždaug prieš 12-15 met atv so partizan ginklai ir ištušt jo Lietuvos miško broli sl ptuv s. "Gir n kolchozas", kaip rašo vienas partizanas iš miško bunkerio seseriai tremtinei Sibir , likvidavosi.

Legendarin s kanos dengia tolimosios m s istorijos herojik .. Tai suprantama ir pateisinama. Nepateisinama, kad neparuoš me Lietuvos nepriklausomyb s kov po I-jo didžiojo karo pilnos istorijos, nors tur jome palankias s lygas ir savo rankose visus šaltinius. **Partizanin s kovos Lietuvoje II-jo pasaulinio karo pabaigoje ir pokaryje — tai pats herojiškiausias epizodas t kstantmet je lietuvi tautos istorijoje.** Kaip bus su tuo laikotarpiu? Ar jam irgi lemta pilnai neišsiskleisti istorijos amžinybei? Pavoj yra. Ir tai d l keli priežas i : (a) Lietuv paverg s priešas deda visas pastangas to meto herojik sunieinti; (b) iš 30,000 laisv s kovose kritusi partizan , kaip teisingai pastebi "Kritusieji už laisv " knygos 142 puslapyje autorius V. Ramojus, "kiekvienas j tur jo savo gyvenim , savo biografijas ir i siliepsnojusi partizan kov iš jo laisv s ilgesio vedini" (tur b t, vedami - J. D.). Mirtis sunaikino j biografijas, ir "laisv s ilgesio" pažadinti žygdarbiai liko nežregistruoti; (c) gyv j liudinink liku iai išaina pas kritusius kovos draugus, o j teisingam liudijimui krašt paverg s priešas yra už iau p s burnas.

Vyresniosios kartos lietuvius Lietuvoje, pats išgyven s partizanini kov laikotarp , užklaustas apie partizanus, paprastai atsako: "Jei ne partizanai, lietuvi Lietuvoje neb t lik ". J sitikinimu, Stalinas buvo sudar s plan po karo iš Lietuvos išvežti bent 70 proc. lietuvi .

Partizanin s kovos deportacijas labai sul tino, ir taip buvo sulaukta Stalino eros galo. Jaunesnioji karta partizanus ži ri kaip Lietuvos didvyrius, kurie ne tik išdr so pasipriešinti iki dant Amerikos apginkluotam šimteriopai gausnesiam priešui, bet ir ilgiem laikam nustat santyk tarp lietuvi ir rus taut . Partizan lavon niekinimu rusai pademonstravo pa ius brutaliausius azijatiškus papro ius, kuri Europa jau nebepažino daugel šimtme i . Tur s praeiti daug laiko, kol rus nusikal timai Lietuvoje taps tik istoriniai faktai.

Maskva lietuvi tautos sentimentus ir pagarb partizanams labai gerai žino. Pradžioje ty la band partizanus paskandinti užmarštyje, o kai tai nepavyko, po ilgesni svarstym ryžosi savo tikslo pasiekti aktyviu partizan niekinimu: išleista jau bent septyni NKVD tardym kamerose sudaryt "fakt " rinkiniai, spaudoje pasipyl gausyb partizanus šmeižian i komunistini prisiminim ir "istorini apybraiž ", propagand jungta beletristika, filmas, radijas, televizija. užsien pasi stiems režimo emisarams sakyta gyvu žodžiu šmeižtus skleisti laisv j lietuvi tarpe. Labai charakteringas "Lietuvos viceprezidento" Jono Kuzminskio pavvyzdys. Atvyk s 1967 metais Montreal , Kanad , prie ežero dainavo Maironio "Lietuva brangi", o susirinkim sal se niekino partizanus. "Banditai ne eis Lietuvos istorij ", tvirtino "viceprezidentas", bet klausim "kokios Lietuvos?" atsakyti nebemok jo.

Rašytojas Vladas Ramojus "Kritusieji už laisv " knyga m si labai domaus uždavinio: iš sovietini šaltini paimtos medžiagos atkurti teisingus partizanin s veiklos istorinius

fragmentus. Autoriaus darbas ne tik domus, bet ir didžiai reikalingas. Tiesiog sunku suprasti, kad iki šiol jokia institucija nesi m iniciatyvos laisv s kov istorinei medžiagai rinkti. Ir partizanus Lietuvos istorijon amžinti tenka "partizaniškai". "Kritusieji už laisv" knygos autorius kaip tik ir yra vienas iš toki "partizan".

Vladas Ramojus artim j praeit lie ian i k rini yra ir daugiau paraš s. Prie partizaninio laikotarpio vyki jis prieina su patriotiniu jautrumu, žurnalistiniu smalsumu, rezistenciniu atsargumu ir vietomis literat riniu pol kiu. Lygiu r pestingu metu aprašin ja mažus ir didel s reikšm s vykius. Atidengia tik t partizan pavardes, kurios okupaciniams organams jau žinomos, šalia partizan mini ir išdavikus, kovojusius prieš Lietuvos laisv s gyn jus. Be j pagalbos raudonajai armijai ir NKVD daliniams b t buv žymiai sunkiau užgniaužti partizanin jud jim . "Teišlieka istorijai ir j pavard s", 143 puslapyje pastebi knygos autorius.

"Kritusieji už laisv" knygtur t perskaityti kiekvienas s moningas lietuvis. Knygos puslapiuose ap lankys paž stamas vietoves — kaimus, miestelius, miestus ir girias, sustiks ne vien paž stam didvyri tarpe ar išdavik .

Spaudoje pasirod žini , kad V. Ramojus spaudai ruošia antr šios knygos dal . Šia proga nor t si autori paprašyti pasvarstyti sekan ias sugestijas: 1. Pagrindinai koncentruotis sovietinius šaltinius ir dar niekur nepaskelbt medžiag . K paraš Daumantas, Grišmanauskas, Armonien , R kien , Bal ys ir kt. laisvavajame pasaulyje atsid r liudininkai, jau parašyta, ir ta medžiaga partizan istorijai nebežus. Daug žini pasirodo pavergtos Lietuvos periodikoje, ir ji, pagal išgales, sektina visa. Pav., jau šioje knygoje aprašyt Skuodo partizan veikl gausiai b t galima papildyti bolševikin s "Tiesos" 1967 m. liepos 29 ir rug-

pj io 6 d.d. numeriuose pateikta medžiaga.

Knygos 144 puslapyje gražiai aprašyti "pašauti arai Kr v s t višk je" — Subartonyse. Laisviesiems lietuviams skaldyti Vilniuje leidžiamas "Gimtasis kraštas" 1967 m. rugpio 31 d. (nr. 31) rašo, kad Subartoni pamišk se šiuo metu skraido varnos:

"Merkin s pašon je — Subartonyse, rašytojo Vinco Kr v s-Mickeviiaus gimtin . . .

— ia, viskas pasaka, tikra pasaka, — sako student Danut Gimbutait — Kalifornijos universiteto profesor s dr. Marijos Alseikait s-Gimbutien s dukra, atstogaujanti 1967 m. vasar Lietuvoje. — Niekada nemaniau, kad ia taip gražu, kad tokia puiki m s t višk s gamta", kranks jo varna. Tegu išlieka istorijai ir varn pavard s.

2. Autorius teisingai pastebi, kad knygoje pateikiama fragmentin medžiaga. Tas fragmentiškumas atitinka buvusi laisv s kov charakter . Jis liudija lietuvi tautos rezistencijos spontaniškum . Partizaninis jud jimas Lietuvoje pl t si ne pagal kieno sukurt plan , bet, priešingai, apsijungimas ir bendras planas at jo partizaniniam s j džiui jau siliepsnojus. Štai kod l, k autorius teisingai yra suprat s, kiekvienas laisv s kov fragmentas to meto istorijai yra svarbus.

Iš kitos pus s, istorijai reikia sistematizacijos. Pirmoje "Kritusieji už laisv" knygos dalyje dz k partizan vad aprašymuose sintez s ženkl jau yra. Antroje dalyje, kaupiantis daugiau medžiagos, ta linkme reik t stipriau pasukti. Gal gi jau b t galima paruošti nors schematišk kov žem lap ?

3. Knygoje vengtina "rebus", kaip aprašyme "P dos paj rje", 125 p. ia pateiktos partizano Neries žuvim dvi versijos ir duota šio dr saus vyro biografija, paimta iš Lietuvi Enciklopedijos. Aišku, enciklopedij ne trauktas nei partizanas Ne-

ris, nei Algirdas Peseckas. Iš kitos pusės, jei Neries tapatybė neišaiškinta, tai duotoji biografija užves sovietinį žvalgybų ant kelio, o jei išaiškinta, tad kam kurti "rebus". Pagaliau pasvarstytina ir klausimas, ar rimtoje byloje kviestini tokie liudininkai, kuriems pro egomanijos debesis retai tepasirodo tiesos saulė.

Autorius vado žodyje savo darbą dedikuoja "už Lietuvos ribų auganiam jaunimui, kad jis, prisiminęs vyresnįjį savo brolių kraujo aukas,

stengtų si išlikti tautiškai su moningais ir, eidamas slyt su okupuoto krašto režimo atstovais, atsimint, ant koki kraujo aukų dabartinis režimas stovi įtvirtintame gimtajame krašte, kur amžiai Lietuva pavadinoma" (9 p.).

Vladas Ramojus, KRITUSIEJI UŽ LAISVĄ. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas, spausdino "Draugo" spaustuva 1967 m. Chicagoje. Aplankas Vytauto O. Virkau. Kaina \$2.50.

J. D.

AUŠROS LINK

Neseniai Toronte, Kanadoje, pasirodė gana stambi knyga, vardu **IŠ SUTEM AUŠR**. Jos autorius — prof. dr. Antanas Ramonas, Otawos Universiteto Lyginamųjų Pedagoginių Mokslo Centro direktorius, psichologinis ir pedagoginis mokslų fakulteto ordinarinis profesorius, tarptautinio pedagoginio mokslų žurnalo, leidžiamo UNESCO, patarjasis.

Antanas Ramonas yra nepaprastai erudicijos žmogus. Kaip iš knygos gale pridėto rašto sužinojome, jis yra autorius net dešimties knygų, parašytų angliškai, prancūziškai ir vokiškai.

Knyga **IŠ SUTEM AUŠR** yra "vyraujančiai pedagoginio pobūdžio". Autorius joje gvildina daugelį vairių temų bei problemų, pateikdamas kaleidoskopinį šių dienų pasaulio vaizdą, kuriame nemaža yra ir sutemų.

Pati knyga yra straipsnių rinkinys, parašytas su dideliu vaizduotės lakumu ir A. Ramonui būdingu dvasios pakilimu. Pirmame knygos straipsnyje — **Lietuvių tautos kultūros turtas, garbė ir didybė** — autorius iškelia lietuvių kalbos vertę. Tarp kitko jis duoda jame sanskrito, lotynų, graikų ir lietuvių kalbos palyginamą pavyzdį.

Straipsnyje **Tarp balties ir nebalties** A. Ramonas gana plačiai nag-

riną egzistencializmo filosofiją, susumuodamas vairių mintytojų nuomones šiuo klausimu. Iš visuomeniniame moksle — tai beveik trisdešimties puslapių straipsnyje tikrai su moksliška žvalga nagriną federalizmo pagrindus.

Būdamas pedagoginis mokslų žinovas, A. Ramonas labai sumanią savo knygoje išgvildena Europos pedagoginį misiją pasaulyje. Tai vienas iš domiausių ir giliausių knygos straipsnių, kuriame randama išvardyta daugybė dvasios milžinų, genialių mintytojų, sukūrusių Europos kultūrą.

Skyriuje **Sursum corda** liejamos daugiausia krikščioniškos filosofijos temos. Autorius jas pasirodo kaip išmanus teologas, gerai pažįstęs religines sistemas bei problemas.

Ketvirtoje knygos dalyje autorius suveda skaitytąjį su žymiais pasaulio mintytojais, dvasios aristokratais, kilniomis asmenybėmis. Tai randame labai domų pasikalbėjimų su Tuebingeno universiteto profesorium K. Adamu, kristologiniame mokslų žinovu, dideliu lietuvių draugu Vokietijoje pokariniiais metais.

Toliau A. Ramonas rašo apie lietuvių intelektualų pamėgtuosius rusų filosofus Berdiajevą ir Solovjovą. Pastarojo mintis savo diserta-

TAPK " LAISV " ŽURNALO
PLATINTOJU!

- Ar tavo paž stamieji prenumeruo-
ja " Laisv " žurnal ?
- Jei ne, tikink juos š žurnal už-
sisakyti!

cijomis išpopuliarino Vakar pasau-
ly profesoriai Šalkauskis, Kuraitis,
Mykolaitis-Putinas ir kt.

Su did le meile parašytas ir
straipsnis apie Gandhi, did j Indi-
jos humanist , laisv s apaštal , dva-
sios aristokrat . Kituose šio sky-
riaus straipsniuose autorius pristato
skaitytojui "didvyri šalies didžia-
dvas " šv. Kazimier , V. Kudirk , A.
Voldemar , T. Ži rai io knyg "Žo-
dis ir gyvenimas", profesorius Pakš-
t bei Šapok , kun. Krupavi iaus
knyg "Krikš ioniškoji demokrati-
ja". Ypa ia domus straipsnis apie
Voldemar , kur autorius vadina
"Lietuvos ereliu".

Penktoji knygos dalis apima dau-
giausia vairi krašt pedagogini
sistem nagrin jimus, kur aptaria-
mi ir kai kurie žym s aukl tojai
kaip Foersteris, Vyd nas, Šalkaus-
kis, A. Paplauškas ir kt.

Paskutin knygos dalis pristato
M. K. iurlion kaip Lietuvos, Eu-
ropos ir pasaulio pedagog .

žangos žodyje J. Ram nas pasi-
sako, jog tai viena iš numatytos se-
rijos knyg .

Su nekantrumu tenka laukti kit
knyg , kuriose šis vulkaninis pla-
taus akira io pedagogas bei erudi-
tas pažvelgt kitas lietuvi kult -
ros problemas, m s kult ros k -
r jus ir apskritai lietuvi tautos
k rybin genij .

Dr. Antanas Ram nas. IŠ SUTE-
M AUŠR . Straipsni rinkinys,
kur išleido "T višk s Žiburi " leidyk-
la Toronte, Kanadoje. 1967, 456 psl.
Kaina nepažym ta.

J. Tin.

Vytautas Volertas, S MOKSLAS
("Draugo" premijuotas romanas). Iš-
leido Lietuviškos knygos klubas;
spausdino "Draugo" spaustuv , 4545
West 63rd Street, Chicago, Illinois
60629. 1968. Aplan k pieš P. Jur-
kus. 278 psl. Kaina 3.50 dol.

Jurgis Gliauda, THE SONATA OF
ICARUS (a fictional biography of
M. K. iurlionis, a composer and
painter). Translated from the Lith-
uanian by Raphael Sealey; introduc-
tion by Charles Angoff. Published by
Manyland Books, Inc., 84-39 90th ST.,
Woodhaven, N. Y. 11421. 1968. Price:
\$5.00.

Ren Rasa, MEIL TRIKAMPY
(romanas). Išleido Lietuviškos kny-
gos klubas, spausdino "Draugo"
spaustuv , 4545 West 63rd Street,
Chicago, Illinois, 60629. 1967. Aplan-
k pieš P. Jurkus. 219 psl. Kaina
3 dol.

Bronius Zumeris, DABARTIES
SUTEMOSE (žvilgsnis m s laiko-
tarpio žaizdas ir skaudulius). Išlei-
do Lietuviškos knygos klubas; spaus-
dino "Draugo" spaustuv , 4545 West
63rd Street, Chicago, Illinois 60629.
1967. Aplan k pieš P. Jurkus. Ma-
rijon vienuolijos premijuotas religi-
n s minties veikalas. 187 psl. Kaina
2.50 dol.

Pranys Alš nas, MARTYNAS JAN-
KUS (Mažosios Lietuvos patriar-
chas). Išleido Juozas J. Bachunas,
Sodus, Michigan, USA. Spausdino
Vilties spaustuv , 6907 Superios Av .,
Cleveland, Ohio 44103. 1967. 394 psl.
Kaina nepažym ta.

Zenonas Ivinskis, AUS DER ENT-
SCHEIDENDEN JAHREN DER
RESTAURATION DES KATHOLI-
ZISMUS IN LITAUEN (Sonder-
druck aus Festschrift fuer Margare-
rete Woltner zum 70. Geburtstag).
Carl Winter - Universitaetsverlag,
Heidelberg 1967, pp. 91-101.

Bronius Zumeris, VILNIAUS
KRAŠTAS FAKT IR ATSIMINI-
M ŠVIESOJE (atspaudas iš L.K.
M. Akademijos Metrašio III tomo,
pp. 267-361). Roma, 1967.

J. Narne, BIRUTS RYTAS. Kny-
got skirta priešmokyklinio amžiaus
vaikams. Spausdino "Gamina" spaus-
tuvu, Medellin, Colombia. Iliustravo
dail. M. Rima Kulmanienė. 16 psl.
Kaina nepažymta.

Putinas, VIVOS PLANGO. Reda-
gavo Domas Velioka; iliustravo dail.
Algirdas Kurauskas; spaudos darb.,
atliko M. Morko spaustuviu, Chica-
go, Illinois. Išleido Pedagoginis Li-
tuanistikos Institutas, 5620 South
Claremont Avenue, Chicago, Illinois
G0636. 1968. 23 psl. Kaina 2 dol.

PIRMOJI PRISIKLIMO VILTIS

(Atkelta iš 80 pusių.)

su Sovietų Sąjunga liek ir to-
liau "geri" bei "draugiški" ir
kad jokios Britų intrigos t
santyki sudrumsti nepaję-
siančios. Man tatau reikišk, jog
greito iš Sovietijos repli išsi-
laisvinimo viltis Lietuvai skai-
tytina atkritusia. Iš kitos pu-
sės viltingu ženklų laikiau tai,
kad, nežinti šitaip pakitę ju-
sios politinės padėties, dr. Klei-
t'as mudvieji suplanuoti mez-
ginių vistik nenutrauk, ir j
gal jau tisti toliau. Iš esmės
niekas nebuvo pasikeitę, tik
proga Lietuvai nusikratyti so-
vietų jungu buvo pastmata
tolimesnateit.

Bendravimas su Lietuva

Prieš pat pradėdant spausdinti
šį "Laisvų" numerį, pasirodė
LFB Studijų Biuro išleista V.
Vaitiekio studija "Bendravimas
su Lietuva". Redakcija
bendravimo klausimais
princiipiškai svarbiu ir prakti-
škai aktualiu, tad ir apsisprend-
sulaikyti kitos medžiagos spaus-
dinimui, o paskelbti kelet iš-
trauk iš V. Vaitiekio studijos.
"Bendravimas su Lietuva"
gaunama "Darbininke", 910
Willoughby Avenue, Brooklyn,
New York 11221. **Redakcija**

Bendravimas nusiangažuojant

Jau kuris laikas laisvą lietuvi
bendravimą su okupantu aneksuot-
ja Lietuva yra gavęs aštrianios
kontraversijos pobūdį. Eilę kultū-
rininkų, intelektualų, daugiausia iš
Santaros-Šviesos ir skautų sluoksni-
mažiau iš ateitininkų, frontininkų,
krikščionių demokratų, socialistų,
liaudininkų, tautininkų sluoksni-
bendravimo galimybių klausimu išsi-
skiria iš bendrojo laisvą lietuvi
nusistatymo. Tokio **išsiskyrimo pa-
grindas yra dvejopas: atsitiktinis ir
principinis.** Bendravimo galimybių
supratimo atsitiktinis skirtingumas
kyla dėl atsitiktinio aneksijos ne-
skyrimo nuo okupacijos, dėl atsitik-
tinio nesuvokimo teisės reikšmės
Lietuvos bylai, dėl atsitiktinio nesky-
rimo, kas bendravimui galima nuo to,
kas tikslingai galima. Visokių atve-
jų atsitiktiniai bendravimo galimy-
bių supratimo skirtingumai visada
galimi išsiaiškinti ir išlyginti.

Savo ruožtu bendravimo galimy-
bių supratimo principinis skirtingu-
mas puoselėjamas moningai. Teisės
reikšmės Lietuvos bylai s moningai
nevertinama ir nuvertinama. Anek-
sija ir okupacija s moningai tapati-
namos. Bendravimo galimumui ir

tikslingumui s moningai atsisakoma taikyti Lietuvos dabartin s tarptautin s pad ties diktuojamus susilaikymus.

Principinio pob džio skirtingumai yra s moningai apgalvotos priešyb s esamai tezei suniekinti ir paneigti. Bendravimo galimyb i supratimo principin s skirtyb s eina iš s moningo nusistatymo bendravim išimti iš Lietuvos laisv s konteksto ir padaryti tik pamušalu nusistatymui nusiangažuoti Lietuvos laisv s kovos atžvilgiu.

Principines skirtybes sunku išlyginti. Kaip amerikiečiai teisingai sako: "you can compromise within the principles, but you cannot compromise on the principle." (36 p.).

Trys nusiangažavimo atmainos

Pirmoji nusiangažavimo atmaina yra paži ra, kad esamomis tarptautin mis s lygomis laisv j lietuvi pirmutinis uždavinys Lietuvai yra pagalba tautai esamomis krašto s lygomis išlaikyti savo individualyb , savo egzistencij , bet ne sovietin s agresijos Lietuvai primestos Krem liaus priklausomyb s pakeitimas, ne Lietuvos valstybin s nepriklausomyb s atkovoijimas. Šios prasm s nusiv angažavimas pirmum pripaži sta r pes iui gelb ti tautos egzistencij , o ne r pes iui gelb ti tos egzistencijos pagrind — laisv apsisprendim , žmoni pagrindines teises, valstybin suverenum (37 p.).

Antra, jau patobulinta nusiangažavimo paži ros atmaina bene atvirausiai bus iš d styta Santaros-Šviesos bendraminio "Metmenyse" (1965 Nr. 10, p. 128). Jo supratimu, "visiškai nepriklausoma, demokratin Lietuva . . . dabartin se aplinkyb se yra tokia nereali vizija, kad j pristatydami m s (t.y. savo — Vt. Vt.) politiniu tikslu, svetim j akyse pasirodom iš realyb s iškritusiais svajotojais" (38 p.).

Tre ia, ir gal pati pavojingoji nusiangažavimo minties atmaina vengia atviro pasirodymo ir visuomen ei-

na aplinkiniiais keliais. Pvz., vengia min ti Lietuvos okupacijos fakt . Vietoj "okupuotos Lietuvos" kiša "dabartin Lietuv ". Atakuoja "raudonas šviesas" laisv j lietuvi bendravimui su okupuot ja Lietuva. Es tos veiksn i neturin ios "nei teisinio, nei moralinio pagrindo" ("Aidai", 1966 nr. 3, p. 129). Aiškina, kad Amerikos nepripažinimas Soviet t S jungos aneksini pretenzij Lietuv Amerikai pigiau kaštuoja nei kaštuot pripažinimas ... Nutyli Lietuvos okupacij , o pabr žia, kad "dabartinis socialistinis režimas Lietuvoje yra realyb ir neb ra toks didelis baubas lietuviams, kadangi daug kas jame priimtina" (Metmenys", 1966, Nr. 12, p. 26). Nutyli sovietinio imperializmo pastovias užmaias grobti ir rusinti. Vietoj sovietinio imperializmo iškiša komunizm ir apšaukia naiv liais, kurie tariamai galvoja, "jog per paskutinius 25 metus komunizmas visai nepasikeit ", nors tie "naiv liai" prieš akis turi ne kintant komunizm , bet pastov sovietin imperializm (39 p.).

Nusiangažavimo ginklanešiai

Kaip nusiangažavimo kontekste atrodo bendravimo praktika, pade monstravo sportinink ekskursija. Okupuot Lietuv nuvyksta dailinink , daininink , gali nuvykti ir sportinink . Bet 1967 sportinink ekskursija buvo ypatinga. Jos organizatoriams, atrodo, r p jo pabr žti, kad su veiksn i ir visuomen s nusistatymu galima nesiskaityti, kad yra galimas "contempt" laisv j lietuvi tautiniam solidarumui. Ekskursijos pob d organizatoriai taip nusak :

"The future of the Lithuanian nation at the moment appears to be contingent on internal evolution of the Soviet Union and flexible American policy permitting wider contacts on a private level would be conducive to the maintenance of centrifugal forces in the USSR."

Turb t sutiksime, kad ia daugiau politikos kvapo, nei privatumo. Eks-

kursijai kvietimas buvo gautas iš Sovietų Sąjungos "respublikinio" priklaulinio, turbūt pademonstruoti "politiko" prieš Clevelando konferencijos bendravimo tezų, kad nedera bendrauti su "LTSR" organizacijomis. Tokio pobūdžio tokios intencijos ir tokio organizavimo būdo bendravimas, ir labai liberaliai interpretuojant bendravimo galimybes, vis tiek tenka skirti tuos bendravimo pavyzdžius, kuri neturėtų būti. (45-46 pp.)

Svarstymų išvados

Laisvųjų lietuvių tautinei sąmonei ir tautinei gyvybei labai svarbus yra juo gaudesnis bendravimas su Lietuva (47 p.).

Kad bendravimas būtų tikslingas, jis privalo ne tik Lietuvai naudingo ar bent nežalingo tikslo, bet ir tinkamo vykdymo būdo.

Laisvųjų lietuvių bendravimo su Lietuva negalima atsieti nuo kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės, juoba negalima palenkti Sovietų Sąjungos siekimams tvirtinti Lietuvos aneksavimą (48 p.).

Bendravimas turi padėti laisviesiems lietuviams atsverti sovietinį indoktrinavimą Lietuvoje, kad Lietuvai nerakito kelio, tik su Rusija, kad nepriklausomybė — tai buržuazinio išnaudojimo bei skurdo ir kapitalistinės priklausomybės simbolis.

Galima suprasti kai kuriuos intelektualus (ypač jaunesnius, brenčius ir brandintus naujos aplinkos, revoliucinio pragmatizmo idėjais) atitrimas nuo tautos ir išeivijos rezistencini tikslų ir principų. Galima suprasti jų abstraktias spekuliacijas apie "socialistiną Lietuvą". Bet negalima pateisinti jų pastangas savo abstrakti spekuliacij išvadomis — taigoti išeivijos uždavinius Lietuvai, taigoti rezistencinį nuosmukį arba "wishful thinking", kad, laisviesiems lietuviams atsisakius kovos dėl Vasario 16 akto galios atstatymo, suminkštės Kremliaus širdis ir "LTSR" išgirs: "Na, kad tie buržuaziniai na-

cionalistai atsisako Vasario 16 akto, tai mes savo ruožtu "LTSR" pavertame satelitu". Teisingai K. Adenaueris yra pažymėjęs, kad "patirtis gali būti tokia minties ir veiklos vaivada, kurios niekas nepakeis, taip pat negimtas intelektas" ir kad "tą patį ypač galioja politikos srityje" (Erfahrung kann eine Fuehrerin des Denkens und des Handelns sein, die durch nichts zu ersetzen ist, auch nicht durch angeborenen Intellekt. Das gilt insbesondere fuer das Gebiet der Politik." — Konrad Adenauer, "Erinnerungen 1945-1953", 1965, p. 13).

Tik vieningu ir tvirtu užsiansąžavimu kovai dėl Vasario 16 akto galios atstatymo, tik vieninga Lietuvos laisvės siekimo akcija išeivija geriausiai gali pavergtajai Lietuvai padėti (49 p.).

Kadangi "LTSR" yra iškaba Lietuvos aneksijai, ne okupacijai, ir kadangi Maskva labai stengiasi t aneksijos iškabinti, o su ja, žinoma, ir pačią aneksiją piršti visuotiniam vartojimui ir pripažinimui, Lietuvos interesas ir laisvųjų lietuvių tautinį pareigą yra toms Maskvos pastangoms **pasipriešinti**, nors toks pasipriešinimas ir mažiau ar daugiau apražt laisvųjų lietuvių bendravimo su okupuota Lietuva galimybes (21 p.).

Vieningas supratimas savo uždavini Lietuvai yra labai reikšmingas daiktas. Labai svarbu, kad, nepaisant mūsų pasauliui žinomi, organizaciniai ar kitoki skirtumai, visi vairuotume vien bendrą tikslą, su viena bendra intencija — atstatyti Vasario 16-sios akto galią. Vieningam supratimui savo uždavini Lietuvai sunykus, pačią Lietuvos laisvės kovotojų laisvajame pasaulyje vaikai gali nueiti tarnauti okupantui ir išduoti ne tik savo tautos ir savo tėvų Lietuvos nepriklausomybės idealus, bet ir pačius savo tėvus. Deja, tam turime sovietinio bendravimo pavyzdžius iš pačių rusų politinės tremties: tavei nuo bolševikų bėgimo, vaikai virto bolševik agentais (49 p.).

• **Dr. Algirdas Budreckis**, Richmond Hill, New York (JAV), yra pakviestas redaguoti neperiodinį "Vairo" žurnalą, kur leis Amerikos Lietuvių Tautinį Sąjungą, žurnalas nagrinės lietuvių politinio ir visuomeninio pobūdžio temas bei klausimus. Dr. A. Budreckis, gim. 1908 m. rugpjūtį, yra moksl. baig. JAV-se. Pats ir jo mokytojai dienomis jam kartu su t. v. teks tik labai trumpai pagyventi Lietuvoje, šiomis dienomis išeina iš spaudos jo knyga angl. kalboje apie 1941 metų sukilimą "Lithuanian National Revolt of 1941". Knygos išleidimas buvo nudelstas apie 3 metus, nes nesuradęs leidėjo. Knygą leidžia pats autorius. Knygos gydytojų draugija, surinkusi tam tikslui \$650.00, ir Lapkričio 13-sios išleidimui par m. New Yorko lietuvių žygininkai, paskolinę \$1,000.00. Knyga turės apie 250 puslapių, ir joje duodama virš 100 šaltinių. J. Kapoiaus leidykla atlieka spaudos darbą.

• **Valdas Adamkus - Adamkavius**, Chicago, Illinois (JAV), yra Respublikon partijos parinktas kandidatas Chicagos sanitarinio distrikto patikėtini taryb. Šiame poste ilgą laiką yra buvęs a. a. A. Olis. Valdas Adamkavius reiškiasi labai aktyviai ir pozityviai lietuvių veikloje, šiuo metu užimdamas JAV-bi LB centro valdybos vieną iš vicepirmininkų viet. Iš profesijos V. Adamkavius yra inžinierius, bet savo profesijoje nedirba; administruoja J. Bachuno Tabor vasarviet (Sodus, Michigan).

• **Dr. Justinas Piknas**, Detroit, Michigan (JAV), neseniai išrinktas Ateitininkų federacijos vadu. J. Piknas (g. 1920) studijavo VDU (1941-43) ir Muencheno universitete, kur 1949 gijo filosofijos daktaro laipsnį. Nuo 1951 metų profesoriauja Detroito universitete. Yra para-

šęs ir išleis keletą knygų psichologiniais klausimais. Be ateitininkų veiklos, aktyviai reiškiasi Lietuvių Bendruomenėje.

• **Vytautas Alantas, Antanas Gintneris, Vladas Mingla, Alfonsas Nakas ir Vladas Selenis** (A. Gintneris — iš Chicagos, visi kiti — iš Detroito) išrinkti Lietuvių žurnalistų sąjungos centro valdyb. Naujai valdybai vadovauja rašytojas ir žurnalistas Vytautas Alantas. Ši valdyba jau parodė gražios iniciatyvos organizaciniame srityje. Bet gera, kad lietuvių žurnalistai skirti kiek galima daugiau dėmesio švietimui ir informavimui apie Lietuvą ir jos pastangas nusikratyti komunistinį vergiją.

• **E. Ekielis, L. Tamošaitis, J. Kiaunys, A. Senikas ir A. Sirusas** (visi iš New Yorko miesto ar apylinkų), sudarė Lietuvos Nepriklausomybės Fondo valdybą, išleis dr. A. Geruio paruoštą ir dr. A. Budreckio išverstą angl. kalbą knygą apie Lietuvą. Tą leidinį redagavo dr. A. Gerutis; kiti tos knygos autoriai yra; dr. J. Jakštas, St. Lozoraitis, Sr. ir dr. J. Puzinas. Ši knyga išeis iš spaudos dar šiais metais.

• **Dr. Adolfas Damušis**, Detroit, Michigan (JAV), suredagavo profesiną knygą **Sealants** (rišuoliai), kuri išleido technikinę knygą leidykla Reinhold Publishing Corporation (New York, New York). Knyga turi 382 puslapius ir jos kaina \$17.50. Apie 45 procentus knygos turinio yra paruošęs pats redaktorius. Kitą dalį parašė 12 jo kvieštiniai autoriai iš vairiausių universitetų bei pramonėsmonių. Iš profesijos dr. A. Damušis yra chemikas - inžinierius, šiuo metu dirbęs Wyandotte Chemicals kompanijoje (Detroit, Mich.). Dr. A. Damušis vadovauja LFB Vyr. Tarybai.

• **Dr. Vytautas S. Vardys**, Milwaukee, Wisconsin (JAV), Wisconsin universiteto politini moksl profesorius, paskelb straipsnį "Pabaltijo taut klausimu JAV-bi informacijos agentros (USIA) leidžiamame leidinyje **Problems of Communism** (September-October, 1967). Išsamus 10 puslapių straipsnis pavadinamas — "The Baltic Peoples." Be kit klausimų, straipsnyje plačiau apsisistojama prie komunistų vykdomosios sovietizacijos Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje.

• **Vytautas Volertas**, Delran, New Jersey (JAV), laimėjo "Draugo" 1967 metų romano premiją už romaną "S mokslas". Vytautas Volertas (g. 1921) iš profesijos yra matematikas ir inžinierius, aukštąjį mokslą pradėjęs dar Lietuvoje ir baigęs magistro laipsniu JAV-se. Aktyviai reiškiavosi ateitininkuose ir LB. V. Volertas buvo trejus metus JAV-bi LB Tarybos prezidento pirmininkas (1964 - 1967).

• **Dr. Juozas Eretas**, Basel (Šveicarija), paskelb 1967 metų vasarą nesio 14 dienas Baseliu dienraštį **National-Zeitung Basel** puikų vieno puslapio straipsnį "Pabaltijo krašt klausimu". Straipsnio antraštė — **Der Halm, der nicht knickt** (šiaudas, kuris nelūžta). Straipsnyje apžvelgiama garbinga ir sena krašto praeitis, nepriklausomybės laikotarpis ir dabarties kančios. Straipsnis baigiamas šiais žodžiais: ". . . Ist es deshalb unbescheiden, wenn wir — im Jahre der Menschenrechte! — auch fuer Weisse die Freiheit verlangen?" (Argi tad būt nekuklu — žmogaus Teisiu Metais! — reikalauti laisvės ir baltiesiems?)

• **Kun. Gediminas Kijauskas**, S. J., Chicago, Illinois (JAV), buvo neseniai paskirtas lietuvių žuiz provincijolu. Iki šiol t post už m kun. B. Markaitis, S.J. Naujasis provinciolas aukštąjį mokslą baigė JAV-se, Belgijoje ir Kanadoje. Aktyviai reiškiavosi ateitininkuose ir skautuose.

• **Eugenijus A. Bartkus**, Chicago, Illinois (JAV), neseniai išrinktas Amerikos Lietuvių Tarybos vykdomojo komiteto pirmininku. Šios organizacijos ryšiai su kitais vienetais (VLIK-u, LB-ne, Rezoliucijoms Remti Komitetu ir kit.) buvo labai pa-ir. Naujasis pirmininkas bando visus negalavimus išlyginti. E. A. Bartkus (g. 1925) technikos studijas pradėjo Lietuvoje, jas tęsė Vokietijoje ir baigė magistro laipsniu JAV-se. Šiuo metu jis vadovauja savo inžinerijos firmai Chicagoje. E. A. Bartkus aktyviai reiškiavosi ALTS-je, kurios centro valdybos pirmininku išbuvo 3 metus (1958-1961). B. damas ALTS-bos vykdomojo komiteto vicepirmininku, talkino Rezoliucijoms Remti Komitetui (1961 - 1964), pravedant Lietuvos bylos reikalų rezoliucijų JAV-bi Kongrese.

**"Laisvė" žurnalo administracija
laikia tavo prenumeratos mokesčio
už 1968 metus!**

• **Birutė Venskuvienė** (Prancūzija), **Angelika Sungailienė** (Kanada) ir **Genovaitė Vaitiekaitė - Kėnė** (JAV) atstovavo lietuvių katalikų moterims pasaulio katalikų moterų suvažiavime, kuris vyko 1967 metų pabaigoje Romoje. Be ministrų atstovų, suvažiavime dalyvaavo prel. J. Balknas, Lietuvių Katalikų Moterų Organizacijų Pasaulinės Sąjungos centro valdybos dvasios vadas. Šiai lietuvių katalikų moterų organizacijai vadovauja M. Galdikienė. Suvažiavimui Romoje 59 kraštatai buvo atsiuntę savo atstoves — apie 500 delegačių. Lietuvos moterų turėjo progos iš kelių kartų kalbėti Lietuvos bylos reikalų.

• **Anatolijus Kairys**, Chicago, Illinois (JAV), rašytojas ir visuomenininkas, organizuoja dramų studiją Chicagoje. Šiuo metu A. Kairys yra JAV-bi LB centro valdybos narys.

Patys žymieji ir takingieji amerikiečiai yra sujungę kovą dėl Lietuvos laisvės!

• Geros valios lietuviai, laukiame tavo talkos ir paramos!

Šimtai patys žymieji ir takingieji amerikiečiai yra sujungę Lietuvos bylos Jungtines Tautas perkusimo žygį. Visi išvardinti įrašė mūsų ginsime. Išvardinsime tik keletą:

- JOHN M. BAILEY, Demokratų Partijos centro komiteto pirmininkas;
- Admirolas ARTHUR W. RADFORD, buv. JAV-bi vyr. štabo viršininkas;
- RICHARD M. NIXON, buv. JAV-bi viceprezidentas;
- BARRY GOLDWATER, Respublikonų Partijos šūlas;
- EUGENE LYONS, The Reader's Digest vienas iš redaktorių;
- WILLIAM F. KNOWLAND, buv. JAV-bi senatorius; The Oakland Tribune dienrašio leidėjas ir redaktorius;
- WILLIAM F. BUCKLEY, Jr., laikraštinių, televizijos komentatorių;
- RICHARD C. STEELE, dviejų dienraščių leidėjas (Worcester Telegram ir The Evening Gazette);
- JOHN CHAMBERLAIN ir VICTOR RIESEL, per visą kraštą žinomi amerikiečių laikraštinių;
- Kun. DANIEL LYONS, S.J., žymus katalikų laikraštinių, eilės knygų autorius;
- Visi didieji steit gubernatoriai;
- Visi didieji miestų burmistrai;
- Šimtai krašto legislatorių (JAV-bi senatoriai, kongresmanai ir steit legislatorių nariai).

Turime perkelti Lietuvos bylą Jungtines Tautas ir ją ten tinkamai apginti.

Tai padarys Jungtinė Amerikos Valstybių vyriausybė!

- Geros valios lietuviai, nelik nuošalę!
- Skubok su savo talka ir parama šiam žygiui!
- Visais reikalais rašyk:

Rezoliucijoms Remti Komitetas

Post Office Box 77048

Los Angeles, California 90007

Mums reikia ir darbo rankų ir pinigų su paramos!

Tapk Lietuvos laisvės žygio aktyviu nariu!